

MASTEROPPGAVE

«Ok, nå tar du det ansvaret, også går jeg. Så står jeg der, da».

En kvalitativ undersøkelse av barnevernspedagogers erfaring med medleverskap i 3-7, 4-7 turnus

Kristine Hval Blekken

01.09.21

Master i psykososialt arbeid

Avdeling for helse og velferd

Forord

Jeg vil sette ord på min takknemmelighet til flokkene mine, for at dere har hatt ryggen min gjennom denne masterprosessen.

Takk, ungdom, makkere og kollegaer på medleverinstitusjonene. Jeg har lært mest av dere. Takk, deltagere som modig har stilt opp i intervjuene og delt raus av deres erfaringer og opplevelser.

Takk, professor Guro Øyen Huby ved Høyskolen i Østfold, for veiledningen. Du gav aldri opp, men trodde på meg og prosjektet hele veien – også når jeg tvilte. Du fant alltid det perspektivet som fikk meg videre. Takk, lærere og medstudenter på master i psykososialt arbeid på Høyskolen i Østfold, for spennende forelesninger og faglige refleksjoner.

Takk, KoronaKollektivGG33, mann, barn, svigerbarn, mamma og svigers, som tålmodig har latt meg styre på og raust har delt av deres spisskompetanse. Takk, venner som har bidratt med klokskap, kunnskap og hjelp.

Nå er jeg ferdig med masteroppgaven, men dette prosjektet kjennes det ikke ut som om jeg er helt ferdig med.

Fredrikstad, 1. september 2021

Sammendrag

Medleverskap på barnevernsinstitusjon innebærer å leve sammen med ungdommer med store utfordringer og å jobbe profesjonelt med dem, mange døgn i strekk. Det finnes lite oppsummert erfaringskunnskap om hvordan barnevernspedagoger utformer barnevernsfaglig miljøterapi når de medlever, og det er forsket relativt lite på hvordan omsorg best kan utformes her. Samtidig er dette et utfordret felt, hvor det stadig avdekkes avvik. Institusjonene er tverrfaglige, og barnevernspedagoger utgjør den største profesjonen. Formålet med dette masterprosjektet er derfor å få mer forståelse for og innsikt i hvordan de opplever barnevernsfaglige utfordringer i medlevertturnus, og problemstillingen er hvilke erfaringer barnevernspedagoger har med utforming av barnevernsfaglig miljøterapi når de medlever i 3-7, 4-7 turnus på barnevernsinstitusjon.

Metoden som er brukt er semistrukturerte intervjuer med seks deltagere, som alle har erfaring fra medleverskap i 3-7, 4-7 turnus. Intervjuene er analysert ved bruk av en pragmatisk variant av systematisk tekstkondensering. I analysen er det brukt et kritisk perspektiv for å belyse hvilke faktorer som kan være i spill i utformingen av den barnevernsfaglige miljøterapien.

Det ble identifisert tre hovedtema i analysen. Det første heter barnevernsfaglig miljøterapi og TBO, og belyser hvordan måten traumbasert omsorg blir brukt på, kan gi deltagerne opplevelse av lite handlingsrom til aktivt å utforme dagliglivet på institusjonen i tråd med barnevernsfaglige prinsipper. Det andre heter arbeidstid og fritid, og viser hvordan medleverne bruker av sin fritid for å løse arbeidsgivers organisering av samarbeidsmøter, og følger av dette for profesjonsutøvelsen. Det tredje heter ansatt og profesjonsutøver, og viser hvordan skjønnsutøvelsen kan bli tilsidesatt der balansen mellom underordningsplikt og faglig forsvarlighet blir utfordret.

Oppsummert kommer det gjennom deltagernes erfaringer og opplevelser frem at utformingen av den barnevernsfaglige miljøterapien formes av flere faktorer som i liten grad ser ut til å adresseres og diskuteres. Psykososiale perspektiver på hvordan det sosiale og det psykologiske inngår i en kontinuerlig prosess av gjensidig påvirkning, og et kritisk blikk på hvilke interesser og maktfaktorer som kan være i spill i denne prosessen, bringer fram en større bredde av premisser som kan guide utformingen av profesjonsutøvelsen.

Nøkkelord: Barnevernspedagog, medlevertturnus, barnevernsfaglig miljøterapi, traumbasert omsorg, kommersielle barnevernsinstitusjoner, ekstrarolleatferd, styringsrett, underordningsplikt, faglig forsvarlighet.

Abstract

«Medleverskap» at child welfare institutions involves living with youth with great challenges and working professionally with them, for many days in a row. There exists little summarized experiential knowledge that deals with how child welfare officers develop «barnevernsfaglig miljøterapi» when they «medlever». There is not much research on how caregiving on child welfare institutions is best developed. At the same time, this is a challenging field where deviations constantly are revealed. The institutions are interdisciplinary, where child welfare officers constitute the largest profession. The purpose of this (MAsterprosjekt) is therefore to gain a larger understanding of and insight into how they experience “barnevernsfaglige” challenges while working in “medleverturmus”. Furthermore, the research problem examines how child welfare officers experience the development of “barnevernsfaglig arbeid” when they work 3-7, 4-7 turnus on child welfare institutions.

The method used is semi-structured interviews with six participants. All of the participants have experience working 3-7, 4-7 turnus. The interviews are analyzed with a pragmatic variant of systematic text-condensation. A critical perspective is used in the analysis to shed light on which factors are at play in the shaping of the “barnevernsfaglig miljøterapi”.

Three main subjects are identified in the analysis. The first subject is called “‘Barnevernsfaglig Miljøterapi’ and Trauma Informed Care (TIC)”. It sheds light on how the use of TIC can give the participants a feeling of a narrow scope of action to actively organize everyday life in the institution, in accordance with “barnevernsfaglige” principles. The second subject is called “Working Hours and Time Off”. It shows how the companions use their time off to resolve their employers organization of meetings with partners, and how this effects their execution of their profession. The third and last subject is called “Employee and Executor of Profession”, and shows how the exercise of discretion can be neglected in situations where the balance of one's duty to subordinate one self and professional soundness is challenged.

To summarize: Through the experiences and perceptions of the participants it appears that the design of “barnevernsfaglig miljøterapi” is shaped by multiple factors that rarely is addressed and discussed. Psychosocial perspectives on how the social and the psychological are included in a perpetual process of mutual influence, combined with a critical view on what interests and forces are at play in this process, brings forth a larger width of premises that can guide the design of the execution of the profession.

Keywords: social welfare officer, “medleverturus”, “barnevernsfaglig miljøterapi”, Trauma Informed Care (TIC), comercial child welfare institutions, Organizational Citizenship Behaviour (OCB), “styringsrett”, “underordningsplikt” professional soundness.

Innhold

1.0 Introduksjon	8
1.1 Problemstilling	9
1.2 For forståelse og interesse for temaet	9
1.3 Formål	12
1.4 Forsknings spørsmål	12
1.5 Oppbygging av oppgaven	13
2.0 Kunnskapsstatus	14
2.1 Barneverns institusjon, hva er det og for hvem er det	14
2.2 Arbeidet på barneverns institusjon	16
2.2.1 Medlevertur	18
2.2.2 Barneverns faglig miljøterapi	20
2.2.3 Skjønnsbasert arbeid	22
2.2.4 Verdibasert arbeid	23
2.2.5 Refleksivitet	24
2.2.6 Kontekstavhengig profesjonsutøvelse	25
2.2.7 Emosjonelt arbeid	25
2.2.8 Traumbasert omsorg	26
3.0 Vitenskapsteoretisk utgangspunkt og metode	28
3.1 Vitenskapsteoretisk utgangspunkt	28
3.1.1 Kunnskapssyn	28
3.1.2 Kritisk teori	29
3.1.3 Sosialkonstruktivistisk barndomssyn	29
3.1.4 Sosialpedagogisk forståelse av sosialkonstruktivismen	30
3.2 Metode	31
3.2.1 Systematisk tekstkondensering	32
3.2.2 Datainnsamling	33
3.2.3 Deltagerne	34
3.2.4 Datafremstilling, transkripsjon	36
3.2.5 Tolkning og analyse, systematisk tekstkondensering og psykososial tilnærming	37
3.3 Etikk	42
3.3.1 Forskningsetikk	42
3.3.2 Mulige dilemmaer	43
4.0 Presentasjon av funn, drøfting og analyse	44
4.1 Barneverns faglig miljøterapi og TBO	45
4.2 Arbeidstid og fritid	56

4.3 Ansatt og profesjonsutøver	65
5.0 Avslutning.....	74
5.1 Oppsummering.....	74
5.2 Konsekvenser for praksis.....	75
Bibliografi	77
Vedlegg.....	81
Vedlegg 1: Informasjonsskriv	81
Vedlegg 2: Første intervjuguide	84
Vedlegg 3: Justert intervjuguide.....	86
Vedlegg 4: Vurdering NSD	91

1.0 Introduksjon

Medleverskap på barnevernsinstitusjon innebærer å leve sammen med ungdommer med store utfordringer og å jobbe profesjonelt med dem, mange døgn i strekk. Dette prosjektet kom i stand fordi jeg lurte på hvordan mine barnevernspedagogfagfeller får til det.

Når behov for en barnevernsinstitusjonsplass oppstår, er det offentlig sektor som skal sørge for at plasser er tilgjengelige. Institusjonsplassene eies og drives både av private aktører og offentlig sektor. Over 60 prosent av barnevernsinstitusjonsplassene eies og drives nå av kommersielle og ideelle private tjenesteytere. Den vanligste måten å organisere disse institusjonene på er ved at 2 og 2 ansatte medlever på skift, 3-4 døgn av gangen, sammen med ungdommene på institusjonen.

Det faglige innholdet i institusjonene er ikke standardisert i den forstand at det skal benyttes noen spesifikke faglige metoder og teknikker eller autorisert personell. Driften skal være skjønnsmessig vurdert som faglig forsvarlig. Institusjonene skal utformes ulikt innholdsmessig for å ivareta målgrupper med ulike behov, og rigges for sin egen valgte faglige drift. De bemannes med ulike yrkesgrupper og profesjoner som kompetansesammensetningsmessig matcher den valgte faglige utformingen.

Norge er eneste land med en bachelor i barnevern, og intensjonen med profesjonen er å gi særlig kompetanse til å løse oppgaver innenfor barnevernet og på andre arenaer hvor barn og unge i en utsatt livssituasjon befinner seg. Barnevernspedagogene skal identifisere behov og gi rett hjelp til rett tid, til barn/ unge og familiene deres, og utgjør med sine om lag tjue prosent den største av profesjonene på barnevernsinstitusjonene.

Utfordringer med kvaliteten på barnevernsinstitusjonene generelt, og uenighet om arbeidsvilkårene hos de private kommersielle tjenesteleverandørene spesielt, blir sammen med ulike politiske syn på at det benyttes kommersielle private aktører på velferdsfeltet, stadig løftet frem og belyst både juridisk, faglig og politisk. Selv om det kan se ut til at ulike faglige og politiske miljøer attribuerer utfordringene forskjellig, og følgelig innretter press på kvalitetsforbedringer ulikt, virker utredninger å slå fast over tid at barnevernsinstitusjoner er en utfordret arena.

Fordi barnevernsinstitusjoner er en utfordret arena hvor barnevernspedagoger er ment å bidra med sin særskilte profesjonskunnskap, og jeg lurer på hvordan mine fagfeller utformer det profesjonsfaglige arbeidet der, synes jeg det er interessant å svare opp intensjonen med kvalifiseringen av oss med å utforske våre profesjonsfaglige bidrag på denne arenaen.

1.1 Problemstilling

Problemstillingen i denne oppgaven er derfor:

Hvilke erfaringer har barnevernspedagoger med utforming av barnevernsfaglig arbeid når de medlever på barnevernsinstitusjon?

1.2 For forståelse og interesse for temaet

Som barnevernspedagog har jeg hatt ulike kliniske, administrative og politiske roller, og jeg har gjennom det fått anekdotisk informasjon om arbeidshverdagen som medlever på barnevernsinstitusjon. Det er særlig de sprikende vurderingene av lønns- og arbeidsforhold, faglig kvalitet og forsvarlighet, kombinert med lite konkret informasjon om utformingen av innholdet, som vekker min nysgjerrighet på arbeidet. Min kliniske erfaring fra miljøterapi før denne masterprosessen, var fra ordinær turnus med 8-9 timers vakter på offentlig ungdomshjem og fra døgn- og poliklinikk i ungdomspsykiatrien. Jeg husker arbeidet som krevende prosesser, både når kollegaer fra ulike profesjoner i fagteam skulle komme frem til hvilket faglige perspektiv som skulle legges til grunn for forståelse og valg av metoder og teknikker, og når jeg skulle holde profesjonelt fokus når jeg ble sliten på slutten av mine, til sammenligning med medleverenes, korte vakter.

Interessen for tema oppsto gradvis. Gjennom roller i profesjonsforbund møtte jeg mange medlevere. En del løftet frem at medleverskap var en unik ordning for å bygge gode relasjoner til ungdommene fordi man var sammen over lang tid, og at det var veldig attraktivt å ha en uke sammenhengende turnusfri mellom hver vakt. Samtidig forsto jeg ikke hvordan de tilpasset og brukte ulike faglige metoder og teknikker, slik at de i tilstrekkelig grad opprettholdt tilgangen til egen teoretisk kunnskap og handlingskompetanse gjennom flere døgn, når de jobbet med ungdomsgrupper med komplekse utfordringer preget av psykisk uhelse. De fortalte om utfordringer med å få nok restitusjon underveis i døgnene, og at de som regel var alene som faglært på jobb. Jeg forsto heller ikke hvordan institusjoner med medleverturnus organiserte møtestrukturen for å møte behovene for interne og eksterne samarbeidsmøter. Det var bare et makkerpar på jobb om gangen, og de jobbet i faste statiske team hvor det ikke rullerte hvem som jobbet sammen. Turnusen viste ikke noen tidspunkter hvor alle medleverene var på jobb samtidig. På grunn av komprimeringen av arbeidstid hadde de turnusfri en hel uke mellom hver gang de var på jobb, og på grunn av utvidelsen av arbeidstid hadde de ikke anledning til merarbeid eller overtid. Når møtte de andre enn team-

makker til informasjonsutveksling, faglige vurderinger, samkjøring, veiledning og kollegialt felleskap?

Både medlevere, tillitsvalgte og firmaer jeg hadde dialog med, og institusjonsplanene jeg leste, refererte til relativt godt beskrevet fagteori; relasjonelt arbeid, traumeperspektiv, mentalisering og sosial læringsteori. Likevel fant jeg lite konkret kunnskap om hvilke handlinger teoriene ble operasjonalisert til. Inntrykket var at medleverene hadde stor frihet til å utøve skjønn i utformingen av arbeidet underveis i vaktene.

Når utfordringer på medleverarenaen ble adressert faglig, politisk og i media, opplevde jeg debatten som polarisert. Spissformulerte konklusjoner ble bragt til torgs av ulike faglige og politiske aktører med sine spenn av mandater og agendaer. Ordningene ble kritisert av fagbevegelsen for uforsvarlig komprimering og utvidelse av arbeidstid, uten utvidede HMS tiltak og økonomisk kompensasjon. Medleverskap ble forsvart av NHOs bedriftsledere som faglig best for barna og både frivillig og foretrukket av ansatte. De ønsket deregulering og adresserte behovet for mangfold og innovasjon. Den politiske venstresiden ønsket offentlige velferdstjenester og fravær av hedgefond og ulike former for profitt på offentlig finansiert velferd, mens høyresiden ønsket konkurranse, sosialt entreprenørskap og små lokale grundere. Barnevernsbarn fortalte om ordningen som best fordi foretrukne voksne var hos dem mange døgn i strekk, og verst fordi favorittpersonene var borte mange døgn i strekk. Fagforbundet adresserte betydningen av relasjon og fremsnakket ansatte med erfaring fra livets harde skole som svar på ungdommenes behov for kjærlighet. Profesjonsbevisste barnevernspedagoger adresserte kompleksiteten i arbeidsoppgavene og fremsnakket masterutdanning for å dekke kunnskapsgapet.

I de fora jeg deltok i hvor dette ble diskutert var det få medlevere som deltok og forklarte hvordan de jobbet. Jeg forsto at medlevere jeg var i kontakt med fryktet å si noe galt som enten kunne føre til at ungdommene følte seg uthengt, ordningen fjernet, de sagt opp eller arbeidsplassen nedlagt, i stedet for at ordningenes svakheter ble utbedret. De opplevde seg kritisert, nedvurdert, uthengt og ikke tatt på alvor i ordskiftene, og debattklimaet fristet ikke til deltagelse. Tillitsvalgte fortalte om medlevere som opplevde lojalitetspress mellom arbeidsgiver og eget behov for trygge arbeidsplasser, og mellom ungdommenes behov for relasjon og deres egne behov for godt arbeidsmiljø.

Mitt fagpolitiske oppdrag var preget av kritisk blick på NHOs lønns- og arbeidsvilkår i denne delen av velferdssektoren, men jeg var likevel nysgjerrig på medleverturnus som ramme for

faglig arbeid. Jeg lurte på hvordan mine fagfeller egentlig utformet det profesjonsfaglige arbeidet sitt. Jeg hørte mange sprikende konklusjoner om kvalitet, men få faktabeskrivelser og nyanserte vurderinger.

Som ledd i dette prosjektet valgte jeg å jobbe på barnevernsinstitusjon i 3-7, 4-7 turnus mens jeg tar denne masteren, og jeg har nå 4 års erfaring som medlever. Dette bakteppet preger trolig hvor mitt blikk vandrer når jeg ser på arenaen.

Et annet bakteppe som trolig preger, er mange år som sentral tillitsvalgt både etter organisasjonsvedtekter og tariffhovedavtale i profesjonsforbund. Jeg jobbet for å regulere lønns- og arbeidsbetingelser i medlevertturnus strammere, tilhører venstresiden politisk og var entusiastisk over dannelsen av egen profesjonsorganisasjon for barnevernspedagoger som blant annet tok kampen for integrert, praksisnær masterutdanning. Jeg hadde som avdelingsleder for førstelinjebarnvern strevd med avdelingens kapasitet til å forvalte ansvar for plasserte barn i tiltak. Selv om jeg de siste årene har fulgt det fagpolitiske arbeidet mer på avstand, kan dette bakteppet styre oppmerksomheten og fokuset mitt, når jeg intervjuer og analyserer datamaterialet. Jeg var tidligere en aktiv deltager med en definert rolle for en aktør med en fagpolitisk slagside. Selv om jeg personlig ikke føler eierskap til alt av organisasjonenes politikk, har min lojalitet til mitt oppdrag for dem da jeg jobbet for dem, og det fagpolitiske klimaet jeg da var en del av, preget meg og formet min forståelse av verden.

I dette masterprosjektet kan det være at jeg, uten at det er min intensjon, tar lettere på- og utforsker mindre informasjon som ikke passer med min forforståelse, og at jeg vekter informasjon som bekrefter min forforståelse tyngre. Prosessen er derfor søkt underlagt en bevisst holdning til å være lydhør ovenfor deltakernes dimensjonering. Jeg jobber med min refleksivitet i prosessen, og etterstreber transparens.

Gjennom deltagelse i prosjektet «*Samspill om praksis*» (Lyberg et al., 2016) opplevde jeg hvordan felt og akademia kan samhandle om å designe praksisstudier for å kvalifisere barnevernspedagogstudenter til å møte deler av kompetansebehovet i førstelinjebarnevernet. Da prosjektgruppen drøftet muligheten for et tilsvarende prosjekt for de sosialpedagogiske praksisstudiene, kom det frem at det kan være interessant å se nærmere på praksisstudienes design for å kvalifisere barnevernspedagogstudentene til å møte kompetansebehovet på barnevernsinstitusjoner med medlevertturnus. Siden de fleste barnevernsinstitusjonsplassene drives av private aktører som har medlevertturnus som fortrukken driftsform og mange mener ordningen er svært god, vil trolig medleverinstitusjoner forbli en del av fremtidige

barnevernspedagogers arbeidsmarked. Studentene ved Høgskolen i Østfold har lite om dette i utdanningen nå.

1.3 Formål

Primært skulle masterprosjektet styrke min kompetanse om profesjonsutøvelse på medleverinstitusjon. Ved å skaffe egen erfaring med det og bruke veiledning reflektivt¹ samtidig som jeg oppdaterte meg på systematisert erfaringskunnskap. Jeg så for meg å vinne kunnskap om psykososiale perspektiv og tilnærminger, og bruke masteroppgaven til å innhente og analysere noen fagfellers erfaringer med å jobbe i medlevertturnus. Sekundært antok jeg at denne masterprosessen ville gi meg noen grunnleggende ferdigheter på forskning innenfor fagfeltet. Tertiært håpet jeg å komme frem til noe som kunne være nyttig for flere barnevernspedagoger enn meg, og å ta kunnskapen med som innspill til utformingen av læringsutbyttebeskrivelsene for studenter ved bachelor barnevern, i neste praksisprosjekt ved Høgskolen i Østfold, bachelor i barnevern.

Underveis har prosjektet utviklet seg til også å søke å belyse mekanismer som kan være i spill i konstruksjonen av det barnevernsfaglige arbeidet deltagerne erfarer.

Dette prosjektet inneholder ikke noen kunnskapsgjennomgang av hva som er god omsorg på barnevernsinstitusjon med 3-7, 4-7 medlevertturnus, fordi det viser seg å mangle kunnskapsgrunnlag. Oppgavens omfang gjør det ikke mulig å lage det. Deltagernes erfaringer med å utøve det barnevernsfaglige arbeidet vil bli undersøkt. Med utgangspunkt i deres opplevelser, vil fokus være på å søke forståelse av hva som kan være i spill i konstruksjonen av den virkeligheten den barnevernsfaglige miljøterapien utformes i.

1.4 Forskningsspørsmål

Masterprosjektet begynte med forskningsspørsmål som utforsket handlingsdimensjonen ved noen barnevernspedagogers faglige arbeid på institusjon med medlevertturnus, når de er i samhandling med ungdom, kolleger, leder og eksterne samarbeidspartnere. Den teoretiske forståelsesdimensjonen legger vesentlige føringer for måten vi tenker og handler på, og barnevernspedagoger skal kunne benytte et mangfold av teorier som guide for handling. Samtidig er samhandlingssituasjoner komplekse, og utføringen påvirkes av flere faktorer enn profesjonsutøverens kjennskap til den teoretiske dimensjonens ulike perspektiv på forståelse, teknikker og metoder. Samhandling forgår i de mer teoretisk funderte aktivitetene man legger

¹ Refleksivitet forstås her som en fortløpende prosess der man får mer innsikt i hvordan en selv forstår, fortolker og handler, og slik utvikler erkjennelse om seg selv som profesjonell (Nordstoga, Refleksjon kan være så mangt - om barnevernspedagogen som reflektert praksisutøver, 2020, ss. 87-92).

flid i å planlegge, utforme og evaluere for at ungdommene skal vinne nye erfaringer. Samtidig foregår samhandling også i hverdagslige aktiviteter man bare gjør pragmatisk, uten bevisst å utforme dem til noe mer enn nyttige handlinger for å få løst praktiske oppgaver. Planen var å etterspørre erfaringene med å velge og tilpasse begge typene samhandling til de lange vaktene, for å få innblikk i hvordan utformingen ble til. Målet var innsikt både i hvordan de utformet samhandlingen med ungdommene gjennom døgnene, og med samarbeidspartnere internt og eksternt. Hvilke faglige perspektiv ble valgt for å forstå ungdommene? Hvilke metoder og teknikker ble valgt? Hvilke samhandlingssituasjoner ble aktivt brukt, hvilke ble valgt bort og hvordan utformet man de ulike situasjonene? Hvordan organiserte de samarbeidet med kollegaer, ledelse og samarbeidspartnere når de jobbet i en slik turnus?

For å svare ut problemstillingen «Hvilke erfaringer har barnevernspedagoger med utforming av barnevernsfaglig arbeid når de medlever på barnevernsinstitusjon?» ble forskningsspørsmålene utformet slik:

- 1. Hva gjør barnevernspedagoger som er medleverer på barnevernsinstitusjon sammen med barna?**
- 2. Hvordan kommer barnevernspedagoger som er medleverer på barnevernsinstitusjon frem til det de skal gjøre sammen med barna?**
- 3. Hvordan formidler barnevernspedagoger som er medleverer på barnevernsinstitusjon sitt syn på det som gjøres sammen med barna, til barna?**
- 4. Hvordan virker rammene for medleverskap på barnevernsinstitusjon inn på barnevernspedagogenes planlegging og gjennomføring av det barnevernsfaglige arbeidet?**

I den valgte forskningsmetoden starter analyseprosessen allerede under informasjonsinnhenting, og er gjennomgående i hele prosjektet. Reformulering kan være en del av prosessen, og forskningsspørsmålene ble utviklet underveis for også å favne perspektiv som gradvis trådte klarere frem, når informasjonshenting, spontan refleksjon, drøfting med veileder og medstudenter og forsøksvis bruk av teori, gav ny erkjennelse. Dette vil utdypes mer i metodekapittelet og komme frem i analysekapittelet.

1.5 Oppbygging av oppgaven

Kapittel 1 introduserer tema for masterprosjektet og forforståelsen som ledet til interessen for det. Her presenteres også problemstilling, opprinnelige forskningsspørsmål og oppbygging av oppgaven.

Kapittel 2 redegjør kort for kunnskap om noen strukturelle rammer for drift av medleverinstitusjoner, og teori som benyttes i oppgaven. Her fremkommer sentrale begreper som blir brukt, og avgrensninger.

Kapittel 3 presenterer valg av forskningsmetode, vitenskapsteoretisk kunnskapssyn, metode for innhenting av data og utvalg av deltakere, og det gjøres noen etiske betraktninger. Her presenteres også prosessen med å velge teoretiske perspektiv for utvalg av data og analyse, og reviderte forskningsspørsmål.

Kapittel 4 er hoved-analysen. Utvalgte funn fra undersøkelsen presenteres og drøftes i lys av de utvalgte teoretiske perspektivene og empiri. Her redegjøres det også kort for den teori og empiri som brukes for å belyse funnene.

Kapittel 5 oppsummerer og presenterer noen tanker om hva som kan være nyttige erfaringer å ta med seg videre i arbeidet med barnevernsfaglig miljøterapi i 3-7, 4-7 turnus.

2.0 Kunnskapsstatus

I denne delen presenteres noen av faktorene som danner rammer for profesjonsutøvelsen i medlevertturnus på barnevernsinstitusjonene, og som ansees særlig relevante for denne oppgaven. Her informeres om medlevertturnus, institusjonenes mandat, målgruppe, oppgaver, og om noe av teorigrunnet profesjonsutøvelsen bygger på, som vil bli aktualisert i analysen. Det vil også fremkomme hvordan sentrale begreper blir brukt i oppgaven, og noen avgrensninger vil komme frem.

2.1 Barnevernsinstitusjon, hva er det og for hvem er det

Når ungdom ikke kan sikres nødvendig hjelp til riktig tid på annet vis, kan de plasseres på institusjon for å få beskyttelse, omsorg, gode levekår og utviklingsmuligheter (Barnevernsloven, 1992, §§4-12, 14-14, 11-11). Institusjonen blir ungdommenes bolig den tiden de er plassert. De har sitt dagligliv på institusjonen, går på skole og deltar på fritidsaktiviteter. De fleste har kontakt og samvær med egen familie, i så stor utstrekning som mulig og forsvarlig.

I Norge bor det til enhver tid om lag 15 000 barn og unge utenfor foreldrenes hjem. Omtrent 11 000 av dem er i fosterhjem, 3 000 har tiltak som for eksempel bolig med oppfølging, og 1100 bor på barnevernsinstitusjon. Foreldrene har fortsatt omsorgen for de fleste av ungdommene som bor på institusjon, og barnevernet har overtatt omsorgen for 44%. Bufdir oppsummerer (2021) at det er tilsiktet politikk å holde antallet plasseringer i institusjon så lavt som mulig, fordi barn og unge under 18 år helst skal bo i mer familielignende konstellasjoner som fosterhjem. Barnevernsinstitusjoner er derfor primært et tilbud til barn- og unge som har utfordringer som krever mer systematisk og spesialisert oppfølging enn det man kan gi i

fosterhjem. Terskelen for å vurderes til å ha behov for plass på institusjon har derfor, i tråd med politikken, økt de siste 10 årene. Et stort flertall av ungdommene som bor i institusjon har psykiske helseutfordringer, og 76 % er diagnostisert med en eller flere psykiatriske lidelser. I perioden 2013 – 2018 hadde 43% av ungdommene mellom 15-17 år vært siktet for lovbrudd minst en gang. Kun 11% av ungdommene fullfører videregående skole i løpet av fem år (Bufdir, 2021).

Siden 74 % av dem som bor på institusjon er mellom 13 og 17 år (Bufdir, 2021), vil de omtales som ungdom i dette prosjektet. Begrepet barnevernsinstitusjon brukes som samlebetegnelse på alle typer institusjoner hvor ungdommene er plassert med hjemmel i barnevernloven, uavhengig av institusjonenes eierskap, driftsform eller faglig utforming.

Det er et offentlig, lovbestemt ansvar at alle innbyggere skal ha rett til tjenester når behovet oppstår, også barnevernsinstitusjonsplasser. Selve institusjonstjenestene foregår i et samspill mellom offentlig regi og private leverandører, og over 60 prosent av institusjonsplassene eies og drives av private tjenesteytere (NOU 2020:13, 2020, s. 13; SSB, 2021).

Bufetat har ansvaret for etablering og drift av statlige barnevernsinstitusjoner, og for godkjenning av barnevernsinstitusjoner uavhengig av eierskap². Kommunal barnevernstjeneste beslutter om en ungdom skal ha institusjon som tiltak, mens Bufetat har ansvar for å velge konkret institusjonsplass³ som er egnet til å ivareta det barnets behov. Etter plassering skal barnevernstjenesten følge barnets utvikling nøye og vurdere om det er behov for endringer, mens Bufetat skal sikre at institusjonsplassen følger de kriterier som er avtalt. Alle barnevernsinstitusjoner må oppfylle krav til forsvarlig omsorg (Barnevernsloven, 1992, §1-4; Kvalitetsforskriften, 2008; Godkjenningsforskriften, 2003). Forsvarlighetskravet er en rettslig standard, og hva som kan regnes som forsvarlig blir bestemt av forhold som ligger utenfor loven (god praksis), og innholdet vil endre seg over tid. Det er altså et påbud om å etterleve det som til enhver tid regnes som god praksis, samtidig som det ikke finnes noen felles vedtatte standarder for hva dette er (Brynildsrud, s. 207). Det kan fremstå som om kjernen dreier rundt at forsvarlig omsorg innebærer stabil og god voksenkontakt, at ungdommene ses, høres og gis tydelige rammer for å sikre trygghet og god utvikling, at skole/

² Oslo kommune har et tilsvarende ansvar innenfor sitt geografiske område

³ Evt. med føringer fra fylkesnemnda

opplæringstilbud og fritidsaktiviteter følges opp, og at mestringsopplevelser gis, og at ungdommene læres respekt og toleranse (Bufdir, 2021; NOU 2020:13, 2020, s. 456).

2.2 Arbeidet på barnevernsinstitusjon

Barne- og Familiedepartementet (BFD) gir noen føringer for hvordan institusjonene skal løse oppdraget med å gi ungdommene den omsorgen som ansees forsvarlig, når de skriver: «For å sikre en helhetlig faglig tilnærming må de tilsatte være faglig rustet til å drive endringsarbeid med utgangspunkt i spesifikke metoder og behandlingsmodeller. Det faglige endringsarbeidet på institusjon må skje kontinuerlig, også i det daglige samspillet mellom beboerne og de tilsatte. Dette krever kompetente fagmiljøer, der den felles faglige tilnærmingen som gjelder for institusjonen blir forstått og etterlevd» (Barne og familiedepartementet, 2020, s. 43).

Arbeidet på institusjonene skal utformes slik at ungdommene får gode og trygge oppvekstvilkår. De skal beskyttes mot grenseoverskridende atferd fra- og mot andre, mot å sette seg selv eller andre i fare, og ungdommenes utvikling skal vernes. De skal få forsvarlig omsorg og behandles hensynsfullt og med respekt for sin integritet, og sikres opplæring og nødvendig behandling. Ungdommene skal møtes med empati og med anerkjennelse av behovene for trygghet og kjærlighet (Rettighetsforskriften, 2012; Internkontrollforskriften, 2008; Barnevernsloven, 1992,§1-1).

Når ungdom kommer på institusjon, skal det utarbeides en oppstartsplan, og institusjonen skal rapportere status til barnverntjenesten og Bufetat fortløpende, slik at det sikres en felles forståelse av hvilket tilbud ungdommen trenger. Underveis i plasseringen skal institusjonen og ungdommen sammen lage handlingsplaner som skal vise både hva ungdommen skal gjøre og hva institusjonen skal gjøre, for å nå de målene barnevernstjenesten har satt for ungdommen. For å sikre at ungdommen utvikler seg og når nye mål, skal planene fortløpende revideres etter ungdommens behov. Institusjonen skal kontinuerlig⁴ vurdere målarbeidet og (Barne- ungdoms og familieetaten, 2020)rapportere skriftlig om ungdommens utvikling til barnevernstjenesten og Bufetat. I tillegg til skriftlige rapporteringer, skal det gjennomføres ansvarsgruppemøter og evalueringsmøter med aktørene som er aktuelle, slik som foreldre/foresatte, barnevernstjenesten og enhet for inntak i Bufetat. Ungdommen skal gis mulighet til å delta på møtene for å kunne gi sine egne synspunkter (Riksrevisjonen, 2020, ss. 19,25; Barne- ungdoms og familieetaten, 2020).

⁴ Avhengig av risikoen og behovet til den enkelte ungdom skal det rapporteres hhv månedlig, kvartalsvis, halvårlig eller årlig.

Bufetat legger til grunn at det er en intensjon om mangfold i faglige metoder og behandlingsmodeller som skal benyttes på barnevernsinstitusjonene, og at de kan være ulikt rigget både innholdsmessig og bemanningsmessig, fordi de henvender seg til ulike målgrupper med ulike behov. De presiserer at institusjonene derfor kan vekte teoretiske forståelser og metodiske tilnærminger til beskyttelse, omsorg og opplæring ulikt, og at de vil trenge ulik kompetansesammensetning for å sikre at tilbudet de gir er forsvarlig (Bufetat, 2017; Kvalitetsforskriften, 2008, s. §5).

Bufdir, som er nasjonalt kompetansemiljø og en faglig premissleverandør for utviklingen på fagområdet, skal gjøre relevant og aktuell informasjon og kunnskap tilgjengelig, sørge for tilgang på faglige veiledere, retningslinjer, faglige anbefalinger, rundskriv og forløp. Bufdir beskrev i Årsrapport for 2018 (s. 29) at det faglige innholdet for omsorg og behandling i barnevernsinstitusjon ikke var godt nok definert. De løftet frem at det hverken fantes et nasjonalt kunnskapsgrunnlag, faglige nasjonale retningslinjer, eller tilstrekkelige juridiske avklaringer om hva som er forsvarlig omsorg- og behandling i barneverninstitusjon. De skriver at alle funn tilsier at det er nødvendig å utvikle et bedre kunnskapsgrunnlag.

Folkehelseinstituttet (2020) undersøkte så hva nyere forskning sier om tiltak, metoder og strategier som skal legge til rette for god omsorg for barn og unge i barnevernsinstitusjoner. De konkluderer med at god omsorg ser ut til å være «(...) kjennetegnet ved strategier som ivaretar barn og unges medvirkning, fremmer plasseringsstabilitet, gir institusjoner med tydelige rammer, trygghet for de unge og tilstrekkelig bemanning med kompetanse til å bygge gode relasjoner». Det understrekes at resultater må tolkes med forsiktighet, fordi det er et kunnskapshull, de «(...) fant ingen studier utført i Norge eller andre land i Norden som møtte våre kriterier for inklusjon. Det vil være nyttig med slike studier» (Folkehelseinstituttet, 2020, ss. 48, 49).

Dette prosjektet inneholder ikke, som redegjort for i kap. 1, noen kunnskapsgjennomgang av hvilke tiltak, metoder og strategier som kjennetegner god omsorg på barnevernsinstitusjon med medlevertturnus.

Dagens praksis viser svakheter. Helsetilsynet avdekket lovbrudd og/eller behov for forbedring i 45 av 60 undersøkte institusjoner i 2019 (Statens Helsetilsyn, 2019, s. 3). I 2020 konkluderte Riksrevisjonen med at behovene til ungdommer ikke blir godt nok kartlagt ved valg av institusjon, at ungdommer ikke blir godt nok fulgt opp under plasseringen på institusjon, at systemet for kvalitetssikring av institusjonene ikke fungerer godt nok og at brudd på rutiner

ved kjøp av institusjonsplasser øker risikoen både for dyre kjøp og for at ungdommenes behov ikke blir tatt nok hensyn til (Riksrevisjonen, 2020, s. 4).

Barneombudet rapporterte i 2020, at selv om det på noen institusjoner var lett å se hvordan metodene benyttet i praksis ble tilpasset den enkelte ungdom, var det ved mange institusjoner vanskelig å få tak i hva det miljøterapeutiske arbeidet besto i, og at en del steder virket som ren oppbevaring (Barneombudet, 2020, s. 8).

Da DeLoitte var satt til å vurdere turnusordningene i barnevernet (2019) gjorde de samtidig en oppsummering av hvordan de mente forskningen på psykisk helse hos barn og unge i barnevernsinstitusjon peke fremover. De vurderte at sårbarheten og kompleksiteten i utfordringsbildet medfører det at det ikke er tilstrekkelig at barnevernsinstitusjonene tilbyr omsorg. De mente forskningen viste at institusjonene i større grad må tilrettelegge for utvikling og endring hos ungdommene, og at ansatte i barnevernsinstitusjoner i hovedsak har kompetanse innenfor miljøterapi. Noe de mente ville si å tilby et positivt sosialt miljø, gi omsorg og sette grenser. De mente at institusjonene ikke hadde psykiatrisk fagkompetanse til å imøtekomme ungdommens behandlingsbehov (DeLoitte, 2019, s. 18).

2.2.1 Medleverturnus

Siden ungdommene bor på barnevernsinstitusjonen, må den bemannes hele døgnet slik at de ikke er uten omsorg. Når de ansatte da må arbeide til ulike tider på døgnet, skal det lages en arbeidsplan for hver enkelt som viser hvilke uker, dager og klokkeslett den ansatte skal jobbe (Arbeidsmiljøloven, 2005, § 10.3). Arbeidsplanene omtales som «vaktplan» eller «turnus». For å verne de ansatte mot skadelig arbeid og sikre at arbeidet er helsefremmede, er arbeidstidens lengde, fritid mellom arbeidsøktene og hvilepauser underveis i arbeidet lovregulert (Arbeidsmiljøloven, 2005, §§ 10.4,10.6,10.8,10.9,10.10).

På institusjoner som har særlige omsorgs- eller behandlingsoppgaver hvor det er vurdert at beboerne vil ha positiv effekt av stabil kontakt gjennom perioder på mer enn ett døgn, kan det med hjemmel i en forskrift utarbeides en alternativ turnus med mer arbeidstid og mindre fritid, enn det arbeidsmiljøloven fastsetter som hovedregel. Forskriften heter «Forskrift om arbeidstid i institusjoner som har medleverordninger», men vil i dette prosjektet omtales som «medleverforskriften». Den åpner for at de ansatte kan bo sammen med beboerne på barnevernsinstitusjonen, og være en del av deres dagligliv i lengre perioder (Medleverforskriften, 2005, §§1(1), 1(2)). Siden det er snakk om arbeidsperioder på mer enn ett døgn, brukes ofte «døgn på» og «døgn fri» for å omtale arbeidstiden og fritiden i turnusen.

Forskriften hjemler i tillegg til komprimering av de ansattes arbeidstid til økter på mer enn ett døgn, også at arbeidstiden kan utvides til 48 timer pr uke i snitt, gjennomsnittsberegnet over en periode på 6 uker. Hvis de ansatte frivillig samtykker til det, kan arbeidstiden utvides ytterligere, til inntil 60 timer pr uke i snitt⁵ (Medleverforskriften, 2005, §§ 2(1), 2(2)).

Hovedregelen med maksimalt 48 timer i uken i snitt på 6 uker, vil gi en turnus med maksimalt 12 døgn på og minimum 30 døgn fri i løpet av 6 uker. Samtykkeregelen med maksimalt 60 timer i uken i snitt på 6 uker, vil gi en turnus med maksimalt 15 døgn på og minimum 27 døgn fri i løpet av 6 uker. I dagligtale omtales ordningene hvor man benevner antall døgn på og påfølgende døgn fri i gjennomsnittsberegningsperioden, kun ved å benevne antallet. For eksempel benevnes tre døgn på, etterfulgt av syv døgn fri, etterfulgt av fire døgn på, etterfulgt av syv døgn fri, kort og godt som 3-7, 4-7. I denne oppgaven benyttes denne måten å benevne ordningene på.

I løpet av hvert døgn på, skal det som hovedregel legges inn to hvilepauser i arbeidet så den ansatte får sove og hvile. En av pausene skal være om natten og vare i minst 8 timer, og den andre i løpet av dagen og vare i minst 2 timer. Pausene regnes fullt ut som arbeidstid, hvis de ikke er organisert som fastsatte, forutsigbare sammenhengende økter i mer enn to timer, hvor den ansatte kan ta fri, være utilgjengelig og ikke risikerer å bli tilkalt (Medleverforskriften, 2005, §3(1))⁶.

Det er i hovedsak bare private barnevernsinstitusjoner som bruker medlevertturnus regulert i forskriften, fordi arbeidsforholdene i offentlig sektor er omfattet av tariffavtaler som regulerer arbeidstiden slik at så omfattende komprimering og utvidelse blir vanskelig, og vil medføre betydelige økte lønnskostnader (NOU 2020:13, 2020, s. 217).⁷

Forskriften hjemler ingen lønnsbestemmelser. De fleste som jobber medlevertturnus har et årlig tillegg (medlevert tillegg) som godtgjør for kvelds-, natt, og søndagsarbeid slik det er vanlig at ansatte som jobber ubekvemt får. Imidlertid økes ikke årslønnen hos NHO

⁵ Hvis den ansatte flytter inn i en bolig på eller i tilknytning til institusjonen, som den ansatte har eksklusiv boret til og hvor også den ansattes familie kan bo, vil det ikke vil være mulig å helt skille arbeidstid og fritid, og det finnes da ingen øvre grense for hvor mye den ansatte kan avtale å «jobbe» (Medleverforskriften, 2005, s. §2(2)). Dette er ordninger vi best kjenner dem fra «kollektivbevegelsen», men siden denne oppgaven er avgrenset fra å omhandle kollektiv, siden det er ytterst få slike kollektiv som tar imot barn med hjemmel i barnevernsloven.

⁶ Hvis institusjonen er bundet av tariffavtale kan partene, det vil si tillitsvalgte og arbeidsgiver, bli enige om å slå de to pausene sammen til en, som da må vare i minst 10 timer (§3 (3)). Hvilepausene skal kunne tilbringes på et rom som er egnet til hvile uten større avbrudd og forstyrrelser fra beboere eller andre ansatte, og hvis en hvile blir vesentlig forstyrret eller avbrutt, skal hvilen tas igjen på et sted som også beskytter mot mindre forstyrrelser (medleverforskriften § 1(3))

⁷ Noen få statlige institusjoner har 2-7, 2-7,3-7, 42 timer uke i snitt.

bedriftene selv om den årlige arbeidstiden øker. De ansatte i kommersielle og ideelle institusjoner jobber da mer enn ansatte i statlige institusjoner, men blir ikke kompensert ved at de tjener mer, og lønnen per arbeidet time blir tilsvarende lavere (NOU 2020:13, s. 102).

De fleste private kommersielle barnevernsinstitusjonene har en 3-7, 4-7 medleverturnus, som viser 14 døgn på og 28 døgn fri i løpet av 6 uker, og gir en ukentlig arbeidstid på 56 timer i snitt. Lederne sier de foretrekker denne ordningen både av hensyn til fag og økonomi, men understreker at den ikke primært benyttes fordi det er kostnadsbesparende, men fordi det sikrer god kontinuitet og trygge rammer for barna, og at kvalitetsdimensjonen er vel så viktig som kostnadene (Alsos, et al., 2019, ss. 11-14; NOU 2020:13, 2020, s. 142).

Siden 3-7, 4-7 ordningen er den klart mest utbredte medleverturnusen, er dette prosjektet avgrenset til barnevernsfaglig miljøterapi i denne turnusordningen.

2.2.2 Barnevernsfaglig miljøterapi

Som det fremkommer i mandatet og føringene foreligger det ikke krav hverken om hvilke spesifikke metoder eller behandlingsmodeller som skal benyttes, eller om hvilke spesifikke profesjoner eller yrkesgrupper som skal utføre arbeidet. De ansatte og arbeidet de utfører har heller ingen omforente benevnelser. Ulike aktører bruker ulik terminologi, og kan gi samme begrep ulikt innhold. Arbeidet omtales for eksempel som miljøterapi, barnevernsfaglig miljøterapi, kognitiv miljøterapi, psykoterapi, miljøarbeid, målrettet miljøarbeid, barnevernsfaglig miljøarbeid, omsorgsarbeid, sosialt arbeid, individuelt sosialt arbeid, psykososialt arbeid eller sosialpedagogisk arbeid. De ansatte kan omtales som miljøterapeuter, psykoterapeuter, terapeuter, miljøarbeidere, omsorgsarbeidere, sosialarbeidere, sosialpedagoger og barnevernsarbeidere. Noen ganger benyttes også profesjonstitler og arbeidet benevnes tilsvarende; for eksempel vernepleiefaglig arbeid og vernepleier. Det er ikke nødvendigvis noen kobling mellom benevning av oppgaver og utøver; en som er ansatt som miljøterapeut kan være utdannet vernepleier og omtale sitt arbeid som målrettet miljøarbeid osv. Selv om det i noen tariffavtaler kan være knyttet kompetansekrav til innplassering i enkelte stillinger, er hverken oppgaver eller titler i utgangspunktet beskyttet eller krever sertifisering eller autorisasjon⁸.

Valg av terminologi kan være uttrykk for tradisjon og vane, eller det kan være strategiske valg for å søke diskursiv kontroll som ledd i å posisjonere seg og gjøre krav på fag og felt som deles mellom flere profesjoner og yrkesgrupper, slik Hansen adresserer i sin

⁸ Unntaket er profesjonstittelen vernepleier, som krever autorisasjon.

doktorgradsavhandling om fenomenet barnevernsfaglig kompetanse (Hansen, 2015, ss. 11,14,47,237,246).

Barnevernspedagogene utgjør den største profesjonen på barnevernsinstitusjonene⁹, men utgjør under en fjerdedel av de ansatte (SSB, 2021). Selv om begrepene i dette prosjektet kan gi språklige assosiasjoner til profesjonen, er det pragmatiske motiver som er grunnlag for valget av terminologi, og ikke profesjonskamp. Utformingen av arbeidet skjer i et flerfaglig felleskap, og preges trolig av den tverrfaglige samhandlingen mellom profesjonene og yrkesgruppene. Prosjektet handler om barnevernspedagogers erfaringskunnskap om deres profesjons særskilte bidrag i medlevertturnus på barnevernsinstitusjon, fordi jeg er barnevernspedagog og kjenner vårt profesjonsfag best.

I prosjektet brukes begrepet *barnevernsfaglig miljøterapi* som betegnelse for barnevernspedagogenes yrkespraksis når de jobber på barnevernsinstitusjon, og de ansatte omtales som medlevere.

Begrepet barnevernsfaglig miljøterapi er hentet fra Kvaran¹⁰ og Holmes bok om arbeid på barnevernsinstitusjon (2012). De avgrenser begrepet til å gjelde døgkontinuerlig institusjonsarbeid med barn og unge, hvor miljøet tas kontroll over, tilrettelegges og påvirkes i terapeutisk hensikt (Kvaran & Holm, 2012, ss. 5,104,107). De beskriver at barnevernsfaglig miljøterapi baseres på tre grunnleggende forståelser; barnets og familiens historie, barnets opplevelse av seg selv, egen familie og sin situasjon, og at teori og metoder må tilpasses barnet (Kvaran & Holm, 2012, ss. 129,130). Den barnevernsfaglige miljøterapi-praksisen beskrives som bestående av omsorg, danning, behandling, organisering av arbeidet og aktivisering. Utført med en holdning til barna som hovedaktører og hvor barnevernspedagogen bestreber å ha med barneperspektivet (Kvaran & Holm, 2012, s. 97). Teorigrunnlagets perspektiver er hentet fra psykologi, sosialpedagogikk, sosiologi/organisasjonsteori, juss, aktivitetsteori, kommunikasjonsteori og samlebetegnelsen «miljøterapeutisk teori» (Kvaran & Holm, 2012, s. 97). Forfatterne understreker at institusjonene kan utformes på ulike måter, at ulike teorier og metoder kan legges til grunn,

⁹ Statistisk sentralbyrå sin oversikt over årsverk blant tilsatte i barnevernsinstitusjoner og deres fagbakgrunn for 2018, viser at 23 prosent av årsverkene utføres av barnevernspedagoger, 12 prosent av sosionomer, 9 prosent av vernepleiere/sykepleiere, 9 prosent av personer med annen helse- og sosialfaglig utdanning og 13 prosent av personer med annen høyere utdanning. Andelen med utdanning på videregående nivå eller lavere utgjør hele 33 prosent av årsverkene. Det er trolig ikke mulig å fremskaffe data på hvor mange barnevernspedagoger som jobber som medlevere. Statistisk sentralbyrå barnevernsstatistikk kildetabell 11650

¹⁰ Kvaran er også en av forfatterne av den nye grunnboken for barnevernspedagogprofesjonen (Studsrød, Paulsen, Kvaran, & Mevik, 2020) som flere av kildene i dette prosjektet er hentet fra.

tilpasset målgruppen for den enkelte institusjonen, men at de har til felles at de erstatter biologiske foreldres (daglige) omsorg (Kvaran & Holm, 2012, s. 107).

Siden Kvaran og Holms operasjonalisering av barnevernsfaglig miljøterapi åpner for at profesjonsutøveren kan benytte seg av ulike teoretiske perspektiv, metoder og teknikker i samhandlingen med ungdommen, ble begrepet anvendelig i dette prosjektet siden medleverinstitusjonene ikke har noen omforent teoretisk forankring.

Kjernen i barnevernspedagogenes profesjonalitet, skal bestå i en styrt veksling mellom ulike teoretiske perspektiv, og følgelig mellom ulike metodiske handlinger og teknikker for praktisk samhandling, tilpasset barna og familienes utfordringer og konteksten hjelpen skal gis i (Storø, 2008, ss. 57-68; Ulvik, 2020, s. 131; Kvaran & Holm, 2012, s. 132).

Av barnevernsloven § 1-4 (1992), følger det at alle tjenester og tiltak etter loven, skal være forsvarlige. Forsvarlighetskravet er en rettslig standard der innholdet i vesentlig grad blir bestemt av normer utenfor selve loven, og innholdet vil utvikles over tid i takt med utviklingen av fagkunnskap. Mellom god barnevernsfaglig praksis og forsvarlighetskravets nedre grense vil det være rom for skjønn (Fylkesmannen Østfold, 2014).

2.2.3 Skjønnsbasert arbeid

Caspersen og Paulsen (2020) skriver om barnevernspedagogene som profesjonelle skjønnsutøvere at fagplaner, rutiner eller prosedyrer i mange tilfeller rammer inn valgene profesjonsutøveren skal ta, uten at det frir profesjonsutøveren fra å måtte velge mellom ulike faglige alternativer i enkelttilfeller for å komme frem til den mest hensiktsmessige beslutningen. De problematiserer hvordan slik bruk av faglig skjønn kan være utfordrende, men samtidig nødvendig fordi standarder og prosedyrer aldri vil kunne romme alle vesentlige nyanser, individuelle ulikheter og spesifikke situasjoner som det kan være viktig å ta hensyn til (Caspersen & Paulsen, 2020, ss. 185-188,191-194). I skjønnsutøvelsen beskriver de hvordan abstrakt kunnskap basert på overordnede prinsipper knyttes til konkrete situasjoner. Hvordan det forutsetter at profesjonsutøveren velger hvilken kunnskap som er relevant og hvilket handlingsrom lov- og avtaleverk gir og velger hva som blir riktig å gjøre basert på den kunnskapen man har, innenfor de grensene som er gitt. Samtidig peker de på at det i mange tilfeller ikke finnes nok informasjon eller holdepunkter til å fjerne all usikkerhet og tvil (Caspersen & Paulsen, 2020, ss. 185,186). De peker på at usikkerheten kan gjøre at selv om ingen ting har forandret seg, kan samme tilfelle bli bedømt ulikt av forskjellige personer til ulike steder og tid, uten at det innebærer at bedømmelsen har blitt dårlig utført. I

profesjonsutøvelsen på en barnevernsinstitusjon kan det være mange ulike faktorer som påvirker situasjonen hvor skjønnsbeslutningene tas. Faktorer som kan være uoversiktlige eller endre seg brått, slik at det kan være vanskelig å se for seg en fasit for arbeidet i et kort perspektiv, og det kan ta mange år, om enn noen gang, før man innser om man valgte riktig i en gitt situasjon (Caspersen & Paulsen, 2020, s. 190).

For å unngå at skjønnsutøvelsen blir vilkårlig synsing, løfter Caspersen og Paulsen derfor frem at det er viktig, i tillegg til å ha oppdatert fagkunnskap, å ha en bevissthet om hva som kan påvirke de skjønnsvurderingene som fortas (Caspersen & Paulsen, 2020, s. 185).

Dette prosjektet tar ikke mål av seg til å gå nærmere inn på alle muligheter og utfordringer ved skjønnsutøvelse, men bygger på en erkjennelse av at det er viktig å se på noen faktorer som kan antas å påvirke den skjønnsutøvelsen som fremstår som nødvendig og uunngåelig til stede ved profesjonsutøvelsen i barnevernsfaglig miljøterapi.

2.2.4 Verdibasert arbeid

I innledningen til en bok om verdier i barnevern, løftes det frem hvordan utøvende barnevernsarbeid er grunnleggende verdiladet (Nordby & Halså, 2020, ss. 9-14). Som beskrevet i 2.2.3 om skjønnsbasert arbeid, er også de opptatt av at yrkesutøveren i de profesjonsfaglige vurderingene må forholde seg til et bredt spekter av momenter i et barns omsorgssituasjon. Disse momentene er, hver for seg og i sum, sjelden absolutte, konstante, påviselige faktum. Det kan utarbeides hypoteser om årsakssammenhenger, og det kan vurderes risiko og sannsynlighet, men det skjer i uregjerlige prosesser hvor uforutsette elementer kan spille inn, og det kan være stor grad av usikkerhet både på hvilke momenter som skal veies inn, og hvordan de ulike momentene skal vektes. Forfatterne fremhever at kjernebegrepene og vurderingene skal være verdiladet i den skjønnsmessige dimensjonen, og at verdiene som skal legges til grunn skal være styrt gjennom oppdraget, ikke av den enkelte miljøterapeuts subjektive verdigrunnlag. De juridiske retningslinjene innebærer også skjønnsmessige vurderinger, fordi de sentrale begrepene er verdiladete og må tolkes og gis innhold før momentene vektes (Nordby & Halså, 2020, ss. 9-14)

Dette synet understøttes av Brynildsrud, når han gir uttrykk for at barnevernsloven er ridd av prinsipper med uklart og motstridende innhold; forsvarlighetskravet, barnets beste, mildeste inngreps prinsipp og medvirkningsprinsippet. Han understreker at prinsippene i tillegg til de rene juridiske prinsippene er verdiladete og ideologisk styrt prinsipper (Brynildsrud, 2021, s. 70).

Nordby og Halså (2020) fremholder hvordan dette verdiladede skjønnnet ytterligere forsterkes av at arbeidet må baseres på god situasjonsforståelse. Det er vanskelig kun å bruke generelle prinsipper til fullt ut begrunne spesifikke beslutninger. For å redusere det subjektive elementet i vurderingene er det utarbeidet analysemodeller og systematiske metodeverktøy. Slike verktøys begrensning til et fåtall begreper, kan redusere forståelsen av et barns helhetlige omsorgssituasjon og risikoen er å miste noe som er essensielt for å forstå. For en barnevernsarbeider kan situasjonsbasert, erfaringsbasert og implisitt kunnskap om hva det er riktig å gjøre, oppleves som avgjørende, men denne formen for etisk dømmekraft er vanskelig å formulere som ren påstandskunnskap (Nordby & Halså, 2020, ss. 9-14).

Målene som søkes nådd, og måten jobben utføres på for å nå målene, skal ha en normativ rolle – skal være verdiladet, og verdiene skal veilede handlingene. Forfatterne mener likevel at barnevernsarbeideres egne verdier og holdninger i stor grad trolig vil påvirke vurderingene de gjør, og at refleksivitet er viktig for å bli bevisst verdiene bak valgene..

2.2.5 Refleksivitet

Refleksivitet kan altså sees på som bidrag til at profesjonsutøverens verdivalg blir aktive og bevisste, så praksis kan justeres i samsvar med de normative føringene som ligger i oppdraget.

Nordstoga (2020) beskriver refleksivitet som en prosess tilsvarende å se seg i et speil, der det profesjonsutøveren leder oppmerksomheten mot, styrer hva en blir oppmerksom på.

Refleksivitet forstås her som en fortløpende prosess, der man får mer innsikt i hvordan en selv forstår, fortolker og handler, og slik utvikler erkjennelse om seg selv som profesjonell. Ny innsikt i eget arbeid kan skape ny erkjennelse om det, ved at man blir seg bevisst valgene av kunnskapskilder og sin egen personlige påvirkning på konkrete situasjoner. (Nordstoga, Refleksjon kan være så mangt - om barnevernspedagogen som reflektert praksisutøver, 2020, ss. 87-92).

I psykososialt arbeid løfter også Del Busso (2014) frem hvordan refleksivitet kan sees på som en bevisstgjøringsprosess der profesjonsutøveren identifiserer og vurderer kritisk de aspektene ved seg selv og sitt eget arbeid som har innvirkning på ungdommenes opplevelse av relasjonen og situasjonen. Men hun løfter også inn hvordan radikale vurderinger også kan være knyttet til den moralske og personlige dimensjonen. Refleksivitet kan her sees på som virksomt til å bevisstgjøre profesjonsutøveren på egen opplevelse av møtene mellom seg selv og ungdommen. Her er refleksivitet mer enn at man skal være bevisst sin forforståelse. Det kan også innebære et utvidet perspektiv på arbeidet man gjør, hvor man retter fokus på hvilke

holdninger, verdier, følelser og opplevelser man selv blir preget av som profesjonell, og hva i møtene med ungdommene som aktualiseres (Busso, 2014, ss. 48,59).

2.2.6 Kontekstavhengig profesjonsutøvelse

Storø (2008) skriver om hvordan utøvet sosialpedagogikk som barnevernspedagogenes metodefag, kan forstås som å bruke hverdagssituasjoner pedagogisk som arena for å gjøre det alminnelige samværet til noe spesifikt rettet mot å hjelpe ungdommen. Gjennom å velge nyttige perspektiv til å forstå det som skjer i samhandlingen, kan profesjonsutøveren aktivt utforme hverdagssamhandlingen. Dette styrte valget av perspektiv utgjør noe av kjernen i den profesjonelle bruken av metodefaget, når utøverne reflektivt utforsker egen praksis, og aktivt påvirker de prosessene ungdommen inngår i når de skaper sin forståelse av virkeligheten sammen med barnevernspedagogen (Storø, 2008, ss. 29,30,42,97).

I profesjonskunnskapsgrunnlaget til barnevernspedagoger fremholdes det at samtidig som hver barnevernspedagog er en unik kombinasjon av kunnskap, ferdigheter og personlighet, er ikke kompetansen konstant. Personlige egenskaper og kapasitet til å benytte teoretisk kunnskap og praktisk erfaring endres i møtet med konteksten vi virker i (Gunnarsdottir & Studsrød, 2020, ss. 102-106; Storø, 2008, ss. 99-107; Kvaran & Holm, 2012, ss. 229-247).

I psykososialt arbeid vil konteksten profesjonsutøverens utformer arbeidet sitt sees på som sentralt. Psykososialt arbeid er satt sammen av en rekke elementer som på ulikt vis sammen bidrar til å danne psykososialt perspektiv. Det har ingen entydig definisjon, men innebærer blant annet at det sosiale og det psykiske inngår i en kontinuerlig prosess av gjensidig påvirkning. Individenes egen forståelse av sin livssituasjon, historie og ressurser må inkluderes. Kunnskap utfolder seg og utvikles sammen med andre i situasjoner, det vil si i kontekster, systemer og strukturer som er innfiltret i hierarkier av makt og avmakt (Nissen & Skærbæk, 2014, s. 13).

2.2.7 Emosjonelt arbeid

Gunnarsdottir og Studsrød (2020) beskriver fokusområder som ulike perspektiv, som hhv *rasjonelle* og *emosjonelle* dimensjoner ved profesjonaliteten, og beskriver at barnevernsfaglig arbeid særpreges av å være emosjonelt krevende arbeid hvor den emosjonelle dimensjonen derfor er vesentlig. Emosjonelt arbeid slik det brukes her, innebærer at utøveren undertrykker eller endrer sine egne emosjonelle uttrykk, slik at en fremstår med i tråd med de forventningene som følger av jobben. Dette gjør profesjonsutøvelsen emosjonelt krevende, og løfter frem betydningen av kunnskap om- og trening i emosjonelt barnevernsarbeid som en del av profesjonsdannelsen. De argumenterer for at gode og kompetente sosialarbeidere er

varme, ikke-dømmende, empatiske og sensitive og at de da må være emosjonelt tilgjengelige og sensitive for andres ulike tilstander. De fremholder at bruk av emosjoner ikke bare er sentralt, men også noe av det vanskeligste ved profesjonsutøvelsen. I møter med for eksempel barn og pårørendes emosjonelle stress og sårbarhet; med nedstemthet, glede, sorg, sinne, redsel, forvirring eller håpløshet, skal profesjonsutøveren la seg bli følelsesmessig berørt og ha sensitivitet for emosjonelle forventninger, behov og uttrykk. Profesjonsutøveren må mestre sine egne følelser og ha kapasitet til å bry seg og by på seg selv. Disse følelsesmessige aspektene ved arbeidet kan både bidra til å gjøre arbeidet meningsfullt og tilfredsstillende, og kan være utmattende, krevende og ubevisst. I denne tilnærming til den profesjonelle bruken av emosjoner, påvirkes arbeidet både av rolleforventninger og følelsesregler. (Gunnarsdottir & Studsrød, 2020, ss. 93-106).

2.2.8 Traumebasert omsorg

I en av de dominerende modellene, traumebasert omsorg, er betydningen av emosjonelt arbeid sentral. For å styrke kvaliteten er det innført standardiserte pakkeforløp for omsorgsinstitusjonene, hvor det blant annet er tatt utgangspunkt i kvalitetsmål for å beskrive ønsket kvalitet. I veilederen er kvalitetsmålene operasjonalisert til konkrete indikatorer for gjennomføring i institusjonens praksis, og det fastslås at de definerte kvalitetsmålene og indikatorene skal legges til grunn for arbeidet i alle omsorgsinstitusjoner. Blant kvalitetsmålene med tilhørende kvalitetsindikatorer er det særlig nevnt at personalgruppen skal ha gjennomgått opplæring i traumebevisst omsorg (DeLoitte, 2019, ss. 18-20).

Nordanger og Braarud (2017) beskriver hvordan traumatiserte barns sterke følelsesuttrykk, kan forstås som hjernens manglende evne til å regulere følelser. I dette perspektivet er en av de mest sentrale omsorgsfunksjonene reguleringsstøttende miljøarbeid. Ungdommens affekter reguleres gjennom samregulering hvor miljøterapeutenes indre affektive tilstand er nøkkelen til å gi de korrigerende hverdagserfaringene som på sikt kan medføre at ungdommen (hjernen) vinner nye reguleringserfaringer og derigjennom nye evner til å regulere seg (Nordanger & Braarud, 2017, ss. 155-157).

Traumebasert omsorg, som forkortes til TBO, beskrives som en forståelsesramme for hva traumatiserte barn og unge trenger, mer enn en spesiell metodikk. (Barne, ungdoms- og familiedirektoratet, 2021).

I en undersøkelse om hvordan miljøterapeuter på barnevernsinstitusjoner¹¹ transformerer TBO til praksis, fant forskerne blant annet at for sterkt fokus på autonomi kan komme i konflikt med teoriene om endring i TBO (Steinkopf, Nordanger, Stige, & Milde, 2020).

Steinkopf (2019) beskriver at TBO kan virke helbredende på det han omtaler som «traumehjerner», hvis miljøet skapes slik at ungdommen opplever trygghet og tillit i relasjonen til voksne omsorgspersoner, opplever tilhørighet på positive sosiale arenaer, og får hjelp av omsorgsgiverne til å finne gode strategier til å mestre livet og hjelp til å regulere følelsenes intensitet og varighet. Når TBOs fokus på å forstå ungdommen og møte den med trygghet og kjærlighet, selv når dens atferd inviterer til det motsatte, tolkes til å møte dem uten grenser, så er det feil og en farlig misforståelse (Steinkopf, Jo, visst skal vi sette grenser, 2019). Ungdommene trenger at de voksne setter grensene, og det er vesentlig hvorfor og hvordan grensene settes. Det beskrives som et grunnleggende behov å oppleve at man ikke er alene; at noen som er trygg, snill og sterk viser at man kan stole på at den tar ansvaret for retningen og tar kontroll. Ungdommen trenger å oppleve at den voksne løfter dem frem og gjør dem gode, så ungdommen kan erkjenne at selv om den av og til gjør dumme ting, så passer noen på, trøster og hjelper. Ungdommen trenger å oppleve at en voksen tar ansvar og kontroll over situasjonen og hindrer den fra å bli skadet eller å skade andre. Ungdommen skal lære å tilpasse seg samfunnets normer og regler og andre mennesker, og at den ikke kan gjøre som den vil hvis det har konsekvenser for andre (Steinkopf, Jo, visst skal vi sette grenser, 2019). Å fremstå slik som TBO her legger opp til, forutsetter emosjonelt arbeid.

Del Busso (2014) tydeliggjør at i klinisk sosialpedagogisk og psykososialt arbeid, kan både måten vi ser barnet på, og måten vi forstår konsekvensene av unges vanskelige livsopplevelser på, få mye å si for hvordan vi møter dem og hvordan vi skaper samvær og relasjoner med dem. Innenfor en medisinsk forståelse av traumer er det anerkjent at hendelser som kan beskrives som potensielt traumatiske, kan resultere i posttraumatiske reaksjoner eller diagnostiserbar psykisk forstyrrelse i form av forsinkede eller langvarige reaksjoner på livshendelsene eller situasjoner. Del Busso løfter frem at ikke alle som utsettes for alvorlige potensielt traumatiserende hendelse(r) får ettervirkninger eller symptomer som tilsier at de har blitt traumatisert av hendelsen(e). Det er heller ikke slik at alle handlinger en ungdom gjør som fra utsiden kan tolkes som symptomer, er symptomer på sykdom. Diagnoser kan gi lettere tilgang til riktig behandling og hjelpen ungdommen trenger for å fungere i dagliglivet,

¹¹ Undersøkelsen er gjort på Statlige institusjoner, ikke private

og det kan være nyttig å få en forståelse av det ungdommen opplever. Det kan være med på å gi mening til opplevelsene, noe som kan være viktig for fungering og selvopplevelse. Sykdomsfokus kan også føre til at vi identifiserer symptomer i stedet for også å lese og anerkjenne det vi ser som ungdommer som reagerer på sin kompliserte virkelighet, sin opplevelse av seg selv og omgivelsene, med følelser (Busso, 2014, ss. 53-55).

I undersøkelsen er TBO den mest sentrale forståelsesrammen deltagerne nevner. De knytter sine erfaringer med utforming både av hva de gjør sammen med ungdommene og hvordan de kommer frem til det de skal gjøre, tett til måten de erfarer at TBO blir operasjonalisert på. Måten TBO operasjonaliseres på virker å avgrense deltagerne fra flere av de andre måtene å samhandle med ungdommene på.

3.0 Vitenskapsteoretisk utgangspunkt og metode

Denne delen presenterer vitenskapsteoretisk utgangspunkt, med kunnskapssyn og valg av forskningsmetode. Metode for innhenting av data og utvalg av deltakere redegjøres for, og det gjøres noen etiske betraktninger. Her presenteres også prosessen med å velge teoretiske perspektiv for utvalg av data og analyse, og de reviderte forskningsspørsmålene fremkommer.

3.1 Vitenskapsteoretisk utgangspunkt

I denne delen presenteres det vitenskapsteoretiske utgangspunktet for prosjektet, med syn på vitenskapelighet, kunnskap, kunnskapsutvikling og forståelse av virkeligheten. I prosjektet legges det til grunn et syn på vitenskapelighet, hvor det som er avgjørende for om noe kan vurderes å holde mål vitenskapelig, er hvordan kunnskapen som legges til grunn er innhentet og håndtert (Malterud, 2018, ss. 15,26,27). Subjektiviteten er i sentrum på en fortolkende måte, og plasserer prosjektet i et slags fortolkende paradigme med studenten som et sentralt og medvirkende redskap, og ligger da trolig nærmest en induktiv tilnærming; noe som innebærer at eventuelle slutninger til det allmenne kun vil kunne trekkes på bakgrunn av kjennskap til det enkeltstående.

3.1.1 Kunnskapssyn

Kunnskapssynet bygger på at ny forståelse kan utvikles gjennom samhandling og refleksjon rundt fortellinger, hvor fenomeners karaktertrekk og egenskaper beskrives, analyseres og fortolkes. (Malterud, 2018, ss. 28, 29). Siden prosjektet omhandler barnevernsfaglig miljøterapi på barnevernsinstitusjon, er det valgt å legge seg tett opptil fagdirektoratets (Bufdir) syn på kunnskapsutvikling, på hva som kjennetegner vitenskapelige fremskritt og som gjør teorier på dette fagfeltet troverdige. Gjennom en kompetansemodell knytter Bufdir

kvalitetsutvikling til videreutvikling av tjenester hvor erfaringsbasert kunnskap sammen med forsknings- og brukerkunnskap skal bidra til en kunnskapsbasert praksisutvikling (Barne-, ungdoms og familiedirektoratet, 2018, ss. 17,92; Reichborn-Kjennerud, Underthun, Ellingsen, & Legard, 2018, s. 11). I dette prosjektet utforskes noen profesjonsutøvers erfaringer med egen fagutøvelse, og fokuset for prosjektet er da på den erfaringsbaserte kunnskapsdelen av praksisutviklingen.

3.1.2 Kritisk teori

Det legges til grunn at det på den arenaen hvor den kunnskapsbaserte praksisutviklingen av barnevernsfaglige miljøterapien blir utformet, befinner seg ulike grupperinger med til dels ulike interesser, som vil kunne ha ulike motiver for å utforme praksis i ulike retninger. Noe av vitenskapssynet hentes da fra kritisk teori slik det blant annet beskrives av Nordstoga (2020, ss. 79-93), hvor tilnærmingen retter søkelyset mot ulike former for makt og kontroll som former og styrer det profesjonelle arbeidet til barnevernspedagoger. Hun beskriver hvordan barnevernspedagogens arbeid er offentlige oppdrag, styrt av lover, forskrifter og arbeidsgivers organisering av arbeidet. Føringer som fastsettes i byråkratiske strukturer som den enkelte barnevernspedagog ikke nødvendigvis direkte medvirker i som profesjonsutøver, men hvor det legges faglige føringer og presenteres dominerende normer og verdier. Arbeidet skal likevel utføres i tråd med disse, og forståelsen av mandatet skal tilpasses rammene. Hun påpeker at vurderingene av hvilken kunnskap som er signifikant for profesjonsutøvelsen kan farges av denne tilpasningen, og betydningen av at profesjonsutøveren er seg denne fargingen og mekanismene bak den bevisst, slik at valg av kunnskapskilder blir en aktiv prosess (Nordstoga, Refleksjon kan være så mangt - om barnevernspedagogen som reflektert praksisutøver, 2020, ss. 78-85).

3.1.3 Sosialkonstruktivistisk barndomssyn

Når det i prosjektet legges Kvarans og Holms (2012) forståelse av barnevernsfaglig miljøterapi til grunn for forståelsen av arbeidsoppgavene med ungdommene, innebærer det at det legges et sosialkonstruktivistisk syn på barn og barndom til grunn. Barnets identitet sees på som sosialt og relasjonelt skapt, i en interaksjon mellom barnet og menneskene rundt det. Barnets egne subjektive opplevelser og oppfatninger inngår da som en del av konstruksjonen av den sosiale virkeligheten barnet opplever å leve i. Her eksisterer det ikke noen endelige løsninger som er gitt en gang for alle, men mangesidighet og variasjon, og det gis ingen absolutte føringer. Selve barndommen utforskes som sammensatt av flersidige realiteter som kan være konstruert på mange ulike måter. Barna forstås både biologisk og sosialt, i sin

sosiale kontekst, hvor de er aktører som aktivt bidrar til å medvirke sosiale forandringer (Kvaran & Holm, 2012, ss. 60,61). I prosjektet sees både medleverne og ungdommene på som aktive deltakere i pågående sosiale og relasjonelle interaksjoner, hvor de sammen skaper virkelighet og identitet.

3.1.4 Sosialpedagogisk forståelse av sosialkonstruktivismen

I prosjektet legges også til grunn at det i danningen av barnevernspedagogenes profesjonskunnskap innarbeides sosialpedagogikk som metodefag. Storø (2008, ss. 41-44) beskriver en tilnærming til sosialpedagogikk som barnevernspedagogenes metodefag, hvor han bidrar til dannelse av en egen sosialpedagogisk forståelse av sosialkonstruktivismen. Her sees sosialkonstruktivismens flerfaglige perspektiv parallelt med sosialpedagogikkens. Med referanse blant annet til Vivien Burr viser han hvordan de fenomenene vi oppfatter som virkelighet, ansees å kunne betraktes på mange ulike måter av ulike betraktere, Kunnskap må da betraktes som en subjektiv, kontekstbundet dimensjon, en midlertidig virkelighetsforståelse. Han legger også hennes tre grunnantagelser om hva som bør være til stede for at det skal være et sosialkonstruktivistisk perspektiv, til grunn; at (1) fordi de fenomenene vi oppfatter som virkelighet kan betraktes på mange ulike måter av ulike betraktere, kan ikke virkeligheten oppfattes som endelig eller objektiv, da er (2) heller ikke kunnskap om denne virkeligheten gitt en gang for alle og våre (betrakternes) forståelser av virkeligheten sees som knyttet til den spesifikke historiske og kulturelle konteksten vi befinner oss i, og (3) - som gjør perspektivet sosialt og konstruktivistisk - at vi ikke definerer vår kunnskap om virkeligheten hver for oss; vi er deltakere i *sosiale* prosesser hvor vi gjennom samhandling og språk sammen *konstruerer* forståelser som vi finner nyttige for å forstå oss selv og det som omgir oss (Storø, 2008, ss. 41,44). Storø påpeker også hvordan Burrs grunnantagelser innebærer en sosialkonstruktivisme som rommer et blikk på den enkeltes følelser som delaktige i prosessene med å konstruere forståelser av fenomener (Storø, 2008, s. 42).

Slik blir våre forståelser intersubjektive forståelser, altså forståelser som deles av flere samhandlende subjekter, som sammen gir noen forståelser større gyldighet og lengre levetid enn andre, slik at de blir uttrykk for en kultur. Storø (2008, s. 42) oversetter dette til *fremforhandlede forståelser*, og peker på hvordan dette åpner for en fjerde antagelse; at ulike forståelser inviterer til ulike handlingsalternativ. Med slikt sosialkonstruktivistisk perspektiv, kan vi se for oss at det også innenfor hvert individ kan forgå forhandlinger om forståelse, som kan lede til at det samme individet kan bære med seg flere forståelser av det som kan fremstå

som det samme fenomenet. Den indre dialogen på samme vis som den intersubjektive, kan gi noen forståelser dominans. Med denne forståelsen som bakteppe, løfter Storø frem hvordan sosialpedagogikken som metodefag for barnevernspedagogers virke som miljøterapeuter, kan danne premiss hvor miljøterapeuten ikke har noe «pensum å lære bort», men hvor selve kunnskapen om prosessene med å konstruere forståelser, kan brukes til å påvirke konstruksjonsprosessene, og gi prosessene både en sosial og en pedagogisk målsetting (Storø, 2008, ss. 43,44). I dette prosjektet sees medleverenes barnevernsfaglige miljøterapi på som en prosess hvor de intersubjektivt skal påvirke ungdommenes forståelser og konstruksjon av virkeligheten, for gjennom det å påvirke ungdommenes handlingsmuligheter i egne liv.

Inspirert av kritisk teori, er fokus i prosjektet rundt hvordan de institusjonelle rammene medleverne jobber og medlever innenfor, former prosessene med utformingen av den barnevernsfaglige miljøterapien.

3.2 Metode

Metodevalget bygger og spiller på de kunnskapsperspektivene som er beskrevet. I denne delen vil det redegjøres for prosjektdesignet, og vises hvordan refleksjoner som er beslektet med analysen har fulgt de ulike stadiene i metoden, og hvordan dette sammen med subjektiviteten har gjort seg gjeldende og har fått innvirkning på forståelsen og de valgene som er gjort underveis.

Planen innledningsvis var å benytte fokusgruppeintervju, hvor tre grupper med deltagere skulle inviteres inn i refleksjon rundt sin erfaring med å utforme sitt arbeid i medlevertturnus, for så å utforske erfaringene deres i lys av noen perspektiv fra psykososialt arbeid. Fordi koronapandemien kom da informasjonsinnhenting skulle begynne, ble ikke fokusgruppeintervjuer gjennomførbare. Valget falt da av pragmatiske grunner på å gjennomføre semistrukturerte intervju, og benytte systematisk tekstkondensering. Metoden så praktisk og enkel ut for en nybegynner. Men for meg ble den alt annet. Jeg opplevde at det medleverne fortalte i intervjuene ikke fullt ut beskrev hva slags virkelighet de stod i. Det var noe som manglet. Som om de var «blinde» for aspekter av det de fortalte at opplevde. Det var noen underliggende dimensjoner som ikke kom fram. Jeg måtte bruke av meg selv og min egen erfaring for å fa fram et mer nyansert bilde av hvordan deres erfaringer ble formet av rammene de jobbet innenfor, og vil redegjøre mer for dette i 3.2.5.

Metodebeskrivelsen fra Malterud kom til kort, og gav ikke spesifikk drahjelp til få fram dynamikken i kunnskapssynet, som derfor ble supplert som forklart i 3.1.1, og kunnskapssynet denne oppgaven bygger på. Metoden åpnet imidlertid mulighet for å dreie fokus underveis, slik det vil fremkomme i 3.2.5.

3.2.1 Systematisk tekstkondensering

I studien benyttes en enkel variant av systematisk tekstkondensering. Det er en pragmatisk metode i fire trinn for tverrgående analyse av kvalitative data, som kan brukes til analyse av mange typer empirisk data med ulik grad av teoretisk forankring. Metoden kan gi en systematisk analyseprosess, uavhengig av filosofiske røtter eller kvalitative metodetradisjoner (Malterud, 2018, s. 97). Den er inspirert av fenomenologiske forskningsmetoder uten å være en, og forutsetter ikke at forskeren har filosofisk kompetanse ut over vitenskapsteoretisk basiskunnskap om forutsetningene for kvalitative forskningsmetoder.

Metoden ble her, som det vil fremkomme 3.2.5, supplert med noen perspektiv fra fenomenologien. Dette medførte at det ble rettet en særlig følsom oppmerksomhet mot hvordan medleveren opplever sin medlever-verden, en holdning som ledet til en utforskning av profesjonsutøverenes erfaringer med å utforme arbeidet sitt som en kroppslig opplevde person.

Systematisk tekstkondensering deler fenomenologiens oppfatning av subjektive erfaringer fra livsverden som gyldig kunnskap, men legger ikke en fordypning i livsverden som grunnleggende analyseperspektiv. Forsøkene på å sette egen erfaring i parentes for å bli lydhør for deltakerne i metodens analysetrinn 1 og 2, er beslektet med det som i fenomenologien kalles «bracketing». Imidlertid vektet erkjennelsen og betydningen av forskerens ståsted som viktig forutsetning for den situerte kunnskapen, og analytisk distanse regnes verken som ønskelig eller mulig at opprettholdes gjennom prosjektet. Denne metoden legger seg nærmere sosialkonstruktivisme ved at det søkes etter subjektivitetens kontekst. Det letes ikke etter essenser, men ulike versjoner av fenomener, ulike perspektiv. Analysen skal imidlertid beskrive så nøyaktig og omhyggelig som mulig de mest relevante sidene ved fenomenet som undersøkes, også i relasjon til andre fenomen (Malterud, 2018, ss. 113-116).

Malterud (2018) beskriver at analyser har noen viktige fellestrekk, uavhengig av analysemetode. Denne metoden særpreges av hvordan analysen sees på som en gjennomgående prosess som begynner allerede ved innsamlingen av data, og som har endepunktet i tankene om- og diskusjonen av, funnene - som formidles i teksten som analyse.

Hun legger til grunn for denne metoden at teksten sees på som et samhandlingsprodukt, der forskerens egen medvirkning blir en del av data. Hun beskriver hvordan første trinn i den mer uformelle delen av i analysen, den som tidligere nevnt fortsetter utover i skriveprosessen, starter allerede under datainnsamlingen. Hun fremsnakker hvordan man som forsker da ikke skal forsøke å eliminere seg selv og sin egen rolle, men tvert imot utøve refleksivitet ved å identifisere sin egen påvirkning og drøfte betydningen av den (Malterud, 2018, ss. 69, 70,71,83).

Siden teksten er et samhandlingsprodukt, hvor forskerens medvirkning blir en del av datamaterialet, blir forforståelsen som er med inn i prosessen viktig, fordi den er med som premiss for den egne medvirkningen. Som redegjort for under punkt 1.2 er prosjektet et resultat av min interesse for temaet og min forforståelse. Deltakernes fortellinger skapes i dette prosjektet i et samspill mellom dem og meg, og fokuset i samtalene vil kunne dreies av min forforståelse ettersom fortellingene vokser frem. Jeg er ikke verdinøytral, og min forforståelse kan guide meg til å dreie deltakernes fortellinger og sortere informasjon slik at min forforståelse blir bekreftet. Ved å skrive ned min forforståelse, kan jeg oppnå en viss grad av transparens; for meg selv slik at jeg blir oppmerksom på mine forestillinger, og for leseren. Derfor inneholder kap 1 en nokså omfattende presentasjon av meg som sitter bak tastaturet.

3.2.2 Datainnsamling

Tanken var innledningsvis å benytte fokusgruppeintervju, og at dialogen mellom deltagerne skulle gi dem en plass både i informasjonsinnhenting og analyse. Når koronarestriksjoner gjorde at dette ikke ble gjennomførbart, falt valget på systematisk tekstkondensering som metode for analyse, av pragmatiske grunner. Malterud (2018) beskriver datainnsamlingen som den prosessen hvor utvalgt informasjon om problemstillingen omsettes til observasjoner og tekster, og hvordan den kvalitative forskningstradisjonen tilbyr mange ulike veier til kunnskap. Her etableres empiriske data som skal systematiseres, fortolkes og sammenfattes i analysen (Malterud, 2018, ss. 69-71)

Siden hovedhensikten med dette prosjektet er økt erfaringskunnskap om kontekstualisering av profesjonsutøvelse på en gitt arena, er det ønskelig med direkte kjennskap til flere profesjonsutøveres egne erfaringer på denne arenaen, og semistrukturert intervju ble valgt til innsamling av kvalitative data.

For å tilrettelegge for etablering av så rike og relevante data som mulig, er det vektlagt å gi informantene nok informasjon til at de kan føle seg ivaretatt og trygge på prosjektets motiv og metode, og intensjonen er å stille åpne spørsmål og å lytte til svarene med åpent sinn (Malterud, 2018, ss. 69,70).

For å skape et mest mulig robust materiale, er det ønskelig å invitere deltakerne til å fortelle konkrete historier, som deltakerne mener illustrer deres erfaringer med de gitte temaene (Malterud, 2018, ss. 69,70,134). Samtidig gjør arenaen for profesjonsutøvelsen det viktig å oppfordre deltakerne til å velge eller formulere historier som illustrer poenget deres, men som samtidig ivaretar reglene for konfidensialitet og taushetsplikt ovenfor ungdommene, samt lojalitets- og lydighetsplikt ovenfor arbeidsgiver¹². Under transkriberingen bestrebes det også et våkent blikk, slik at eventuelle identifiserende opplysninger eller formuleringer ikke kommer med i materialet. Selv om datainnhenting er for å innhente deltakernes erfaringer, og ikke for å bekrefte prosjektets forforståelse, hadde intervjuene en klar hensikt i den forstand at det var deltakernes erfaringer med det gitte temaet som målet for intervjuene – ikke informasjons generelt - så all informasjon vil ikke bli utforsket. Likefult er det bestrebet en lydhørhet for at deltakernes kan ha perspektiv på tema som er uventet, men viktige. Det ble derfor valgt et forskningsdesign hvor det ble utarbeidet en semistrukturert intervjuguide og hvor justering underveis i prosjektet er metodisk innarbeidet (Malterud, 2018, s. 133). Intervjuguiden ble justert etter de første tre intervjuene.

3.2.3 Deltagerne

Prosjektets omfang gir ikke rom for kvalitative intervjuer med mange deltakernes, samtidig som det er ønskelig å innhente tilstrekkelig rikt og variert data til å kunne belyse problemstillingen når studien er gjennomført. Siden det som skal undersøkes er barnevernspedagogers profesjonsutøvelse i medlevertturnus, er det naturlig å velge deltakere som er barnevernspedagoger og har erfaring fra medlevertturnus. For å hente frem nyanser som gir ny kunnskap og åpner for nye spørsmål fra det som ellers kan bli et homogent materiale, er det lagt vekt på mangfold og variasjonsbredde. Konklusjoner som i første omgang kan synes opplagte utfordres, og det vil kunne beskrives flere nyanser ved samme fenomen. Det er imidlertid tatt stilling til hvilke dimensjoner det kan være viktig å sikre variabilitet innenfor, og her har problemstillingen sammen med foreliggende empiri og teori lagt føringer for hva det er lagt vekt på (Malterud, 2018, ss. 57-59).

¹² Se mer om de etiske overveiningene i kap 2

En av dimensjonene som er hensyntatt, er størrelsen på firmaet som eier og driver institusjonene. Noen er eid og drevet av store multinasjonale konsern med mange avdelinger, mange ansatte og økonomi i driften til å bære stort tilfang av høy kompetanse i rådgivende og ledende stillinger. Her kan man se for seg at det er større grunn til å anta at systemkunnskapen er tyngre og benyttes til å veilede den enkeltes praksis. Andre er eid og drevet av små selskap med bare en eller et par avdelinger og få ansatte. Her kan man anta at driften ikke kan bære større administrasjoner med bredt tilfang av kompetanse, og man kan se for seg at den enkelte ansatte i større grad må kontekstualisere fagkunnskapen selv, og i mindre grad kan lene seg på systematiserte kunnskapsprosesser¹³. For å innhente data fra spennet i dette, ble det valgt deltakere både fra små og store firma, og deltakere som hadde erfaring med begge typer firma. Ikke for å foreta en komparativ analyse, men for å søke berikelse i summen av perspektiv.

En annen dimensjon det er ønsket variasjonsbredde i, er graden av erfaring med å praktisere barnevernsfaglig miljøterapi i medlevertturnus. En erfaren medlever kan trolig ha flere innarbeidede rutiner i møte med krevende situasjoner, mens en mindre erfaren trolig i større grad vil måtte bruke kapasitet på å utforme, erfare og justere. For å innhente data fra spennet, ble det valgt deltakere med ulik grad av erfaring, igjen ikke for å foreta en komparativ analyse, men for å søke mot berikelse gjennom nyanser.

Den tredje dimensjonen var juridisk tilknytning til institusjonen. Ordningens legitimitet ligger i ungdommenes særskilte behov for kontinuitet, og det kan antas at en som er innleid via bemanningsbyrå søker en annen type relasjon med ungdommen og former profesjonsutøvelsen sin noe annerledes enn en som er fast ansatt. Det kan også antas at en fast ansatt i tillegg til å utformingen relasjonen annerledes, trolig også har mer innflytelse over utformingen av planarbeid, valg av teoretiske perspektiv etc. I tillegg jobber de innleide konsulentene i hovedsak for bemanningsbyråer som leier dem ut til mange forskjellige firmaer, noe som gir profesjonsutøveren erfaring fra en rekke ulike institusjoner. Dette kan gi blikk for å se valgte utforminger som for de faste blir selvfølgelig, taus kunnskap. Det ble derfor rekruttert deltakere med ulike tilknytninger til institusjonene. Også her ble bredden valgt for å gi nyanser, ikke for å kunne sammenligne deltakerne innbyrdes.

¹³ JF barneombudets vurderinger av utfordringer med kunnskapsutvikling når firmaene konkurrer mot hverandre om anbud, og kunnskap blir konkurransesensitivt og ikke deles i feltet. Se kap 2...ett eller annet

Det ble vurdert at prosjektets omfang ville kunne romme 6-8 deltakere. Av hensyn til deltakernes, ungdommenes og firmaenes anonymitet, er de gitt fiktive navn, og navnene er ikke brukt kjønns spesifikt.

Deltager *Endre* hadde vært medlever i åtte år. Han begynte som medlever som nyutdannet, og har jobbet for flere ulike firmaer, små og store, og ved flere ulike institusjoner i samme firma.

Deltager *Tone* begynte som medlever mens hun var student, og vært medlever i to år etter endt utdanning i både små og store firmaer. Hun har jobbet for et innleiefirma hele tiden, og har vært i kortere perioder på fire forskjellige institusjoner, og i en lengre periode på en femte.

Deltager *Trevor* har vært miljøterapeut i over ti år. De første årene jobbet han i vanlig tredelt turnus i offentlig sektor. Så var han medlever i noen år, ved flere avdelinger i et mellomstort firma. Nå jobber han som poliklinisk miljøterapeut i offentlig sektor.

Deltager *Nelja* begynte som medlever mens hun studerte, og var medlever i seks år på to ulike avdelinger hos en stor aktør etter at hun var ferdig. Nelja tok videreutdanning mens hun var medlever, og begynte som spesialutdannet miljøterapeut i offentlig sektor da hun var ferdig.

Deltager *May* ble ferdig utdannet for ett år siden, og begynte i et utleiefirma rett etter studiene. Etter 6 mnd på to ulike institusjoner i samme firma, begynte hun fast hos en større aktør.

Deltager *Juni* begynte som medlever rett etter utdanningen, og var i 2,5 år på en avdeling i et relativt lite firma, hvor det har vært flere ungdommer plassert i løpet av årene.

3.2.4 Datafremstilling, transkripsjon

Malterud (2018) beskriver hvordan all forskning kan sees som å bygge på fortolkninger av representasjoner av de forholdene som studeres. Ulike deltakere vil kunne gi ulike representasjoner, og deres unike versjoner vil kunne gi innsyn i forskjellige aspekter ved problemstillingen. Noen vil kunne være mer relevante for det man søker å belyse enn andre. Det innsamlede datamaterialet, de ulike deltakernes ulike versjoner, skal organiseres og gjøres tilgjengelig for analyse i forskningsprosessen. Som regel forutsetter det at materialet er sammenfattet til tekst på en tilgjengelig og håndterbar måte. Den sammenfattede teksten i utskriftene av intervjuene, transkriberingene, må ikke forveksles med virkeligheten, men betraktes som et indirekte bilde. De kan bare gi et konstruert, avgrenset og situert bilde av det som skal studeres. Mening kan gå tapt, eller forvrenges underveis i prosessen, og Malterud

løfter derfor frem viktigheten av å bruke transkribasjonsprosedyrer som best mulig ivaretar meningsinnholdet på en pålitelig og gyldig måte. Siden kvalitative analyser alltid vil innebære teksttolkning, uansett metode, løfter hun frem betydningen av å velge en prosess som ivaretar det opprinnelige materialet – deltagerens erfaringer og meninger – så lojalt som mulig, slik det ble oppfattet formidlet under datainnsamlingen (2018, ss. 73-83).

Av hensyn til dette er det tatt lydopptak av intervjuene¹⁴, og samtalene er transkribert av meg selv, i hovedsak samme dag, mens minnene og inntrykkene fra intervjuene fortsatt var friske.

3.2.5 Tolkning og analyse, systematisk tekstkondensering og psykososial tilnærming

Siden koronapandemien ikke gjorde det mulig å gjennomføre fokusgruppeintervju som ville gitt deltagerens dialog seg imellom plass i analysen, falt valget på en enkel variant av systematisk tekstkondensering som verktøy for analyse, av pragmatiske grunner.

Metoden er pragmatisk, og utviklet med sikte på å gi nybegynnere som meg en enkel innføring i hvordan en analyseprosess kan gjennomføres på en systematisk og overkommelig måte. Metoden gir en spesifikk fremgangsmåte for kondensering og abstrahering av innsamlet data. Tolkningen beskrives som en levende prosess, hvor analysen er gjennomgående fra informasjonsinnhentingen til sluttproduktet er ferdigstilt. Hvor forskeren selv, med sin forforståelse, alltid vil være en aktiv del av-, og sette sitt preg på, prosessen. Metoden tar ikke stilling til hvilken type kvalitativ data som skal samles inn, eller hvilke teoretiske perspektiv som kan være nyttige i analysen. Tolkningsprosessen ledet til at Malteruds versjon av systematisk tekstkondensering, hun kommer fra en medisinsk tradisjon, ble supplert med noen mer fenomenologiske perspektiv for å finne frem til hvilke erfaringer fra deltagerens fortellinger som ble viktige.

Analysestrategien går i utgangspunktet ikke bredt ut med mange temaer, koder og kategorier, men begynner med å konsentrere oppmerksomheten og organisere data i et begrenset antall foreløpige tema, som videreutvikles til kodegrupper etter hvert. Analyseprosessen må derfor være fleksibel og ha et åpent blikk for mønstre man ikke så innledningsvis (Malterud, 2018, ss. 69, 96-115). Hva dette innebar konkret for dette prosjektet, kom som en overraskelse på meg.

¹⁴ Pga korona var fysiske intervjuer ikke mulig, og flere deltakerer ønsket ikke kamera som ved bruk av videokonferanse.

Prosessen begynte med intervju av Endre, Tone og Trevor. Transkriberingene ble gjennomgått for å danne et helhetsinntrykk, og fem tema så ut til å representere deltakernes erfaringer. De ble gitt foreløpige arbeidstitler:

1. Passive ungdomsliv
2. Holdning til konflikter og til å jobbe aktivt med utfordringer, TBO; klinisk ledelse versus veien blir til mens vi går fra forståelse til handling
3. Rolle og relasjon, sosialisering til hva - tilbakeføring
4. Møtestruktur og fritid - HMS
5. Informasjon til eksterne

Materialet ble gjennomgått for å hente ut meningsbærende enheter fra de foreløpige temaene som så skulle sorteres/kodes, som i denne metoden vil si å bli plassert i subgrupper som nyanserer innad i hvert tema. Metoden åpner for at de foreløpige temaene kan utvikles etter hvert som de meningsbærende enhetene passer sammen på nye måter.

Prosessen stoppet helt opp. Det ble vanskelig å se hvordan materialet skulle brukes til å svare ut problemstilling og forskningsspørsmål, hvordan drøfting og analyse skulle utformes. Uten at det var klart hva som gjorde det så vanskelig, var det en opplevelse av at deltagerne virket å ha et annet fokus i tillegg til å beskrive hva de gjorde og hvordan de gjorde det.

Et transkribert intervju, intervjuguiden, prosjektbeskrivelsen og foreløpige tema ble tatt med på masterseminar, i hovedsak for å få innspill på hvordan intervjuguiden kunne spisses. Gjennomgangen på masterseminaret og med veileder, gav en drøfting av hva som lå i de foreløpige temaene, og hvordan justering av intervjuguide og forskningsspørsmål bedre kunne fange opp særpregene ved erfaringene. Det kom innspill fra en medstudent, som selv har jobbet i medlevertturnus, om å utvide intervjuguiden til å etterspørre mer rundt restitusjon underveis i- og mellom vakt døgnene, og hva ordningen gjorde med medleverne. Veileder rådet til å vurdere å revidere forskningsspørsmålene, og til å koble mine egne erfaringer som medlever sterkere på. Logger fra eget arbeid og veiledning ble gjennomgått sammen med det transkriberte materialet og notatene fra medstudentens tilbakemeldinger.

Gjennomgangen av loggene fra veiledning på eget arbeid i medlevertturnus, viste fokus på å forstå sammenheng mellom fagpolitiske og juridiske føringer, fagteori og praksis. Av hensyn til integriteten til ungdom, kollegaer og arbeidsgiver, og mine ansatte-plikter til taushet,

lydighet og lojalitet, brukes det ikke konkrete detaljer i beskrivelse av erfaringene i dette prosjektet. Men erfaringene viste seg å ha betydning for prosjektet og refereres kort. Temaer for veiledningen hadde vært søken etter forståelse av hvordan hverdagslivet vi levde på institusjonen skulle lede oss til målene vi, oppdragsgiver og ungdommen hadde, og tolkning av rettslige og fagpolitiske føringer og de teoretiske perspektivene beskrevet i institusjonsplanen. Jeg hadde vært mye urolig og bekymret for dette, og veiledningen preges i økende grad av min undring rundt- og sortering i, hva det skyldes, og hvordan jeg kunne løse utfordringene med dette og medvirke med integritet.

Gjennomgangen av materialet fra intervjuene viste at deltagerne, i tillegg til å beskrive hva de gjorde og hvordan de gjorde det, også beskrev uro og bekymring for ungdommenes hverdagsliv på institusjonen, og noen beskrev betenkeligheter rundt forståelse av fagteori og innholdet i samarbeid både eksternt og internt, og at de opplevde å jobbe mye.

Kombinasjonen av masterseminarets fokus på at deltagerne burde spørres mer om sine erfaringer med å skulle balansere intensitet og restitusjon, og veileders fokus på å sette mine egne erfaringer mer i forgrunnen, ledet fokus mer over på selve opplevelsen av det å medleve, og sammenhengen mellom opplevelse og utforming av arbeidet.

Selv om deltagerne erfaringer ikke er like mine, var det elementer av det samme som gjorde at deltagerne bekymring og uro vekket ubehagelige følelser i meg. Jeg innså at jeg opplevde ubehag ved å skulle presentere, drøfte og analysere de delene av materialet som uroet og bekymret deltagerne. Det fremsto som mest attraktivt å anse de delene av datamaterialet som overskuddsmateriale. Ubegagat knyttet seg til en forforståelse om at å ta med de delene av materialet trolig ville innebære å adressere organisering og ledelse av institusjonene. Jeg forbant adressering av organisering og ledelse, med spissede konflikter og ubegagat. Jeg orket ikke ubegagat ved det emosjonelle stress det kan gi å ha investert mye med intensjon om å bidra faglig positivt i feltet, for så å ende med sterkt ubegagat. Jeg følte meg tappet for krefter og pågangsmot, var sliten og orket ikke. Opplevelsen var fysisk og ubegagelig, og hadde trolig ledet meg til å se bort fra det som skapte ubegagat. Jeg hadde valgt å se en annen vei enn på de delene av materialet hvor deltagerne uttrykte uro og bekymring, selv om de delene adresserte noe av det nysgjerrigheten opprinnelig hadde vært på; hvordan mine fagfeller fikk til å jobbe profesjonelt i en ordning med utvidet og komprimert arbeidstid.

Erkjennelsen av hvor fysisk opplevelsen av å ikke orke å se på de delene av materialet var, ledet oppmerksomheten mot hvor strevsomt kombinasjonen av krevende arbeid og utvidet og

komprimert arbeidstid kan være, og hvor sårbar man kan bli for å ledes av ubevisste tanker og følelser når man er sliten.

Fenomenologien aktualiserte seg. Min kroppslige bevissthet hadde brutt gjennom, og materialisert seg som en sperre mot å gå inn i noe jeg forestilte meg kunne skape emosjonelt stress. Jeg er mer enn kun kroppslig bakgrunnstilstedeværelse for den teoretiske, rasjonelle oppgaveskrivingen. Deltagerne som medlevere er ikke kun analytiske, rasjonelle hjerner i en programmerbar avatar. Vår opplevelse av å medleve er også kroppslig.

Materialet viste et fokus hos deltagerne ikke bare var på *hva* de gjør og *hvordan* de gjør det, men også på hvordan det *oppleves* å medleve.

I forskningssammenheng beskrives fenomenologi som å bidra med perspektiv på kunnskap, hvor de berørtes individuelle, subjektive erfaringer med fenomeners nyanser og kompleksitet, utgjør en egen og adekvat kunnskapskilde.

Thoresen, Rugseth og Bondevik (2020) beskriver fenomenologi som en posisjon som innebærer å innta et perspektiv hvor det reflekteres over erfaringer med grunnleggende spørsmål som hva det vil si å være et menneske og hvilke implikasjoner dette har for kunnskapssyn og vitenskapelig produksjon. Fra det perspektivet søkes det belyst hvordan personer erfarer sin situasjon, hva som føles, tenkes og oppleveres, og betydningen situasjonen personene er i, får for deres forhold til verden og andre mennesker (Thoresen, Rugseth, & Bondevik, 2020, ss. 3,12,19,105).

Thoresen, Rugseth og Bondevik (2020) beskriver Merlau-Pontys særlige bidrag til forståelse av fenomenologisk forskning, som ikke primært å være et sett av strategier og prosedyrer, men en innstilling og holdning i møte med fenomener, hvor forskeren retter en særlig følsom oppmerksomhet mot ting slik de fremstår for oss i den verdenen vi lever i, ikke som ting som er gitt i form av teoretiske begreper eller konsepter. Valg av perspektiv beskrives som at mennesket og verden forstås som en sammenheng hvor kroppen utgjør en form for bevissthet, ikke atskilt fra tanker, men som en del av tankeprosessen. Personen er en sammenveving av kropp og tanke og verdenen rundt. Denne sammenvevingen beskriver de at Merlau-Ponty mente «innebærer kryssede og igående meningsmønstre, motsigelser, ambivalens og tvetydighet» og at det er «som kropp denne sammenvevingen får liv, levendegjøres og blir virkelig for den enkelte». Denne kroppslige tilstedeværelsen beskrives som utematisert for individet i daglig gjøren og laden. I situasjonene handler kroppen uten å bli viet eksplisitt og bevisst oppmerksomhet – den er i bakgrunnen. Kroppen som nødvendig utgangspunkt for

aktivitet forblir taus, den kroppslige eksistensen er primært fravær av egen og eksplisitt oppmerksomhet mot den. Inntil noe hender som gjør at kroppen bryter gjennom. Når den bryter gjennom, for eksempel ved en fysisk smertereaksjon, rettes oppmerksomheten mot den og den tvinges i forgrunnen (Thoresen, Rugseth, & Bondevik, 2020, ss. 105-107).

Min erfaring som medlever er opplevd i en sammenveving av kropp, tanker og verdenen jeg medlevde i, og deltageres erfaringer er tilsvarende opplevd av dem. Selv om mine koblinger mellom slitsomt arbeid og koblingen til behov for å dempe potensielt ubehag er min alene, kan deltagerne ha sine tilsvarende prosesser hvor deres opplevelse former deres praksis.

Jeg hadde gått inn i prosjektet med en forforståelse om at samtidig som hver barnevernspedagog er en unik kombinasjon av kunnskap, ferdigheter og personlighet, er ikke kompetansen konstant. Personlige egenskaper og kapasitet til å benytte teoretisk kunnskap og praktisk erfaring endres i møtet med konteksten vi virker i. Likevel hadde fokus i prosjektet dreid bort fra fokus på kontekst som premiss for medleverenes opplevelse, og over på profesjonsutøvernes teknikker og metoder.

Jeg hadde mistet av syne flere av de elementene som i sum kan sies å utgjøre det psykososiale fagfeltet, og hadde sliten og vegrende glidd i en mer reduksjonistisk retning. Jeg hadde mistet av syne at blant de psykososiale perspektiv som inngår, er at kunnskapssynet tar høyde for at virkelighetsforståelsen kan ansees å konstrueres i konstellasjoner av makt og avmakt. Det tas høyde for å rette kritiske blikk på den samfunnskonteksten denne kunnskapen produseres i (Nissen & Skærbæk, 2014, ss. 11-14). Deltageres virkelighetsforståelse preger deres forforståelse, og deres praksis, og virkelighetsforståelsen konstrueres i en kontekst av makt og avmakt hvor verdier er i spill.

I psykososiale fagtradisjoner sees fenomener blant annet i lys av de kulturelle, sosiale og økonomiske sammenhengene de fremkommer i, og ved å løfte inn refleksivitet slik Del Busso beskriver (se kap2), kunne prosjektet hjelpes til å få fokus i analysen på konstruksjonen av konteksten profesjonsutøveren medlever i når den barnevernsfaglige miljøterapien utformes.

Det er ble derfor gjort et valg på at erfaringene deltagerne deler ikke analyseres for å brukes til å forsøke å fremstille et kondensat av hvordan metoder og teknikker omsettes til handlinger. Erfaringene analyseres i stedet som fortellinger som kan belyse noe om hvordan den virkeligheten de opplever, kan være konstruert. Det rettes da et kritisk blikk på det som kan være i spill, som former deres opplevelse, forforståelse og virkelighetsforståelse.

Som en konsekvens av dette, ble intervjuguiden utvidet med et fokus også på deltageres *opplevelse* av gjøre det de gjør. Forskningsspørsmålene ble spisset mot å også etterspørre hvilke mekanismer som kan være i spill for å forme den praksisen deltagerne forteller at de erfarer. Problemstillingen ble vurdert til å være vid nok til å romme også dette. De reviderte forskningsspørsmålene ble:

- 1. Hva gjør barnevernspedagoger som er medlevere på barnevernsinstitusjon sammen med ungdommene? Hvilket rom opplever de å ha til å gjøre det de mener er viktig? Hvilke mekanismer kan være i spill for å guide utformingen av den barnevernsfaglige miljøterapien?*
- 2. Hvordan kommer barnevernspedagoger som er medlevere på barnevernsinstitusjon frem til det de skal gjøre sammen med ungdommene? Hvilke forventninger og krav til det emosjonelle og fysiske arbeidet erfarer de? Hvilke mekanismer kan være i spill for å forme handlingsrommet?*
- 3. Hvordan formidler barnevernspedagoger som er medlevere på barnevernsinstitusjon sitt syn på det som gjøres sammen med ungdommene? Hvordan opplever de utformingen av informasjonen som utveksles internt og eksternt? Hvilke mekanismer kan være i spill og lede til utformingen?*
- 4. Hvordan virker rammene for medleverskap på barnevernsinstitusjon inn på barnevernspedagogenes planlegging og gjennomføring av det barnevernsfaglige arbeidet? Hvordan erfarer de at samarbeidsmøter internt og eksternt innarbeides i arbeidstiden? Hvordan opplever de å balansere rollen som profesjonsutøver med personlig ansvar for skjønnsutøvelse, og rollen som ansatt med underordningsplikt? Hvilke mekanismer kan være i spill og lede til at møtestrukturen utformes slik?*

Prosessen med systematisk tekstkondensering som metode var påbegynt, og ble fra nå preget mer også av psykososiale perspektiv på profesjonsutøveren som en integrert kroppslig person som utformer sin barnevernsfaglige miljøterapi i en kultur som formes i et spill rundt ulike interesser og makt til å følge dem.

3.3 Etikk

3.3.1 Forskningsetikk

NESH sitt forskningsetiske regelverk for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi, implementeres slik det fremkommer på etikkom.no. Det bestrebes tilstrekkelig informasjon om hva det innebærer å delta, til at deltakerne kan gi et informert samtykke, og personlige opplysninger avidentifiseres. Deltakerne informeres om at de kan trekke seg ubegrunnet når som helst underveis til oppgavelevering.

3.3.2 Mulige dilemmaer

Jeg har erfaring gjennom fagpolitiske roller med å være en del av et maktpolitisk arbeid, hvor blant annet spinnretorikk og forsøk på diskursiv kontroll over innretning på ordskiftet var naturlige virkemidler for å nå gjennom med fagpolitikken vi var satt til å fronte. Selv om nysgjerrigheten på hvordan medleverene utformet det faglige arbeidet ble bærende for engasjementet etter at jeg sluttet å jobbe politisk, er jeg trolig fortsatt preget i retning av skepsis mot hvordan kommersielt eierskap påvirker lønns- og arbeidsvilkår, og fagutvikling, i denne delen av velferdssektoren. Denne skepsisen kan prege mitt fokus, og gjøre at utfordringer trer tydeligere frem for meg, enn de ville gjort for en som ikke har dette fokuset innarbeidet. Det kan være en styrke i å adressere tabuer, men det kan også være en fare for å se spøkelser på høylys dag.

Som barnevernspedagog og ansatt i et privat barnevernsfirma hadde jeg både taushetsplikt om barna jeg jobbet med og en lojalitets- og lydhetsplikt til min arbeidsgiver. Jeg må, på samme vis som deltakerne, derfor utvise stor grad av varsomhet i omtale av mine erfaringer. Jeg kan ikke omtale navn på barna, deres pårørende eller institusjonen barna bor på. Jeg kan heller ikke benytte identifiserende bakgrunnsopplysninger som for eksempel alder, kjønn, opprinnelsesland hvis det skulle være aktuelt, eller diagnoser om det skulle være aktuelt. Jeg kan ikke benytte eksempler eller omtale spesielle hendelser som kan kyttes til, eller identifisere enkeltbarn, deres foreldre eller annen informasjon jeg burde vite er taushetsbelagt.

I min arbeidsavtale sto det også at jeg var forpliktet til å iakttas taushet om- og hindre kjennskap til, fortrolige opplysninger om firmaet jeg jobber for. Dette var presisert til å omfatte all informasjon som jeg har fått kjennskap til som ikke er alminnelig kjent, og som jeg etter en forsiktig vurdering bør forstå at det kan ha betydning for arbeidsgiver å hemmeligholde. Jeg kan heller ikke reprodusere eller sitere virksomhetsrelaterte dokumenter uten arbeidsgivers forhåndsgodkjenning.

Siden deltakerne jobber i næringslivet hvor kvalitet er konkurransesensitivt, vil jeg sikre god anonymisering.. Dersom firma eller deltager kan identifiseres, vil informasjonen kunne brukes strategisk. Deltakerne kan i verste fall sanksjoneres dersom det som fremkommer oppfattes som ufordelaktig, eller til reklame dersom det oppfattes fordelaktig. Dette blir spesielt viktig siden jeg velger å bare intervju en profesjon, som det er færre av enn medlevere totalt. Ved å søke deltakere gjennom profesjonsnettverk¹⁵ og ikke arbeidsgiverne, vil jeg både sikre

¹⁵ Begge profesjonsforbundene har profesjonsnettverk, og det er både lukkede og åpne profesjonsnettverk og feltnettverk på sosiale medier.

anonymitet og at deltakerne ikke er forhåndssortert av arbeidsgiver for å representere det arbeidsgiver ønsker at skal komme frem. En av deltakerne er utdannet sosionom, og jeg velger å ikke la det fremkomme hvem det er. Det beskytter på den deltakeren mot identifisering, og de andre.

Deltakerne har taushetsplikt, og jeg kommer når jeg innleder intervjuene til å minne om hva dette innebærer, slik det fremkommer i Rundskriv Q-24, Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten.

Deltakerne kan ha ulike motiv for å ønske å vinkle svarene i en bestemt retning. Ordningen er omdiskutert, og debattene tenderer mot polarisering. Deltakerne kan ønske å forme fortellingen om seg selv i tråd med den identiteten de har og det imaget de ønsker å bygge. De kan også ønske å tekkes meg, og forsøke å gi de svarene de tror jeg vil ha.

Ordningen brukes av de kommersielle aktørene, og den er vesentlig billigere i drift enn de andre modellene. Mange mener noe om kommersielle aktører, og informasjon jeg fremskaffer kan i verste fall misbrukes inn i debatten, alt etter ståsted og intensjon.

Å utvikle kunnskapsområder kan i denne kommersialiserte konteksten gjøre at noen kan ønske å holde kunnskapen seg for selv, samtidig kan deltakerne ønske å bidra til kvalitetsforbedring. Små endringer i kunnskapsgrunnlaget kan røkke ved oppfatninger av hva som er god og riktig praksis. Det kan og gjøre at noen føler seg nedvurdert og føre til motstand.

4.0 Presentasjon av funn, drøfting og analyse

Gjennom bearbeiding av materialet fra intervjuene ble det identifisert tre hovedtema som kan belyse noe som kan være i spill og forme premisser, når deltagerne utformer den barnevernsfaglige miljøterapien i 3-7, 4-7 ordning.

Det første temaet er kalt *teoretiske perspektiv som guid for barnevernsfaglig miljøterapi i medleverskap* Med utgangspunkt i deltagerens opplevelse av levemåten på institusjonen, utforskes erfaringer med TBO som faglig perspektiv for den barnevernsfaglige miljøterapien. Fokus er på forståelse av hva som kan tenkes å guide utformingen av arbeidet.

Det andre temaet er kalt *arbeidstid i medleverskap* Her undersøkes erfaringer av hvordan interne og eksterne samarbeidsmøter innarbeides i 3-7, 4-7 ordningen. Med utgangspunkt i deltagerens opplevelser, er fokus på forståelse av hva som kan forme de valgene som tas.

Det tredje temaet er kalt *informasjonsutforming som profesjonsutøver og ansatt* Her undersøkes deltagerens erfaring med utformingen av informasjon som utveksles internt og

eksternt, og med utgangspunkt i deltagerens opplevelser er fokus på forståelse av hva som kan lede til den valgte utformingen.

4.1 Barnevernsfaglig miljøterapi og TBO

De fleste deltagerne forteller at de gjør lite sammen med ungdommene ut over samtaler. De forteller om hva de ønsker å få til, og at de er fleksible, kreative og på tilbudssiden for å få ungdommene med, men at ungdommene i hovedsak er vanskelige å med. I fortellingene fremstår ungdommenes måte å leve på som sterkere knyttet sammen med ungdommenes tidligere livserfaringer, enn med utformingen av den barnevernsfaglige miljøterapien i hverdagen. De fleste forklarer sammenhengen gjennom å referere til den valgte faglige forankringen, traumeperspektivet. Alle deltagerne gir uttrykk for bekymring over måten ungdommene lever livene sine på, på institusjonen. De er bekymret over at de fleste av ungdommene sover utover formiddagen, ikke går på skole eller deltar i andre intellektuelt stimulerende aktiviteter, ikke har fritidsaktiviteter eller deltar i andre meningsbærende aktiviteter, ikke deltar i positiv jevnaldrende sosialisering og i liten grad deltar i sosial samhandling med medleverne, og at de ikke er fysisk aktive. Flere forteller at dagene går i ett uten skille mellom hverdag og helg. Flere forteller også at det er lettest å få ungdommene med på kjøpesentre, harryhandel eller fornøylesparker.

Avstanden mellom en profesjonsutøver som aktivt bruker hverdagssamhandlingen med ungdommene for å skape nye erfaringer om seg selv i virkeligheten, som beskrevet i kap 2, og profesjonsutøveren som en som mer handlingslammet aksepterer en statisk og lite helsebringende levemåte, uten makt til å bevirke endring av hverdagslivet, er fremtredende i materialet. Endre beskriver det slik:

«De stedene jeg har vært så har det vært liten interesse fra barna sin side for aktiviteter. De har vært veldig passive, og likt seg best på rommet. Man foreslår jo hele tida aktiviteter og sånn. Men her så har det vært veldig veldig vanskelig, og det har vært suksess hver gang man får dem med ut på restaurant, bare. (...) og fysisk aktivitet, det er det veldig laber interesse for. (...) Her er det barn som skal gå på skole, men det har sklidd veldig ut».

Endre beskriver ungdommene som *passive*, og at de har *liten/ laber interesse* for aktivitet og at de *liker* seg best på rommet. Begrepet passiv brukes, og selv om det som foregår i ungdommens mer indre sfære virker ukjent og kan være ganske aktivt, så det er trolig ment

som en omtale av aktivitet som er synlig for medleverne. Passiviteten omtales som styrt av hva ungdommen liker og har interesse for, og når Endre utdyper hva han tenker at gir ungdommen disse preferansene, utdyper han:

«Veldig introverte. Sosial angst er visst gjenganger mange steder føler jeg, og det er en utfordring å få aktivisert dem og få dem med på ting».

Endre virker å knytte ungdommens preferanser for det han oppfatter som passivitet og fravær av aktivitet, til egenskaper og diagnoser hos ungdommen. Endre uttrykker samtidig bekymring for situasjonen:

«Veldig uheldig, da. At de er så lite aktive. Jeg merker på min egen helse at det er veldig, veldig, viktig for hode, kropp og sjel.»

Samtidig som Endre knytter sin forståelse av at levemåten til at ungdommen er styrt av hvordan den er og hva den liker, er Endre bekymret for resultatet av dette. Han forteller hva han tenker at hadde vært viktig helsefremmende tilskudd til levemåten. Endre virker å beskrive en slags statisk tilstand, hvor ungdommen er som den er og gjør som den gjør fordi den er som den er, og Endres kunnskap om mulige berikelser, er noe ungdommen uheldigvis ikke bruker.

Alle deltagerne forteller at det faglige perspektivet som ligger til grunn for arbeidet, er traumebasert. Flere forteller at det innebærer at de skal forstå ungdommene som traumatiserte, møte dem traumesensitivt og gi dem traumesensitiv omsorg. Nelja beskriver en sammenheng mellom denne faglige forståelsen og at ungdommenes levemåte utformes av deres preferanser, selv om det kan gi uheldige levemåter:

«Vi var veldig på det traumesensitive, TBO. Vi hadde blitt kurset og var veldig traumesensitive. (...) Vi måtte hele tiden se litt tilbake til før de ble plassert hos oss; hvorfor er du som du er. Det dannet grunnlaget for alt vi gjør egentlig. (...) Det lå vel litt i det traumesensitive opplegget som vi hadde, at vi skulle speile ungdommen litt i forhold til hva de hadde lyst til å gjøre. At hvis de ikke hadde lyst, skulle vi ikke påtvinge dem ting som de overhodet ikke var interessert i. Og vi ble jo veldig godt kjent med ungdommene, når du går som medlever så skjønner du stort sett – eller ganske fort da- hva ungdommene er interessert i.»

Nelja kobler TBO til at det som skjer skal speile ungdommens lyst og interesse, og kobler forståelsen på at ungdommen gjør som den gjør fordi den er som den er fordi den har opplevd

det den *har opplevd*. Medleverene skal ikke utvide erfaringsgrunnlaget ved å påtvinge noe ungdommen ikke i utgangspunktet er interessert i. Dette gir samme assosiasjoner som Endres fortelling om en nokså statisk tilstand.

Flere av deltagerne forteller om lignende måter å forstå hvordan de skal utforme sin traumebevisste omsorg, men flere setter også ord på uro og bekymring for om dette er riktig forståelse av TBO. Tone forteller om sin tvil:

«Det er jo det som er veldig i vinden nå, traumebevisst omsorg. Jeg føler at det av mange som jobber i dette faget har blitt misforstått, kanskje? Eller om ikke misforstått, så at man har tatt det helt ut, litt for langt ut. At man kanskje i litt for stor grad, at det har blitt for ungdomsstyrt, kanskje. At man blir for (...tenkepause) altså, man skal jo være bevisst på de bakenforliggende årsakene, på hvorfor dette barnet her er som det er, men at man i enkelte tilfeller må behandle dem mer som om de er vanlige barn og ungdommer, også.»

Tone beskriver en følelse av at noe ved praksis ikke stemmer, og kobler det til at det har blitt for ungdomsstyrt, og at selv om ungdommene *gjør* fordi de *er* og *er* fordi de *har opplevd*, må de kanskje behandles mer som vanlige ungdom.

Skærbæk (2014) viser hvordan den psykososiale forståelsessfæren intensjonelt unngår å omtale og betrakte en person i behandling statisk. Istedenfor å omtale personene som *er*, snakkes det om hvordan dette *er blir til*, opprettholdes og kan endres (Skærbæk, 2014, ss. 168,175). Hun løfter frem hvordan en persons identitet i et psykososialt perspektiv kan sees på som noe som fastholdes, skapes og endres i konteksten man er i og relasjonene man inngår i, ikke av personene alene. Dette innebærer at vi i like stor grad må se på relasjonene og personene vi møter her og nå, som på de som har vært (Skærbæk, 2014, ss. 179, 180).

Tone forteller ikke her hva hun legger i å behandle dem mer som vanlige ungdommer, men sammenligner flere ganger i samtalen erfaringene med erfaring hun har fra annet arbeid hvor de brukte det hun omtaler som fellesskapet som metode. Der ble relasjonene bygget gjennom å gjøre alle hverdagsoppgaver i husholdningen i lag, og hun som voksen tullet og tøyset og var opptatt av å verdsette ungdommenes interesser, men hvor hun også satte grenser ved både å si tydelig ifra og å vise, når noe ikke var greit og oppgaver ikke ble utført. Hun forteller blant annet fra tidligere erfaringer:

«Og i forhold til relasjonsbygging. Det å stå i vanskelige ting sammen, det har jeg opplevd at er veldig relasjonsbyggende».

Fokuset Tone etterlyser, virker gjenkjennelig fra den psykososiale forståelsessfæren. Et perspektiv som leder oppmerksomheten over på ungdommene ikke bare som produkter av fortid – de blir hele tiden til i møtene med oss. Tone virker å etterlyse et fokus på endring og utvikling, på at man istedenfor å bekrefte gjennom ord og handling at personer *er*, så skaper man et nytt *er* sammen.

Deltagerne forteller at ledelsen har besluttet at de skal bruke TBO, og de forteller lite om samarbeid internt og eksternt rundt valg av teoretiske perspektiv, metoder og teknikker. Flere forteller at det er mye snakk om diagnoser fra ledelsen, men at hvordan de skal utforme TBO i hverdagen må de finne ut av fortløpende. May beskriver dette slik:

«Det er opp til oss ansatte å skrive ned, og legge inn i miljøterapeutiske retningslinjer. (...) I teorien er det sånn at miljøterapeutene blir enige om hvilke teoretiske briller som skal brukes, men det er bare i teorien. I praksis så gjør folk det dem vi... – de bruker sitt .. «faglige skjønn» (May flirer).. i situasjonene. Har ikke noe annet valg. Lederne snakker om TBO, men de sier ikke hvordan man skal bruke TBO. De bare bruker ordene Traume... Bevisst... Omsorg. (...) de klarer å bruke ordet, å bare si det, og så har de sin egen veldig forenkla – ekstremt forenkla – tilnærming til det. Det er slik at dem – det er definitivt ikke omsatt til handlinger i hverdagen, og det brukes såpass generelt at det blir som en potet som kan brukes til alt».

I Mays fortelling ligger en tone om å ha blitt overlatt til seg selv; i teorien skal de sammen bli enige om hva som skal gjøres, men i realiteten står alle alene om å løse situasjonene når de oppstår. Når Trevor utdyper hvordan han opplevde dette, forteller han:

«(...) Jeg sto som regel helt alene i det. Det var ikke så mye støtte å få fra noen. Det var mere sånn; ok, nå tar du det ansvaret, også går jeg. Så står jeg der. (...) Men jeg var fortsatt ikke leder, det var fortsatt ikke jeg som bestemte – det fikk jeg beskjed om hele tiden – men likevel skulle jeg bestemme. Og gikk det galt, så sto jeg ansvarlig, ikke sant. (...) Man står alene i det og får ikke noe støtte fra noen andre eller noen ledere eller noe.»

I Trevors fortelling blir ensomheten man kan ane i Mays fortelling helt eksplisitt. Trevor opplever seg helt alene uten støtte fra noen, han bestemmer ikke, men han har ansvaret når det går galt. Juni forteller om sin erfaring med hva hun erfarte at det førte til:

«Alt ungdommene gjorde ble forstått på bakgrunn av at de hadde hatt det vanskelig og at de hadde traumer og at vi måtte romme dem. (...) Alt ble bortforklart med traumer, og vi skulle bare godta ungdommenes atferd på bakgrunn av at de hadde hatt det vanskelig. Det førte til at vi ble handlingslamme (..tenkepause). Det var flere ganger der jeg mente at det skulle vært satt mye klarere grenser for ungdommene. Eller at det var ting som var helt uakseptabelt å ha på institusjonen. Der ledelsen mente at slik er det bare, og stakkars ungdommen».

Juni omtaler erfaringene sine som å være med en klassisk dårlig traumesensitiv forståelse. Hun trekker en kobling mellom ledelsens forståelse av ungdommene, til det hun erfarte at den førte til. Juni bruker begrepet *handlingslammelse* om resultatet av tråden hun beskriver mellom forståelsen, holdning og handling. Ungdommene er traumatiserte, det er synd på dem, vi må akseptere at de handler som de gjør. Som i historiene ovenfor beskriver også hun noe statisk, og at hun og kollegene som medlever blir handlingslammet.

Fortellingene kan forstås som et bilde av en tilstedeværende avmakt hos medleverne. Alle informantene forteller at det er ledelsen på bedriftsnivå som har tatt beslutningen om bruk av Traumesensitiv omsorg (TBO). Drøftingene internt preges av å finne løsninger på hva som skal gjøres og sies innenfor noen gitte TBO rammer. Det kan se ut til å innebære en grunnleggende antagelse om at alle ungdommene er traumatiserte, og at traumatiseringen dikterer alt ungdommen gjør i alle hverdagssituasjoner. At medleverne skal forstå og romme dette, og hverken forvente eller kreve av ungdommene at de tilpasser levemåten sin til rammer og strukturer som døgnrytme, skolegang, fritidsaktiviteter, positiv sosial samhandling og fysisk aktivitet. Selv om alle deltakerne beskriver vanlig familieliv som et slags ideal, og rollene sine i familiære termer som foreldre, besteforeldre og storesøsken, fremstår det som et familieliv der ungdommene har ansvaret for hvordan familien skal leve. Deltakerens vurdering av om ungdommene utviklet seg positivt på institusjonen varierer i materialet. Imidlertid beskriver alle deltakerne livene som leves sammen på institusjonene som lite helsefremmende, og flere beskrev også tilstedeværelse av helsesvekkende elementer som rus og vold. Det virker i liten grad som om medleverne tar beslutning om, og gjennomfører, strukturerte eller ustrukturerte hverdagslige aktiviteter sammen med ungdommene for å gi dem nye erfaringer.

Avstanden mellom en profesjonsutøver som aktivt bruker hverdagssamhandlingen med ungdommene for å skape nye erfaringer om seg selv i virkeligheten, som beskrevet i kap 2, og profesjonsutøveren som en som mer handlingslammet aksepterer en statisk og lite helsebringende levemåte, uten makt til å bevirke endring av hverdagslivet, er fremtredende i materialet.

I en undersøkelse om hvordan miljøterapeuter på barnevernsinstitusjoner¹⁶ transformerer TBO til praksis, fant forskerne at for sterkt fokus på autonomi kan komme i konflikt med teoriene om hvordan TBO fører til endring (Steinkopf, Nordanger, Stige, & Milde, 2020). Steinkopf beskriver at for at TBO skal være virksom behandling av traumer, må miljøet skal skapes slik at ungdommen opplever trygghet og tillit i relasjonen til voksne omsorgspersoner. Dette skapes ved at ungdommen opplever tilhørighet på positive sosiale arenaer, får hjelp av omsorgsgiverne til å finne gode strategier til å mestre livet og hjelp til å regulere følelsenes intensitet og varighet. Men at å tolke dette til å møte dem uten grenser, blir feil og er en farlig misforståelse. Grensene skal, når de settes på riktig måte, gi en opplevelse av at man ikke er alene; at noen som er trygg, snill og sterk viser at man kan stole på at den tar ansvaret og tar kontroll over situasjonen, og hindrer ungdommen fra å bli skadet eller å skade andre. Grensene settes, men på en beroligende og trygg måte (Steinkopf, 2019).

Slik jeg forstår deltakerne har de fleste av dem erfart at ledelsen har besluttet at TBO skal guide all praksis, men at ledelsen i liten grad har operasjonalisert hva de skal gjøre ut over å forstå at ungdommene handler som de gjør fordi de har det vanskelig, og at de har det vanskelig fordi de har hatt det vanskelig. Deltakerens beskrivelser av sine erfaringer med hvordan TBO blir omsatt, kan tegne et bilde av en hverdag hvor ungdommenes medbestemmelse og autonomi blir tolket i som tilnærmet selvbestemmelse, noe som av Steinkopf beskrives som en farlig misforståelse (se ovenfor).

Dette kan medføre at ungdommene i svak grad får en daglig omsorg som innebærer stabil og god voksenkontakt hvor de blir sett og hørt, hvor deres oppførsel blir forstått som en logisk konsekvens av livene de har levd – ikke som syke egenskaper ved dem - og at de slik rommes uten å bli møtt med sinne eller bebreidelser. Men hvor de også får tydelige rammer som sikrer trygghet og god utvikling, hvor skole/ opplæringstilbud og fritidsaktiviteter blir fulgt opp, og hvor de får mestringsopplevelser og lærer respekt og toleranse. Hvor omsorgsgivernes fokus er på å forstå ungdommen og møte den med trygghet og kjærlighet selv når deres atferd

¹⁶ Undersøkelsen er gjort på Statlige institusjoner, ikke private

inviterer til det motsatte. Hvor ungdommen lærer å tilpasse seg samfunnets normer og regler og andre mennesker, og hvor det innebærer at den ikke kan gjøre som den vil, hvis det har (store) negative konsekvenser for dem selv eller andre. Hvor det synliggjøres hvordan de kan tilpasse seg fellesskapet, og hvor de voksne løfter ungdommen frem og spiller ungdommen god, slik at den kan erkjenne at selv om den av og til gjør dumme ting, så passer noen på, trøster og hjelper. Slik Steinkopf beskriver at TBO skal være for å være virksom i positiv retning (Steinkopf, 2019).

Det kan fremstå som om selvbestemmelsen også er gjort styrende i de mer juridiske avveiningene mellom hvilket av de til dels innbyrdes motstridende juridiske prinsippene som skal legges til grunn, og i de mer verdiladede og ideologisk styrte beslutningene som må gis rang slik Brynhildsrud beskriver (2021). Kliniske hverdagsbeslutninger på en institusjon innebærer blant annet dilemmaer mellom retten til medbestemmelse og autonomi versus retten til å bli beskyttet og få sin utvikling vernet. Mellom å velge levemåte og bli inkludert slik man fremstår og retten til å oppdras slik at man sosialiseres inn i (foreldrenes) kultur og samfunn og blir integrert.

Dette kan da bli slik som Barneombudet konkluderte med; at det ved mange institusjoner var vanskelig å få tak i hva det miljøterapeutiske arbeidet består i, og at i ytterste konsekvens virket en del steder som ren oppbevaring (Barneombudet, 2020, s. 8).

Som beskrevet i kap. 2, viser Del Busso (2014) hvordan både måten vi ser ungdommene på, og måten vi forstår konsekvensene av ungdommenes vanskelige livsopplevelser på, får mye å si for hvordan vi møter dem og hvordan vi skaper samvær og relasjoner med dem. For sterkt sykdomsfokus kan føre til at vi identifiserer symptomer, i stedet for å lese og anerkjenne at det vi ser også kan være ungdommer som reagerer på sin kompliserte virkelighet, sin opplevelse av seg selv og omgivelsene, med friske menneskelige følelser (Busso, 2014, ss. 53-55). Ungdommene er mer enn sin eventuelle diagnose, de er også vanlige ungdommer med vanlige følelser og av den strevsomme sorten.

Det kan være dette Tone mente når hun etterlyste å behandle ungdommene mer som vanlige ungdommen, også. Og det kan være dette flere av deltagere beskriver, når de forteller om erfaringer de undrer seg over om er riktig praksis.

En måte å forstå den sentrale plassen TBO har fått på, kan være at det oppleves behov for å styrke behandlingsfokuset i den barnevernsfaglige miljøterapien. DeLoitte påpeker at når en stor andel av ungdommene har psykiske utfordringer og sammensatte problemer, medfører det at det ikke er tilstrekkelig at barnevernsinstitusjonene tilbyr omsorg, men at institusjonene i større grad også må tilrettelegge for utvikling og endring hos ungdommene. Når forskning har vist at disse problemene ofte ikke fanges opp godt nok, peker dette videre på at de ansatte i barnevernsinstitusjoner i hovedsak har kompetanse innenfor miljøterapi, dvs. å tilby et positivt sosialt miljø, gi omsorg og sette grenser, og ikke psykiatrisk fagkompetanse til å imøtekomme behandlingsbehovet (DeLoitte, 2019, s. 18). Erfaringene deltakerne beskriver, kan være lederes ærlige forsøk på å innarbeide den etterlyste behandlingskompetansen, ved å innarbeide TBO. Imidlertid tyder historiene på at tilnærmingen blir misforstått TBO, slik Steinkopf beskriver det, og at resultatet kan få preg av oppbevaring, slik barneombudet beskriver at det i ytterste konsekvens kan bli.

Deltagernes uro over at ungdommenes levemåte ikke virker bra, virker imidlertid ikke å medføre at deltagerne utformer den barnevernsfaglige miljøterapien annerledes. Skærbæk (2014) løfter frem hvordan alle kan forstås som å handle i tråd med sin identitet, en identitet som fastholdes, skapes og endres i konteksten man er i og relasjonene man inngår i (Skærbæk, 2014, ss. 168-185). Selv om flere av deltagerne forteller om frustrasjon over at ledelsen ikke operasjonaliserer TBO, fremstår det likevel som om det ligger flere klare føringer for hva som anerkjennes som bra; ungdommene skal forstås og rommes, og det innebærer å la dem styre mye selv, og i liten grad utfordre dem på at levemåten de da velger også har en negativ synergi.

Noen av deltakerne fortalte om erfaringer med å komme utenfra, inn på institusjoner hvor ungdommene tok skadelige valg for levemåter. Som rus, vold og sosial isolasjon. Dette ble ikke grensesatt av de andre medleverene, men deltagerne grep aktivt inn. En tolkning av hvordan de andre reagerte når deltagerne opptre annerledes enn kollegene, kan åpne for en forståelse av hva det skapes en aksept for at er greit, og hva som det tas avstand fra som feil. Trevor forteller om erfaringene sine når kollegaene aktivt overså skadelige levemåter:

«Det gjorde ikke jeg. Da tok jeg tak i det, og rydda opp. Tok det med en gang. Og det sto jeg i. Da ble det jeg som lagde bråk, ikke sant. Det ble ikke ungdommen lengre. Da var det meg som fokus ble retta på- både foreldre og barnevern og institusjonen. (...)Så jeg var den der idioten som begynte å mase, ikke sant. Så jeg ble jo fort kjent

som den militante idioten som bare tråkket rundt, på en måte. Veldig veldig raskt. Så det var det som var greia».

Trevor forteller at han griper aktivt inn og grensesetter. Han opplever da at han blir satt i fokus, og stemplet som en militant idiot. Det kan oppfattes som et sterkt signal om at det han gjør tas avstand fra som galt. May forteller om sin opplevelse av å komme inn som ny:

«Nå var jeg ny, men underveis så så jeg at de forskjellige teamene underrapporterte i forhold til hva som skjedde, og så rapporterte de ikke hvordan de gjorde ting. Under-rapporterte det herlige uttrykket, smerteuttrykk, som jeg personlig ville ha kalt det. Fordi det passet ikke i leder sine øyne. Var min oppfattelse. Fordi når jeg prøvde å si ting, så var det jeg som ble problemet. Ja, på grunn av føringer fra leder, da.»

Også May beskriver her forsøk på å bryte med en praksis hvor ungdommenes «smerteuttrykk» ikke blir adressert, og opplever da, som Trevor, at hun blir sett på som problemet, at det tas avstand fra det hun gjør, det er feil og hun blir problemet. Juni, som har beskrevet handlingslammelse, forteller ikke om å ha gjort noe som medførte negative reaksjoner, men forteller om et ønske om handling:

«Det var flere ganger der jeg mente at det skulle vært satt mye klarere grenser for ungdommene. Eller at det var ting som var helt uakseptabelt å ha på institusjonen. Der ledelsen mente at slik er det bare, og stakkars ungdommen.

Juni mener åpenbart at hun og kolleger skulle ha handlet, men blir møtt av ledelsen med at selv om det er synd på ungdommene når de lever slik, så er bare slik det er – noe Juni skal akseptere, ikke noe hun skal gjøre noe med.

Hvis vi ser på deltagerens utforming av den barnevernsfaglige miljøterapien som noe som utformes i en kultur, der deltagerens forståelse av virkeligheten konstrueres i et intersubjektivt samspill mellom deltagerne, ungdommene, kollegaene og ledelsen, kan vi rette fokus på hvilke mekanismer som kan forme deltagerens opplevelse av hva som anerkjennes som normativt greit og ugreit.

Tabuisering bidrar til å fortelle personer hva som er lov og ikke lov kulturelt sett. Det skapes et slags uformelt, uuttalt sett med regler som man navigerer i forhold til, og å bryte en slik regel vil være å bryte et tabu. Å bryte tabuet kan føre til at sosiale relasjoner oppleves truet, og til en opplevelse av skam (Søftestad, 2018, s. 57).

Hvis noen avslører noe ved seg selv som fører til frykt for at sosiale relasjoner står i fare fordi de har gjort noe som noen har reagert på, kan de få en følelse av skam. Skam er en svært

ubehagelig følelse. Personer devaluerer seg selv og sine handlinger, både overfor seg selv og til andre. I situasjoner hvor noen opplever skam og vurderer at sosiale relasjoner som er viktige for dem står i fare, kan de reagere med å forsøke å forsvare seg, enten ved å unngå det som har skjedd, ved å dekke over det, bli aggressive eller prøve å kompensere ved gjøre ting som den tror vil egen verdi i de andres øyne. Skamfølelsen kan føre til at personen endrer tilpasser seg og endrer retning (Gausel, 2013, s. 7-13).

Betydningen av anerkjennelse fra andre er sentralt for å bygge god selvfølelse. Anerkjennelse i form av sosial verdsetting, lar mennesket utvikle seg i relasjoner og realisere seg i fellesskap med andre. Omgivelser som ikke slipper dette til, eller hugger løs på personer når de viser ekte følelser, kan få personene til å beskytte seg ved å gjemme hvem de er. Beskrevet som å; «sende vår egen feilbarlighet på dør» og «gi vår egen sårbarhet bind for øynene» (Dønnestad & Steinkopf, 2021).

Trolig formes deltagerens opplevde handlingsrom ikke bare av mer formaliserte regler om hva som er greit og ugreit – utformingen guides trolig også av deltagerens behov for anerkjennelse og for å slippe ubehaget ved skam. Det kan skapes en kultur hvor en medlever som forstår ungdommen anerkjennes som dyktig. Forståelsen bygger på en erkjennelse av at ungdommen *gjør* fordi den *er*, og *er* fordi den *har opplevd*. Den dyktige medleveren er faglig sterk nok til å forstå denne sammenhengen, empatisk nok til synes synd på ungdommen, og klok nok til å forstå at dette er slik det er. Da kan vi se konturene av en kultur der det å romme ungdommene, også er å romme levemåten deres og ubehaget ved at levemåten oppleves feil. Og en egnet medlever tåler å romme at det er synd på de stakkars ungdommene som lever slik. Men hvis det å romme innebærer å bli en nokså passiv tilskuer til kan kulturen da samtidig komme i skade for å romme en videre skeivutvikling, istedenfor å bevirke styrkning av livskvaliteten. Min erfaring er at det kan være en fare for det.

Føringene om å gi TBO kan som nevnt sees som lederens ærlige forsøk på å imøtekomme forventninger om sterkere psykiatriske behandlingsperspektiv i utformingen av den barnevernsfaglige miljøterapien. Samtidig er deltagerens tilpasning til arbeidet en prosess, hvor den barnevernsfaglige miljøterapien ikke nødvendigvis bare guides av deres teoretiske kunnskap, personlige egenskaper og ferdigheter i å omsette teori til handling. Prosessen kan også guides av deres egne behov for anerkjennelse og for å unngå skam ved å oppleve at de opptrer feil fordi de mangler empati, teoretisk kunnskap, ferdigheter eller egenskaper. De tilpasser seg for å unngå sosial avvisning ved å opptre feil, og utformer arbeidet guidet også av dette.

Flere av deltagerne forteller at arbeidet er strevsomt, og at de rett og slett blir så slitne at de ikke orker å stå i utfordrende situasjoner med ungdommene. Trevor forteller:

«Innafor barnevern, i hvert fall da, så var det veldig mye kriser, og det var mange som hadde pågått over lang tid, som de ikke klarte å gå inn i, ikke orket å ta kampen om eller med ungdommene om. Det kunne være alt fra tung rus på institusjonen, utagerende atferd, seksuelt utagerende og utfordrende atferd, eller vold og trusler mot personalet for eksempel. Mange forskjellige ting».

Trevor forteller her om medleverne som ikke orker å stå i intensiteten i ungdommenes oppførsel over tid. De lar være å grensesette fordi det blir for slitsomt, de orker ikke. Den måten deltagerne beskriver at TBO guider praksis på, kan også være påvirket av at den virker dempende på utfordrende oppførsel hos ungdommene. Når TBO innarbeides slik at ungdommene skjermes fra opplevd ubehag, vil det trolig redusere følelsesreaksjoner som kan være krevende for medleverne å håndtere. Når medleverne ikke skjærmer ungdommene, vil trolig ungdommenes reaksjoner oftere kunne bli krevende for medleverne. For at medleverne skal møte krevende situasjoner med beroligende signaler om at de passer på ungdommene, må de trolig føle seg rolige og trygge på at de vil klare å beskytte både ungdommene og seg selv, for at samreguleringen skal være virksom, og ikke dra feil vei. Det kan være krevende for to ansatte alene i mange døgn. Arbeidet med både emosjonell og teoretisk dimensjon er strevsomt, og er opplevd av medleverne i en sammenveving av kropp, tanker og verdenen de medlever i. Hvis de er slitne av krevende arbeid og usikre på om de kan håndtere alt godt og trygt, kan de få behov for å redusere potensielt eget ubehag, og de kan få behov for å dempe ungdommene. For å unngå at dette guider arbeidet, vil de trolig trenge å være flere, både i situasjoner og for å kunne rullere på hvem som restituerer og hvem som står i intenst arbeid. En slik måte å jobbe på kan kreve forsterket bemanning. I en medleverkontekst krever det ikke bare finansiering av stillinger, det krever også flere soverom, større bygningsmasse. I sum kan det bli kostnadsdrivende. I tillegg kan det skape dilemma knyttet til hvem av de medleverne som gjennom de krevende periodene har bygget sterke relasjoner til ungdommene, som ikke skal jobbe på institusjonen lengre når det roer seg. En innarbeiding av en TBO som demper, slik deltagerne beskriver, kan trolig også fylle en funksjon som ressursbesparende.

Deltagerne fortalte at de gjennomførte relativt få planlagte og mindre strukturerte aktiviteter sammen med ungdommene i hverdagen. De gjorde få av de tingene de ønsket å gjøre sammen med ungdommene.

De beskrev ungdommenes liv med lite helsefremmende innhold, og bekymring for hvordan ungdommene levde. Ungdommene ble sett i et sykdomsperspektiv med fokus på traumer, og hvor deres handlinger forstås som symptomer. Ungdommenes tilstand ble omtalt som statisk, selv om behov for endring og utvikling ble anerkjent. Handlingsrommet deltagerne beskrev at de hadde til å utforme den barnevernsfaglige miljøterapien, fremsto i realiteten som å være relativt trangt.

Selv om deltagerne i liten grad beskrev at lederne fortalte hvordan de konkret skulle handle når de utformet den barnevernsfaglige miljøterapien, kan det virke som om de føringene som blir lagt for hvordan ungdommene skal forstås og møtes når de utfører TBO, guidet deltagerne i retning av en kultur hvor det blir anerkjent som bra å la ungdommene styre, og det blir tatt avstand fra å medlevere som tar mye styring over utformingen av hverdagslivet på institusjonen.

Deltagerne beskrev ikke at de var delaktige i prosesser som besluttet at det var TBO som skulle legges til grunn for utformingen av det hverdagslivet som utgjør den barnevernsfaglige miljøterapien. De prosessene deltagerne beskriver seg som delaktige i, hvor de kommer frem til utformingen av den barnevernsfaglige miljøterapien, fremstår som i liten grad å adressere føringene i kulturen og resultatet av den, og handlingsrommet deltagerne opplever å sitte igjen med til å utforme dagliglivet på institusjonen fremstår derfor i realiteten som nokså begrenset. I utformingen av kulturen kan det være flere mekanismer som kan være i spill. Dersom TBO forstås som å skulle legge føringer for at medlevere i større grad tar styring og kontroll over ungdommenes hverdag, vil det kunne medføre at ungdommene reagerer på måter som kan trenge styrket bemanning ut over team på 2 medlevere i 3-7, 4-7 turnus. Dette kan gi økte kostnader til drift av institusjonene.

Dersom det også kan være slik kultur og slike verdier i spill, kan psykososialt arbeids inkludering av kritiske blikk også på hvilken makt og hvilke verdier som er spill, i de refleksive prosessene, kunne bidra til å adressere også mer tause føringer som guider konstruksjonen av den virkeligheten medleverne opplever og utformer sin barnevernsfaglige miljøterapi i.

4.2 Arbeidstid og fritid

Når deltagerne forteller om hvilke interne og eksterne møter de er med på, kommer mer taus kunnskap frem. Deltagerne forteller om en møtestruktur med tre typer interne samarbeidsmøter, hvor de utformer den barnevernsfaglige miljøterapien; husmøte, overlappingsmøte og avdelingsmøte. Husmøtet er mellom ungdommene og det teamet som

har gått på, i begynnelsen av vaktperioden, for å planlegge det som skal skje i løpet av de døgnene vakten varer. Overlappingsmøtet er mellom det teamet som går av og det temaet som kommer på, hvor avtroppende team blir igjen og informerer påtroppende om status. Flere deltagere forteller at også leder er med på overlappingsmøte, og en deltager forteller at deler av møtet foregår sammen med en annen avdeling i firmaet. Deltagerne forteller om overlappingsmøter med ulik varighet, fra en time til tre timer. Alle teamene sammen og leder møtes jevnlig til avdelingsmøter, men med ulik hyppighet og varighet. Deltagerne beskriver at avdelingsmøtet ofte legges umiddelbart etter overlappingsmøtet, når to av tre team allerede er samlet. Noen deltagere forteller om veiledning og kurs. Eksternt samarbeid virker å foregå mer sporadisk. May oppsummerer sin erfaring slik:

«En time overlap to ganger i uka. Ca en gang i mnd fem timer avd møte, alle skal møte, også de som ikke er på vakt. Man får ikke noe ekstra for det, arbeidsgiver har en buffer som de tar av. Ikke ekstra lønn, det inngår i grunnlønnen. Møter med BUP, saksbehandler og så videre blir ekstra jobbing. Det kompenseres med time-for-time lønn. Debriefing, det skjer ikke, så det er det ikke noe på. Veiledning koster penger, så det er det ønsket at vi skal gjøre selv på overlap. (...) Det er en intern person som holder kurs for de ansatte».

Mays beskrivelse av praksis fremstår som representativ for deltagerne erfaringer, når hun forteller at overlappingsmøte, avdelingsmøte og eksterne møter kommer i tillegg til de 3 og 4 vakt døgnene. Overlappingsmøte følger umiddelbart etter siste vakt døgn og er da i første fridøgn, mens øvrige møter både kan legges i forlengelsen av overlappingsmøtet, eller i de andre fridøgnene. Noen deltagere forteller at bare eksterne møter kompenseres ekstra, andre at alle møter bortsett fra overlappingsmøtet kompenseres enten som merarbeid time for time, eller helt eller delvis kompenseres som overtid. Dette innebærer at møtestrukturen løses gjennom både faste og sporadiske avvik fra en ren 3-7, 4-7 turnus, ved at faste og mer sporadiske møter legges i de 7 fri-døgnene.

Som omtalt i kap. 2 skal egentlig all arbeidstid, ned til detaljnivået klokkeslett på ukedag i hvilken uke, fremkomme i turnusen (Arbeidsmiljøloven, 2005, §10.3; Medleverforskriften, 2005;§ 1(4)).

Flere av deltagerne beskriver ulike former for godtgjøring for møtearbeidet de gjør i tillegg til vaktene. Med unntak av overlappingsmøtet som inngår i den faste lønnen, kompenseres noen i ulik grad for faste og sporadiske møter, enten som merarbeid, men vanlig timelønn eller overtid med tillegg.

Som omtalt i kap. 2, kan ikke samlet arbeidstid overstige hhv 48 eller 60 timer, og begrepet *samlet* omfatter både ordinær arbeidstid, merarbeid og overtid (Medleverforskriften, 2005, s. §2). Forskriften presiserer at det utelukkende kan gjøres unntak fra vaktplanen i inntil ett døgn, og kun dersom sykdom eller andre ekstraordinære forhold gjør det nødvendig for å sikre en forsvarlig drift ved institusjonen, og det forutsetter at arbeidstakerne sikres tilsvarende kompenserende hvile (Medleverforskriften, 2005, s. §4).

Det flere av deltagerne beskriver, ser ut til å innebære at de, avhengig av hvordan møtene treffer på vakt døgn og fridøgn, jobber både fast og sporadisk i tillegg til turnusen. Slik kan samlet arbeidstid av og til overstige 60 timer i snitt pr uke.

Fafo (2019) har trolig ikke fanget opp tidsbruken hverken til faste eller sporadiske møter, når forskerne legger til grunn at 3-7, 4-7 innebærer at de ansatte kun jobber 56 timer pr uke i snitt. De skriver: «I den klart vanligste ordningen i kommersielle institusjoner (medlevertturnus 3-7-4-7) tilbringer de ansatte om lag 117 døgn på jobb i løpet året (inklusive hviletid), og de har en ukentlig samlet arbeidstid på 56 timer» (FaFo, 2019, s. 95). 3 døgn a 24 timer er 72 timer, og 4 døgn a 24 timer er 96 timer. Dette jobbes to ganger på 6 uker. Det gir 336 timer på 6 uker, altså 56 timer i uken i snitt. I utregningen mangler både tid brukt til overlappingsmøter som alle deltagerne beskriver er en fast del av jobben, og tid til andre faste og sporadiske møter.

Heller ikke velferdstjenesteutvalget¹⁷, som i 2020 leverte sin NOU om private aktører i velferdsstaten, ser ut til å ha fanget opp fast (og mer sporadisk) arbeidstid i fridøgnene. De skriver: «En vanlig ordning etter forskriften er 3 døgn vakt – 7 døgn fri – 4 døgn vakt – 7 døgn fri. Det gir en gjennomsnittlig arbeidstid på 56 timer per uke» (NOU 2020:13, 2020, s. 142).

Når både Fafo og velferdstjenesteutvalget legger 7 døgn fri og 56 timers uke til grunn, er ikke praksis med at overlappingsmøte *alltid* forlenger siste vakt døgn inn i det første av de 7 fridøgnene slik at det er 6 døgn fri, og at det regelmessig avholdes andre interne møter, fanget opp. Det kan i teorien skyldes at deltagernes erfaring er uvanlig, og at det er tilfeldig at deltakerne i denne undersøkelsen har erfart at faste møter kommer i tillegg til vakt døgnene. De fleste deltakerne har erfaring både fra små og store firmaer, fra flere institusjoner og fra flere deler av landet. De omtaler det som en selvfølge at det er slik, noe som kan indikere at

¹⁷ Et ekspertutvalg satt ned blant annet for å gjøre et omfattende kartleggingsarbeid og gi en samlet beskrivende oversikt over det rettslige rammeverket for private aktører som leverer offentlig finansierte tjenester og hvordan de har tilpasset seg reguleringene, og hvilke effekter dette har hatt på deres ressursdisponering. Leverte sin NOU om private aktører i velferdsstaten 1. desember 2020.

de kjenner det som vanlig praksis. Rent praktisk-matematisk er det også vanskelig å se for seg andre løsninger, med denne turnusordningen¹⁸.

Rent språklig omtalte alle deltakerne turnusordningen som 3-7, 4-7, uten at det settes ord på ser ikke 3-7, 4-7 ut til å bety hhv 3 og 4 døgn på, avbrutt av 7 døgn fri for dem. Betydningen virker å være 3 og 4 døgn pluss faste og sporadiske møter på, og 7 døgn minus faste og sporadiske møter fri.

Det kan være at dette er del av en mer taus kunnskap, og at det er derfor praksis ikke fanges opp av utenforstående.

Rent pragmatisk kan taus kunnskap om fast og sporadisk arbeid i fridøgnene, og arbeid ut over maksgrensen på 60 timer samlet arbeidstid i snitt pr uke, være uproblematisk for de involverte. Det kan være en plausibel grunn til at det ikke adresseres. Samtidig som deltagerne omtaler det som selvfølgelig at det er slik, forteller flere at det er utfordrende for dem. Juni forteller:

«De lokker med en uke fri. Men det er jo ikke en uke fri. For det er en dag der du går av. (...) Og så er det en dag du går på, der du – altså, hvis jeg går på kl 11 på torsdag.. (tenkepause). Jeg følte at jeg hadde hatt fem dager fri. (...) Og de ble avbrutt av møter. Og vi ble ringt veldig mye, alt fra hvor la du nøkkelen til hvorfor er ikke det gjort. Og med en gang du blir ringt fra jobb eller må i et møte, da er det faktisk en påkobling».

Juni forteller at hennes erfaringer med organiseringen av arbeidstid og fritid oppleves som annerledes enn det hun trodde, da hun gikk inn i ordningen. Hun føler seg lokket med et gode hun i realiteten ikke fikk. Hun forteller også og at alle avbruddene i fritiden, fører til en stadig påkobling på jobb, som bryter restitusjonen. Når Juni utdyper, forteller hun:

«De fem dagene holdt ikke for meg. Da skal du på en måte prøve å ta igjen hele privatlivet ditt. Noe som for meg var helt umulig. Så for meg ble det for mye. Hadde store planer om at da kunne jeg reise mer, og jeg kan være helt fri og frank. Men med de ungdommene som jeg jobba med – selv om jeg har vært veldig glad i alle ungdommene jeg har jobba med – så, det holdt ikke. Det var for mye å være der fire dager, og jeg hadde trengt mer fri».

¹⁸ Av ren nysgjerrighet, og i visshet om at dette ikke er forskning, stilte jeg 26.08 spørsmål på barnevernspedagogenes facebookgruppe om hvorvidt noen der kjente til noen annen praksis enn at møter kom i tillegg til døgnene. Ingen svarte at de kjente til annen praksis. De som svarte forklarte at det ville være matematisk og praktisk umulig.

Juni konkluderer med at det ble for mye arbeid og for lite restitusjon for henne, og selv om hun var glad i ungdommene, så ble det rett og slett for mye arbeid og for lite fritid til privatliv. En praksis som ikke er uttalt og dermed ikke kjent for andre enn de innvidde, kan i tillegg til ikke å bli fanget opp av forskere, også sette verneinstansene i en situasjon hvor de ikke får utøvd sine beskyttende funksjoner. Hvis arbeidsgiver svikter sitt omsorgs- og verneansvar, må de ansatte verne seg selv. Det kan være utfordrende. Vernebestemmelsene og verneinstansene har en spesifikk beskyttende funksjon, fremkjempet fordi det har vist seg nødvendig av hensyn til de ansattes helse. Medleverforskriften er vurdert å gi svakt vern av ansatte, og det er anbefalt at rammene for arbeidstid etter forskriften strammes inn av vernehensyn. Det legges til grunn at arbeidsmiljølovens bestemmelser og medleverforskriften ikke kan fravikes til ugunst for arbeidstaker. Det tilføyes at utviklingen må følges nøye (NOU 2020:13, ss. 112,141,145,228,229).

Det kan selvsagt diskuteres hva som oppleves som gunstig og ugunstig av den enkelte. Selv om dedikerte profesjonsutøvere kan føle tilfredstillelse ved å løse krevende utfordringer i arbeidet, innebærer ikke dette nødvendigvis at ordningen er til gunst for de ansatte. Når arbeidstid er uforutsigbar og ikke innarbeides i turnus, når fritid som er komprimert og forlenget for å kompensere for komprimert arbeidstid likevel splittes og avkortes, og når maksimalgrensen for samlet arbeidstid ikke overholdes, kan det neppe ansees å være til arbeidstagers gunst.

For deltakerne ser praksis ut til å være så innarbeidet at den fremstår som selvfølgelig; det jo er bare slik det løses, dette er 3-7, 4-7. Dette gir assosiasjoner til det fenomenet som i organisasjons- og ledelsesteori omtales som «ekstrarolleatferd». Matthiesen (2014) definerer ekstrarolleatferd slik: «Skjønnsmessig individuell atferd som ikke direkte eller eksplisitt er anerkjent av det formelle belønningssystemet, og som totalt sett fremmer effektiv fungering i organisasjonen». Matthiesen skriver om fenomenet, at: «Det er ikke alt som kan fastsettes gjennom stillingsinstrukser og formelle prosedyrer med hensyn til hva som må gjøres i en organisasjon. Skal hjulene rulle rundt, er man avhengig av at folk stiller opp når kravene blir uventet store eller uforutsette ting skjer. Ekstrarolleatferd er et begrep som innbefatter denne typen positiv eller ønskelig atferd. Det er handlinger som fremmer organisasjonens interesser, men som ikke nødvendigvis er positive for personen som stiller opp. Ekstrarolleatferd kan for eksempel gå ut over personens fritid eller familieliv» (Matthiesen, 2014, ss. 37,39).

Vike (2009) presenterer et perspektiv som kan bidra til å forstå mekanismer som kan være i spill og resultere i ekstrarolleatferd. Han viser hvordan kompleksitet, politisk kultur, verdi og kjønn kan være analytiske dimensjoner for å forstå hvordan utfordringer i velferdstjenester løses. Han beskriver hvordan gapet mellom oppgavene tjenestene skal løse og midlene de råder over, kan skape dilemmaer ledelsen kan oppleve ensomhet i, når de skal løses. Dette kan gi seg uttrykk i moralske termer, i en aksentuering av absolutte verdier, og ta form av en erklært motstand mot de som har gitt oppdraget og rammene. Dilemmaene kan adresseres ned i organisasjonen, ta nye veier og sees som motsetningsfylte forestillinger om ansvar og lojalitet. Administrativ kontroll kan radikaliseres i et forsøk på både å møte behov og å beholde økonomisk kontroll. Makt kan tjene som et middel for å sikre at målene nås. Noe av den særegne kompleksiteten ved omsorgssektoren, er at mens rammene kan være trange, kan den menneskelige kapitalen i organisasjonen gjøres fleksibel og strekkes gjennom dialog eller om nødvendig med makt. Fag som forvaltes av de klassiske kvinneyrkene i omsorgssektoren, er vanskelig kvantifiserbare, har relativt uklare retningslinjer for standard på faglig kvalitet, og har lav status. Dermed kan skjønsmessige vurderinger av faglig kvalitet lett utfordres. Den enkelte tjenesteyter som jobber nært tjenestemottagerne, kan kjenne på dårlig samvittighet for gap mellom ressurser og behov i tjenestene. Dette kan, sammen med en lav faglig status, gi sårbarhet for å knytte sin faglighet til sin personlige utilstrekkelighet. Omsorgsyterne i randsonene av velferdssektoren kan da bli sårbare for å strekke seg selv og sin egen arbeidskraft for å imøtekomme behov i realiseringen av sosialt og personlig moralsk engasjement. Summen av denne internalisering av personlig ansvar og motivasjon og maktfull disiplinering, beskriver Vike at kan føre til intenst kompensatorisk arbeid (Vike, 2009, ss. 72-97). Dette belyser både hvorfor arbeidsgiver strekker de ansatte, og hvorfor de ansatte lar seg strekke. Det er et opplevd behov for møter av hensyn til ungdommene, ingen ser noen annen løsning enn å legge møtene i fridøgnene. Det brukes definisjonsmakt til å fastslå at «det bare er slik det løses av alle». Får ikke medleveren til å produsere kvalitet innenfor denne rammen, er medleveren personlig utilstrekkelig. Lojale medleverere tar personlig ansvar for å løse utfordringen til det beste for ungdommene, gjør seg fleksible og strekker sin arbeidskraft for å løse utfordringen, og yter ekstremt kompensatorisk arbeid. De utøver ekstrarolleatferd som går ut over deres fritid, men skjerner arbeidet med ungdommene.

Et annet perspektiv som også kan belyse at utfordringer adresseres nedover i organisasjonen, er økonomi. Når en tjenesteleverandør velger et moderne kommersielt a/s som ramme for bedriften sin, og ikke ideelt a/s, stiftelse eller tilsvarende som også gir mulighet for privat drift

av barnevernsinstitusjon, er akkumulering av økonomiske ressurser legitimt og del av oppdraget lederne har. Alsos et al (2019) sin forskning viste også at lederne vektlegger både kvalitet og økonomi når de velger 3-7, 4-7 medleverturnus, og ordningen med de lønns- og arbeidsvilkår som praktiseres, gir en betydelig økonomisk innsparing sammenlignet med andre ordninger (Alsos, et al., 2019). I NOU 2020:13 er det beregnet at «(...) ansatte i kommersielle og ideelle institusjoner i gjennomsnitt arbeider om lag 52,5 prosent mer enn ansatte i statlige institusjoner i løpet av et år» (NOU 2020:13, s. 102). Beregningene er basert på 56 timers uke. Det betyr at for bedrifter hvor ansatte jobber faste og sporadiske møter i tillegg til de 56 timene, øker marginene til mer 52,5 prosent. Kostnadsbesparelsen ved ordningen er omfattende. Dersom arbeidstiden i privat sektor skulle bli justert ned til nivået ved de statlige institusjonene, ville det medført økte lønnskostnader på 242 millioner kroner i kommersielle institusjoner og 141 millioner kroner i ideelle institusjoner (NOU 2020:13, 2020, s. 106).

Når overlappingsmøter og andre faste og sporadiske møter løses ved at de ansatte strekker sin arbeidstid, åpner det for å løse utfordringene uten å legge om til en annen, og dyrere ordning. Når overlappingsmøter og de andre møtene ikke kompenseres ekstra, vil innsparingen være enda større. I NOU 2020:13 kommenterer utvalget at forskriften virker kostnadsvridende, siden den gir bedrifter med svak tariff, mulighet til å utvide årsverkene uten å utvide årslønnene, og at dette påvirker forholdet mellom offentlige og private institusjoner (NOU 2020:13, ss. 141, 145).

DeLoitte har vurdert hvordan ulike arbeidstidsordninger i statlige barnevernsinstitusjoner påvirker tjenestekvalitet (DeLoitte, 2019). De fant da tegn på at bruken av statlig medlevertordning (2-7, 2-7, 3-7), så ut til å være i tilbakegang. Dette ble koblet til at nye krav til tjenestene som standardiserte behandlingsforløp, dokumentasjon, opplæring og oppfølging fra dag til dag, var vanskelige å møte i ordningene. Dette ble blant annet begrunnet med de 7 døgnene fri. De samme fridøgnene som vi finner i 3-7, 4-7. DeLoitte fant at det var utfordrende å løse utfordringene, uten å bryte hviletidsbestemmelser og utløse overtidsbetaling. De konkluderte med at kvalitetshensyn talte for ordinær turnus ved omsorgsinstitusjonene. Samtidig pekte de også på behov for mer kunnskap om hva som er mest avgjørende for kvalitet på omsorgsinstitusjoner (DeLoitte, 2019, ss. 4,5).

I dette prosjektet ser vi at alle deltagerne erfarer at utfordringene med møter løses ved å presse hviletiden ved å legge møter i de 7 fridøgnene. Overtidsbetaling virker ikke å være en

automatisk konsekvens. Ikke alle deltagerne adresserer press på hviletid som konsekvens, men flere enn Juni at de opplever medleverskapet som strevsomt. Trevor forteller:

«Medlever er jævlig deilig, det er det, men det er belastende for dem som står i det over tid. Fort gjort å bli utbrent. Det er mange som sliter med det».

Trevor forteller her, som Juni, at også han opplever medleverturnus som belastende, og at det ofte fører til at mange blir utbrent av det. May beskriver det slik:

«Jeg gjør mitt beste i over tid, etter beste evne, men når man bor sammen med noen 24/7 i 3 døgn, 24/7 i 4 døgn, så er det (...tenkepause). Man står kanskje i utageringer, man står i halvårsrapporter, statsforvalteren tar seg en tur innom. Krevende oppgaver. Så vil man bli så kjørt på sine egne ressurser, at i hvert fall for min del, så har ungdommen sett sider ved meg som ikke så veldig mange andre har sett. Fordi jeg står i så utmattende situasjoner. De får også se mine etterreaksjoner. (...)i den sfæren som på en måte omhandler ungdommen sitt liv, så må jeg si at jeg har valgt å gå – når jeg er utmatta – å gå over profesjonalitetsgrensa. Den reine profesjonaliteten, da. Men jeg opplever fremdeles den biten som profesjonell, fordi man driver ADL trening og det er vel hva som skjer i de hundre hjem, over alt i de normale hjem. Der får jo ungene se alt. Som oftest».

May beskriver hvordan summen av arbeidsoppgaver og arbeidstid gjør henne utmattet og kjørt på sine egne ressurser, og at hun går over grensene for sin egen profesjonalitet. Selv om hun også trekker frem at det er normalitet i at ungdommen får oppleve hennes etterreaksjoner, og at det kan sees på som trening i de ferdighetene som kreves i hverdagslige praktiske aktiviteter (ADL), forteller hun samtidig at ikke mange andre har fått se henne reagere slik. Det May beskriver kan forstås som en naturlig reaksjon på å skulle stå i å veksle mellom krevende emosjonelt og krevende intellektuelt arbeid, mange døgn i strekk. Som nevnt i kap 2, kan man både ha en *rasjonell tilnærming* til profesjonaliteten, og en mer *emosjonell tilnærming* til profesjonaliteten. Fokusområdene er ulike perspektiv, ulike dimensjoner ved profesjonaliteten, og barnevernsfaglig arbeid særpreges av å være emosjonelt krevende arbeid hvor den emosjonelle dimensjonen derfor er vesentlig, og kan være slitsom for profesjonsutøveren (Gunnarsdottir & Studsrød, 2020, ss. 93,96). Medleverne kan også, som nevnt i kap 3, sees som kroppslige mennesker, en sammenveving av kropp og tanke og verdenen rundt. Medleverne og konteksten de (med)lever i, kan forstås som en sammenheng hvor kroppen utgjør en form for bevissthet, ikke atskilt fra tanker, men som en del av tankeprosessen. Medleverne utøver krevende emosjonelt arbeid, med lite rom for restitusjon,

de kan bli slitne (Thoresen, Rugseth, & Bondevik, 2020, ss. 105-107). Det er også den samme kroppen, som er til stede også i fridøgn, og som lager en kontinuitet av opplevelsen, også utenfor døgn på.

Det May beskriver kan forstås som at kroppen bryter gjennom, og ungdommene får se hennes etterreaksjoner slik May spontant føler, uten at de går gjennom prosessene for profesjonelt emosjonelt arbeid, jf kap2. Når hun må stå i krevende, intenst arbeid over så lang tid, blir hun utmattet og tom for ressurser, og klarer ikke å la den teoretiske dimensjonen guide den emosjonelle dimensjonen, og ungdommene får se hennes private etterreaksjoner. I slike situasjoner kan samreguleringen, som beskrevet i TBO, bli mindre virksom. Det emosjonelle trykket kan eskalere både hos ungdommen og May, og samreguleringen kan dra i feil retning. Samtidig som Mays egen evne til å regulere seg selv blir svekket, kan det i en individorientert forståelse av traumer, være en risiko for å miste av syne viktigheten av konteksten ungdommen lever i og det relasjonelle samspillet barnet inngår i, og alt ved ungdommen kan søkes forklart i diagnosen (Busso, 2014, s. 55) I konteksten hvor deltagerne beskriver at de er slitne, og hvor TBO tolkes som beskrevet i 4.1, er det trolig viktig å være ekstra vare for at ungdommens reaksjoner kan søkes forklart med diagnosen (attribusjon), også i situasjoner hvor reguleringsstøtten er svak, eller samreguleringen trigger ungdommen.

3-7, 4-7 ordningen kan, som redegjort for i kap. 2, kun brukes når det av faglige grunner er nødvendig at de ansatte er sammen med ungdommene over lang tid. Til grunn for ordningen ligger at det er tillatt med lange komprimerte og utvidede arbeidsøkter, men det er samtidig lagt inn som en forutsetning at de ansatte sikres nok restitusjon til å kunne jobbe slik, ved at de gis lange sammenhengende friperioder. Hvor belastende de komprimerte, utvidede øktene er, må sees i sammenheng med arbeidets intensitet underveis i øktene. Behovet for lange sammenhengende friperioder må sees i sammenheng med den samlede belastningen i arbeidsøktene – altså summen av intensitet og varighet. I analysen sees derfor medleverenes opplevelse av å ikke ha sammenhengende, komprimert fritid, i sammenheng med opplevelsen av den samlede belastningen de opplever i arbeidsøktene.

Barnevernsfaglig miljøterapi i 3-7, 4-7 stiller store krav til medleverne. Deltagerne forteller at de i realiteten løser utfordringen med å organisere inn nødvendige møter, ved at de fast og sporadisk møter opp og arbeider i det som i en ren 3-7, 4-7 turnus, ville ha vært de 7 fridøgnene. Møtevirksomheten er nødvendig for å få løst oppgavene, og deltagerne omtaler det som selvfølgelig at de møter. Å organisere arbeidet og arbeidstiden, faller inn under arbeidsgivers styringsrett, og utfordringen med innplassering av samarbeidsmøter er derfor

arbeidsgivers. Ingen av deltagerne omtaler møtene som noe ekstra de yter, og at de velger å strekke privatlivet sitt for å løse en praktisk-matematisk utfordring arbeidsgiver har. For å få gjennomført de delene av det barvernsfaglige arbeidet som krever fysiske møter med andre enn makker og leder, og som berammes i noens fridøgn, strekker de arbeidstiden sin på bekostning av fritiden. De forteller om ulike former for, og grader av godtgjøring, men ingen forteller at splittingen av det som skulle vært lange friøkter til restitusjon, kompenseres med forlenging av friperiodene i etterkant av forstyrrelsene. Deltagerne virker ikke å reflektere over hvordan det å utvide 3-7, 4-7 turnusens ramme, stemmer overens med vernebestemmelsenes føringer for ordningen. Deltagerne virker å verne om innholdet i arbeidet, ikke å verne om fritiden og restitusjonen sin.

Dette fremstår som ekstrarolleatferd, og de mekanismene som kan være i spill og lede til at møtestrukturen utformes slik, adresseres ikke av deltagerne. Det ser ut som det ligger en selvfølgelig forventning til at ledelsen kan adressere utfordringen ned i organisasjonene, og at deltagerne løser den gjennom sin ekstrarolleatferd. De strekker sin egen menneskelige kapital.

Flere av deltagerne forteller at de blir slitne og utmattet av arbeidet, uten at det fremgår at det er en aktiv dialog på institusjonene og med verneinstansene om balansen mellom arbeidsmengde, arbeidsintensitet, og restitusjon. Det fremstår som om dette er definert som en selvfølgelig del av det å være medlever, og som en rammebetingelse det ikke kan gjøres noe med. Enten er man medlever med ekstrarolleatferd og dette som en del av rollen, eller så er man ikke medlever.

Siden 3-7, 4-7 turnusen er kostnadsbesparende sammenlignet med andre ordninger, og det fremstår som umulig å løse driftens faglige behov uten å enten strekke de ansatte eller å legge bort ordningen, kan økonomi være en faktor som er i spill i institusjonene som har moderne kommersielt aksjeselskap som ramme. Omlegging til en turnusordning som i mindre grad forutsetter at ansatte løser møteutfordringen gjennom ekstrarolleatferd, vil medføre økte kostnader til drift. I et moderne kommersielt aksjeselskap er en av ledernes oppgaver å drive så økonomisk effektivt som mulig, det er legitimt å investere i kommersielt aksjeselskap for å akkumulere verdier, og ledere i moderne kommersielle aksjeselskap er ofte forventet å svare ut også dette.

4.3 Ansatt og profesjonsutøver

Flere av deltagerne forteller om sine erfaringer med utforming av informasjonen om ungdommens liv på institusjonen, og de forteller at informasjonen blir utvekslet som ledd i

samarbeid internt og eksternt. Noen av deltagerne har ikke fokus på dette i det hele tatt, og en deltager opplever utformingen uproblematisk. Flere forteller om bekymring og uro rundt utforming av innholdet i informasjonen. Trevor beskriver det slik:

«Ungdommene var vant til at miljøterapeutene og avdelingsleder gav sånn-og-sånn informasjon til barnevernet, sånn-og-sånn informasjon til foreldrene, og så var situasjonen kanskje helt annerledes. ... Det var ikke jeg villig til.

Trevors inngang til å fortelle om dette, er at han i relasjonen til ungdommene er opptatt av å være troverdig. Han forteller at ungdommene har vent seg til at de ansatte på institusjonen utformer informasjonen ulikt til ulike mottagere. Han mener situasjoner beskrives annerledes enn han mener de er. Han virker å oppleve dette som feil og lite tillitsvekkende i relasjon til ungdommen. Når han tilføyer at han ikke var villig til å dette, skinner det gjennom at Trevor mener dette er galt. Trevor utdyper:

«Jeg ville realitetsorientere barnevernet, og jeg ville gjøre det samme med foreldrene i forbindelse med forventningene de hadde. Det synes jeg var viktig. Man må kunne ha en sånn åpenhet (han skyter inn)- det skal jo være en behandling i bunnen her på en måte, ikke bare oppbevaring (før han fortsetter) - om hvordan det fungerer».

Trevor mener åpenbart også at det er feil å gi gal informasjon til de eksterne samarbeidspartnerne. Han virker å mene at riktig informasjonen om realitetene vil vise at ungdommene er på «oppbevaring» på institusjonen, og øke sannsynligheten for at behandlingsdimensjonen styrkes. Som beskrevet i kap. 2.1, er det enten foreldrene eller barnevernstjenesten som har omsorgen for ungdommene når de bor på institusjonen, og det er de som utformer «bestillingen» til institusjonen. Bufetat formidler plassen, vurderer om plassen svarer opp «bestillingen», og kontrollerer at institusjonen utformer tiltaket slik det er avtalt. Underveis i plasseringen skal det utføres et ganske omfattende planarbeid og rapportarbeid. Informasjonen i rapportene skal tjene flere hensikter. Den skal både sikre felles forståelse internt på institusjonen, og eksternt mellom institusjonen og samarbeidspartnerne. Den skal sikre at ungdommen får den institusjonsplassen den trenger, og at både institusjonen og ungdommen gjør det de skal for at ungdommen utvikler seg og når de målene som er satt for plasseringen. Informasjonen skal også sikre innsyn for kontrollinstansene, både Bufetat og Statsforvalteren. Trevor formidler tydelig at han har forstått at informasjonen som gis danner grunnlaget for foreldrenes, barnevernets og Bufetats vurderinger og beslutninger.

I NOU 13:2020 problematiseres risikoen for at barnevernet ikke mottar riktig informasjon fra institusjoner drevet av private. Kontraktsforholdet beskrives som asymmetrisk når det kommer til informasjon. Det er den private institusjonen som sitter med informasjonen om ungdommen, og barnevernet har ikke tilgang til annen informasjon enn det institusjonen gir. Det problematiseres at barnevernet da ikke har forutsetninger for å sikre at tjenestene som leveres er riktige (NOU 2020:13, 2020, ss. 223-225). Trevor utdyper:

«Og i mange tilfeller så hadde det jo ikke fungert. Det hadde det jo ikke. Og da begynte jeg å stille spørsmål ved det, og det skapte jo et utfordrende samarbeid. For da var det ingen rundt som skjønnte hvorfor det hadde gått så bra i så mange måneder, og så plutselig så gjorde det ikke det når jeg kom på jobb. Hvorfor gjorde det ikke det? Så det var det som ble kampen min, i samarbeidet med dem».

Trevor kobler utformingen av informasjon til et intensjonelt ønske om ikke å orientere om det han mener ikke fungerer. Han erfarer at når han stiller spørsmål ved praksis, skaper det utfordrende samarbeid. Han opplever at fokus vendes mot *ham* når han adresserer at han opplever at ting ikke går bra. Det gjøres en implisitt kobling mellom at det er han som er på jobb, og at det ikke går bra. En dreining av fokus bort fra tingenes tilstand, over på at ham.

Dette kan etablere adresseringen av det som ikke fungerer som et tabu. Trevor kan oppleve at det menes at det er fordi *han* er på jobb at det ikke fungerer. Dette kan skape usikkerhet i ham rundt om han gjør det riktige, om han har noe å skamme seg over. De andre vil ikke anerkjenne ham, han vil møte sosialt ubehag. Det kan være med på å skape en kultur for ikke å adressere utfordringer.

May forteller om sin erfaring med å komme ny inn og se hvordan kollegene rapporterer om det som skjer på deres vakter:

«Nå var jeg ny, men underveis så så jeg at de forskjellige teamene underrapporterte i forhold til hva som skjedde, og så rapporterte de ikke hvordan de gjorde ting.

May bruker begrepet underrapportere, noe som tyder på at May mener det er vesentlig informasjon som ikke rapporteres. På spørsmål om dette utdyper hun:

(...)Ja, og på en måte da det herlige uttrykket «smerteuttrykk» som jeg personlig ville ha kalt det. Ja, fordi det passet ikke i leder sine øyne. Var min oppfattelse».

May har en opplevelse av at kollegene underrapporterer det hun kaller «smerteuttrykk». Begrepet brukes ofte om symptomer, eller måten ungdommenes strev blir synlig på;

utagering, verbal eller fysisk vold, ulike former for selvskading og rusing. Flere deltagere forteller at utformingen av informasjonen er utfordrende, og at det kan oppstå ulikt syn mellom ledere og ansatte om hvilket innhold som skal registreres og deles med hvem, og hvorfor. Da Trevor som nevnt i 4.1 beskrev sine erfaringer med ikke å følge det han forsto var vanlig TBO praksis rundt grensesetting, fortalte han samtidig:

«(...) mens de andre sa at nå var det så rolig på huset, så nå måtte vi holde på det. Så det på loggføringa, så at det var loggført at det var stille og rolig hver kveld, også kom du opp og så så du at – vel, det så ikke bra ut, da».

Trevor forteller her, som May, om underrapportering av at ungdommene gjør ting som ikke er bra for dem. Loggene beskriver ikke den virkeligheten han opplever. May kobler underrapporteringen til at bildet riktig informasjon ville gitt, ikke passet i leders øyne. Hun forteller:

«(...) leder hadde et ønske om hvordan ting skulle være, og presset ganske hardt på for at det skulle bli sånn, men hadde ikke noen formening om hvordan det skulle bli sånn. Brukte ordet TBO og snakket om oppriktige unnskyldninger og sånn, men tok ikke inn av de tingene vi beskrev».

May beskriver en leder som presser hardt på for at ting skal bli slik leder ønsker, men som ikke vet hvordan det skal skapes, og som ikke vil erkjenne den virkeligheten May og kollegene beskriver, når den ikke er slik leder skulle ønske at den var. Det May beskriver kan forstås som at hun oppfatter at kollegaene svarer på denne forventningen ved å rapportere om en virkelighet som ligner det bildet leder ønsker, uavhengig av om det medfører underrapportering eller feilrapportering. Dette vil kunne gi samme feilkilder for både eksterne og interne samarbeidspartnere, som det Trevor beskrev. På direkte spørsmål om hun skal forstås dit hen at de aktivt feil-rapporterer, og ikke skaper et riktig bilde av hvordan ungdommen har det, bekrefter May:

«Ja, på grunn av føringer fra leder, da. Ja. Riktig.»

May forteller så hva som skjer når hun utfordrer praksis:

«Fordi når jeg prøvde å si ting, så var det jeg som ble problemet».

Mays opplevelse av at hun blir problemet hvis hun adresserte utfordringene, gir assosiasjoner til Trevor og hans opplevelse, og til en kultur med etablering av tabuer og skam og frykt for tap av anerkjennelse. May forteller videre at hun som primærkontakt for en ungdom ble

overrasket over at mye glapp i barnevernets arbeid, at de var «lite på ballen» og overlot til henne å ta tak i ting. Hun forteller at de rapporterer jevnlig til barnevernstjenesten og Bufetat, og at hun mener det egentlig gir en fin mulighet til å si hvordan ting er. Men så utdyper hun:

«Men problemet er jo da når man jobber for en stor bedrift som ikke er så interessert i at man skal gi – eller dem har en egeninteresse for at alt skal se så fint og flott ut – at det går så veldig bra med ungdommen, da. Så da blir man sensurert, da. (...) Min erfaring er det. Jeg kan ikke snakke for andre. Men min erfaring er at det har skjedd gjentatte ganger. (...) I positiv retning».

May forteller at hun blir direkte sensurert, når hun skriver sine rapporter, og at informasjonen blir rettet i en retning ledelsen mener tegner et mer positivt bilde. Risikoen for at samarbeidspartnere tar feil beslutninger når informasjonen de får er feil, er stor. Samtidig forteller May om en sterk og direkte etablering av tabu: skriver du det, stryker jeg det og skriver noe annet.

Deltagerne tegner et bilde av en praksis der informasjon strykes, holdes tilbake og reformuleres. Endre forteller også om utfordringer med å kontrollere informasjon som ikke skal komme ut¹⁹:

«Det er jo en ting som har vært veldig utfordrende, det er jo i forhold til at det ikke er lov. (...) Der har det jo vært litt uenigheter og sånt. Det har sittet langt inne, det har vært vanskelig. Ja, nei (tenkepause) i dette tilfellet så er jeg enig i at det er riktig å gjøre det, men så er det dette med norsk lov, og Fylkesmannen. Alt det gjør at det blir – at det er - veldig vanskelig. Vi har ikke lov, men vi må finne en måte. (...)og alle er innforstått med det nå. Jeg tror ikke det står i miljøterapeutiske retningslinjer nå, nei det tror jeg faktisk ikke. Det står kanskje på overlappen, men jeg husker ikke, jeg er litt usikker på hvor det står nå, faktisk, for vi har jo fått noen reaksjoner fra Fylkesmannen på det».

Endre referer her til noe de gjør som Fylkesmannen (nå Statsforvalteren) eksplisitt har sagt at de ikke har lov til å gjøre. Endre beskriver det som krevende når praksis likevel opprettholdes. Siden de ikke klarer å finne en annen måte å løse utfordringen på, så opprettholdes praksis.

¹⁹ Det er her gjort et valg på å ikke transkribere Endres beskrivelse av ungdommens og institusjonenes handlinger konkret, for å unngå at eksempelet blir identifiserende. Fylkesmannen (nå statsforvalteren) hadde eksplisitt bedt institusjonen endre en praksis alle var enige om at var ulovlig. Klippene er markert med (...). Den gjenstående teksten i sitatet viser kun Endres opplevelse av praksis og håndteringen av informasjon om praksis.

Samtidig fjerner de informasjon om praksis fra alle dokumenter som tilsynsmyndigheter kan få innsyn i. Dette vil sette tilsynsmyndigheten ut av stand til å utøve sin funksjon. Endre forteller om en prosess hvor han gradvis erkjente at han måtte være med på dette, fordi han ikke fant noen bedre løsning. Han har sluttet seg til at det må være slik. Igjen kan vi ane at utfordringer adresseres ned i organisasjonen, og at profesjonsutøveren løser dette ved å strekke seg selv. Deltagerne tegner et bilde av at de står alene om å finne løsninger på utfordringer som vanskelig finner sin løsning innenfor den rammen de råder over.

Så står de der, da. Alene.

Noen av deltakerne forteller at de opplever at arbeidsgiver har en klar intensjon med å styre informasjonen; for å få de ressursene de ønsker i tiltaket, for å vise en ønsket progresjon i ungdommens utvikling, eller skjule ulovlig praksis. Trevor forteller videre om sine erfaringer:

«Jeg opplevde det som ganske frustrerende til tider. Det var veldig tydelig at mange av barnevernsvedtaka som de kom inn på, som man fikk sett igjennom etter hvert, de stemte ikke overens med hva man kanskje kunne levere (...). Så barnevernets ønsker og foreldrenes ønsker samsvarte ikke med hva som var realistisk mulig å få til, hvilken behandling vi egentlig kunne gi, rett og slett. Så jeg sendte en del avviksmeldinger på det, og prøvde rett og slett å konfrontere barnevernet med at dette her kan ikke vi gjøre. Da må dere inn og endre, sånn fungerer det ikke, vi har ikke mulighet til å gjøre disse tingene her. Det her passer ikke for ungdommen, kanskje i andre settinger. Så det var jo en kamp hele veien. Rett og slett. Og i noen av tilfellene så var det en kamp også med institusjonen som jeg arbeidet for, fordi noen av funnene kunne jo også dempe et vedtak som barnevernet hadde lagd på bakgrunn av en hendelse. To- til- en vedtak trengte kanskje ikke å være to- til- en vedtak, trengte ikke å være forsterket. Så da var det en kamp også, og det var ganske stygt, på mange måter».

Trevor beskriver at ledelsen styrer informasjonen med en klar intensjon om å påvirke vedtaket. Han beskriver at når riktig informasjon viste at ungdommene ikke hadde så store behov som forutsatt, ble det en kamp mellom ham og ledelsen fordi riktig informasjon kunne føre til mindre ressurser. Han forteller så om å ha fått tydelig beskjed om hvilke konsekvenser det kunne få å dele riktig informasjon om ungdom som strevet:

«Vi kan ikke rapportere inn en stygg helg til. Barnevernet er på teppet, vi kan miste ungdommen. Da forsvant fag. Det var ikke så pent bestandig det, altså, det var ikke det».

Deltakernes fortellinger skaper et inntrykk av at ønsket om at det skal gå bra med ungdommene er sterkt, og konsekvensene hvis det ikke går bra med ungdommene fremstår som store. Summen av dette kan føre til at informasjonen om ungdommenes virkelige liv på institusjonen, og av den barnevernsfaglige miljøterapien, strekkes for langt i retning av å beskrive den ønskede situasjonen, mer enn å beskrive virkeligheten. Rapportene skal bekrefte at tiltaket svarer på bestillingen, og er riktig plass for ungdommen.

Da Riksrevisjonens undersøkte om statlige myndigheter sikrer barnas beste, var et av hovedfunnene at «Fleire barn blir ikkje godt nok følgde opp under opphaldet på barnevernsinstitusjonar (...) systemet for kvalitetssikring av barnevernsinstitusjonar har ikkje fungert godt nok (...) konsekvensen kan vere at barn ikkje får forsvarleg omsorg og behandling, og at tenestene som blir leverte ikkje er tilpassa behova deira», og de konkluderte med at «dette er alvorleg for barna det gjeld» (Riksrevisjonen, 2020, ss. 4-8).

I et vedlegg til rapporten skriver Riksrevisjonen at de for å kunne vurdere tilbudet hvert enkelt barn har fått, må institusjonene evaluere barnas utvikling under oppholdet, og utviklingen må fremkomme i skriftlige rapporter om hvert enkelt barn. De understreker at rapporteringen skal inneholde en beskrivelse av hvordan barnet og institusjonen har arbeidet med målene i handlingsplanen, og om målene som er satt i planen er nådd. Riksrevisjonen peker på at det er en utfordring, at for 10 av de 25 barna i private institusjoner som revisjonen har gått gjennom, mangler det rapportering for hele eller deler av den perioden barnet har vært i institusjonen (Riksrevisjonen, 2020, ss. 29,30). Med deltakernes erfaringer i mente, kan det også være en mulighet for at informasjonen i de rapportene som blir levert, er misvisende.

Når en leverandør av velferdstjenester har valgt kommersielt og ikke ideelt eierskap som driftsform, er det trolig også kommersielle intensjoner involvert driften. I NOU 2020:13 (NOU 2020:13, ss. 223-225) løftes dette frem: «Det er rimelig å legge til grunn at private tjenesteytere blant annet motiveres av økonomiske hensyn. Når dette faller sammen med at tjenestene som leveres er vanskelig å observere eller få innsikt i, er det en fare for at rettssikkerhetsgarantiene kan vike til fordel for økonomiske hensyn. Det kan være mulig for den private tjenesteytere å foreslå tiltak eller tjenester som ikke er i samsvar med barnevernrettslige prinsipper, vilkår i loven og/eller barnevernfaglige kunnskapsgrunnlag for å få en noe bedre inntjening. Tilsvarende er det tenkelig at det av økonomiske hensyn leveres lavere kvalitet i det tiltaket eller mindre omfang av en tjeneste enn det barnets og familien behov og rettskrav tilsier. Det er med andre ord ikke gitt at private tjenesteyternes mål er sammenfallende med det offentliges» (NOU 2020:13, ss. 223-225).

Medlevene er både profesjonsutøvere og ansatte, og har en underordningsplikt i relasjonen til sin arbeidsgiver, en arbeidsgiver som har styringsrett og plikt. Arbeidsgivers har ansvaret for resultatet av arbeidet, og har derfor både rett og plikt til å planlegge, styre, kontrollere og evaluere arbeidet. Arbeidsgiver har også lønnsplikt og ansvar for at de ansattes arbeid ikke er helseskadelig og skal vise omsorg for de ansatte, men arbeidsgiver skal også inngå og bringe til opphør arbeidsavtaler. Styringsretten er som sådan ulovhjemlet, men presiseres av lover, forskrifter, avtaler, rettspraksis, sedvane, arbeidsavtaler og ansattes medbestemmelse (Fellesorganisasjonen, 2017). Ansatte er ansvarlige for egen arbeidsinnsats, og har en underordningsplikt. Heller ikke dette er direkte lovhjemlet, men også dette er avledet av de ulike rettskildene. Det innebærer arbeidsplikt, medvirkningsplikt, lydighetsplikt og lojalitetsplikt. Lydighetsplikt innebærer å bøye seg for saklige instruksjoner innenfor arbeidsavtalens avtalte art og omfang, og lojalitetsplikt innebærer å identifisere seg med organisasjonens interesser, ivareta arbeidsgivers integritet, underordne seg arbeidsgivers legitime vilje. Den ansatte skal når den løser arbeidsoppgavene sine, ivareta sin egen yrkesetikk og faglig forsvarlighet (Fellesorganisasjonen, 2017).

Som redegjort for i kap. 2, inneholder jussen på barnevernsområdet motstridende hensyn og verdier som krever veivalg. Utfordringene som skal løses bærer preg av å være uregjerlige og det er ikke nødvendigvis gitt hvilke teoretiske faglige perspektiv som vil gi hvilken effekt, når det utføres av spesifikke mennesker i gitte sammenhenger. Barnevernspedagogenes profesjonsutøvelse er både skjønnsbasert og verdibasert når den skal balanseres som faglig forsvarlig.

Statsforvalteren fungerer som tilsynsorgan, og beskriver denne balansen. De beskriver at arbeidet som utføres skal være faglig forsvarlig, men at faglig forsvarlighet er en rettslig standard hvor de bindende rettsreglene endrer seg med tiden, og finner sitt innhold i den virkelige verden utenfor lovverket. Innholdet i forsvarlighetskravet endrer seg i takt med utvikling av fagkunnskap og verdioppfatninger, og for å fylle regelen med konkret innhold, må den forankres i anerkjent fagkunnskap, faglige retningslinjer og allmenngyldige samfunnsetiske normer. Innholdet formes både faglig, rettslig og politisk (Fylkesmannen i Østfold, 2014).

Barnevernsfaglig miljøterapi i 3-7, 4-7 turnus krever av medlevene at de som kroppslige personer, jobber både utvidet, komprimert og splittet. De skal balansere rollene som profesjonsutøver og ansatt, i relasjon til ungdom, kolleger og arbeidsgiver, og gjør komplekse vurderinger av uregjerlige situasjoner mens de utfører krevde samhandling. Arbeidet som

skal gjøres er utvilsomt komplekst, og uro og bekymring for om ungdommene har det bra, vil trolig alltid følge de som skal ta vare på utfordrede ungdom som en skygge. I et tidligere sitat forteller Trevor om sin opplevelse av at ledelsen overlater ham til seg selv, når arbeidet er som mest utfordrende:

«Ok, nå tar du det ansvaret, også går jeg. Så står jeg der, da.»

Som tidligere beskrevet forteller Trevor videre om at han ikke var leder, men måtte ta ansvaret for valgene, og ansvaret hvis det gikk galt. Han rådet ikke over rammebetingelsene, men opplevde å stå alene om å måtte ta ansvaret for resultatet. Når Trevor utdyper hvorfor han tar ansvaret, foreller han:

«Jeg ble først rosa opp i skyene, og så fikk jeg beskjed om at det passa veldig godt for meg, og at der trenger dem meg, på en måte. Og jeg var i en posisjon hvor jeg ikke klarte å si nei. Jeg hadde jobbet i mange år før jeg tok utdanning, men dette var ganske rett etter at jeg fikk utdanning, så jeg prøvde å være ganske ydmyk og snill og grei, man gjør jo det gjerne, og ble kjørt over og ble i ett års tid bare plassert rundt i ett hav av kriser hver gang jeg kom på jobb, rett og slett. Det var det som egentlig skjedde».

Trevor utdyper:

«Kjernen for min del, for det jeg forsøkte å gjøre, og ikke hvordan jeg ble brukt, var to forskjellige ting. Min agenda var å bygge en best mulig trygghet i en forutsigbar hverdag for ungdommen, med en kontinuerlig tilstedeværelse – over tid (...). Men det jeg opplevde (...)måten jeg ble brukt på. Det var mer som den – kall det biffen- eller muskelpersonen, ja – den typen, da, i krevende situasjoner isteden, da, å skulle stå der å være på vakt hele tiden, istedenfor å bygge relasjonen på jobb med meg».

Trevor har klare ideer om å bygge relasjoner over tid, og å stå i strevet med å finne frem til gode levemåter sammen med ungdommene, men opplever isteden å bli sendt rundt for å stå som en «biff» av en «muskelperson» i utfordrende situasjoner. For så å bli sendt videre til neste krise. Trevor forteller at han finner seg i det, fordi han som nyutdannet forsøker å være ydmyk og grei, og han opplever ikke å være i posisjon til å si nei.

Ulset har gjennomført et lengre feltarbeid på en medleverinstitusjon, hvor hun utforsket hvordan sosialt liv og samhandling fremstår ²⁰. I likhet med deltagerne jobbet også disse ansatte i faste team hvor det ikke rulleres på hvem som jobber sammen. Ulset fant i sin studie at en synergi av at teamene, omtalt som dyader, er statiske, er en sårbarhet for at hvert av teamene jobber seg inn i hver sine ekkokamre, hvor forståelses- og handlingsmåter kan bli ulike mellom teamene: «Funnene som er presentert i artikkelen tilknyttet sentrale anliggender i hverdagslivet ved institusjonsenheten, viser at en rekke uformelle regler og praksiser i omsorgsmiljøet var inkonsistente. Det er mulig å se disse i sammenheng med hvilke av de fire faste voksendyadene som var i miljøet og bodde sammen med ungdommene. Studien viste at det til grunn for skiftningene lå til dels ulike perspektiver, oppfatninger og forventninger blant de voksne i personalgruppen. (Ulset, 2018, s. 197). Ulsets forskning viser at det kan være en sammenheng mellom statiske dyader og sårbarhet for at det utvikles ulikhet mellom hvordan teamene løser den verdiladede skjønnsutøvelsen.

Det at dyadene ikke er samkjørte i de verdibaserte beslutningene, kan forsterke opplevelsen av å stå alene når det blir som mest krevende å skulle balansere jussen, verdiene, metodene, samhandlingen, underordningsplikten og det personlige ansvaret som profesjonsutøver. Trevors beskrivelse av å ha arbeidsgivers ansvar for resultatet, uten å ha arbeidsgivers råderett over virkemidlene, opplevelsen av ydmykt å bøye seg for arbeidsgivers styring, og avfinne seg med ikke å jobbe i tråd med egne verdier, men reduseres til «biff», som står der alene med ansvaret for resultatet, tegner et bilde av maktesløshet, av avmakt.

I psykososialt arbeid er et perspektiv på det motsatte av maktesløshet, det som kan beskrives som å ha agens. Del Busso beskriver dette som å være en hel person, og oppleve at man har handlingspotensiale eller selvbestemmelsesrett (Busso, 2014, s. 51). Det deltagerne beskriver, kan forstås som at det er mekanismer i spill rundt dem som styrer, leder og guider dem inn i tap av agens i utformingen av den barnevernsfaglige miljøterapien.

5.0 Avslutning

5.1 Oppsummering

For å få mer forståelse for og innsikt i hvordan de opplever barnevernsfaglige utfordringer i medleverturnus, er det i dette prosjektet gjennomført semistrukturerte intervjuer med seks

²⁰ Ulset feltet ikke på en 3-7, 4-7 institusjon, men på en med 2-7. 2-7, 3-7 turnus, hvor fire team jobber hhv 2, 2 og 3 døgn avbrutt av 7 døgn fri, 42 timers arbeidsuke.

deltagere som har erfaring med barnevernsfaglig miljøterapi i 3-7, 4-7 turnus på barnevernsinstitusjoner eid og drevet som kommersielle aksjeselskap.

Systematisk tekstkondensering er brukt for å komme frem til meningsinnholdet i deltagernes fortellinger om noen utvalgte tema, og med utgangspunkt i deltagernes opplevelser er erfaringene analysert i et kritisk perspektiv for å belyse hvilke faktorer som kan være i spill i utformingen av den barnevernsfaglige miljøterapien.

Det er få respondenter, og deres erfaringer kan ikke generaliseres og betraktes som representative for feltet. Samtidig kan temaene deres opplevelser løfter frem, ha elementer som kan berike forståelsen av hva som kan være i spill når barnevernsfaglig miljøterapi utformes på institusjonene.

Det ble identifisert tre hovedtema i analysen.

Det første temaet er kalt barnevernsfaglig miljøterapi og TBO, og det belyser at måten traumebasert omsorg blir brukt, på kan gi deltagerne opplevelse av lite handlingsrom til aktivt å utforme dagliglivet på institusjonen i tråd med barnevernsfaglige prinsipper.

Det andre temaet er kalt arbeidstid og fritid, og det viser hvordan medleverne bruker av sin fritid for å løse arbeidsgivers organisering av samarbeidsmøter, og følger av dette for profesjonsutøvelsen.

Det tredje temaet er kalt ansatt og profesjonsutøver, og det viser at skjønnsutøvelsen kan bli påvirket og tilsidesatt der balansen mellom underordningsplikt og faglig forsvarlighet blir utfordret.

Gjennom deltagernes erfaringer og opplevelser, kommer det frem at utformingen av den barnevernsfaglige miljøterapien preges av flere faktorer, som i liten grad ser ut til å adresseres og diskuteres på institusjonene. Deltagerne står alene med å skulle skape handlingsrom til å utforme miljøterapien. Ledelsen gir føringer på utformingen av arbeidet som begrenser, og deltagerne er splittet i dyader med begrenset kollegial samhandling mellom dyadene.

I sum kan deltagernes erfaring av utøvelse av profesjonelt skjønn dels være formet av behovet for anerkjennelse og for å unngå skam, og dels settes til side av arbeidsgiver.

5.2 Konsekvenser for praksis

Utforskningen av deltagernes erfaringer og opplevelser kan ha gjort synlig noen tema som kan være interessante å se på når tilsvarende arbeid skal utformes.

Utforming av barnevernsfaglig miljøterapi vil alltid være en kompleks øvelse, og bekymring for om ungdommene har det bra nok og uro for om man gir et godt nok tilbud, er selvsagte elementer i en profesjonell tilnærming. Men fordi utfordringene ikke alltid vil finne sin løsning ved å adressere egenskaper ved medleverne og ungdommene, bør det sees på om det kan være andre faktorer som alene eller i sum styrer skjønnsutøvelsen og utformingen av den barnevernsfaglige miljøterapien. Personlige egenskaper og kapasitet til å benytte kunnskap og erfaring endres i møtet med konteksten vi virker i, og det gjelder både for ungdom og medlevere.

Det bør undersøkes videre om deltagerne erfaringer og opplevelser av arbeidstid og fritid og av handlingsrom til å utforme den barnevernsfaglige miljøterapien deles av flere medlevere.

Barnevernspedagoger trenger trolig mer kunnskap om sine rettigheter til godt arbeidsmiljø og restitusjon, om rammene for arbeidsgivers styringsrett og styringsplikt, om sin egen medbestemmelse, underordningsplikt, lydighetsplikt og lojalitetsplikt. Og om faglig forsvarlighet.

Trevor kan ikke fortsette å oppleve en arbeidsgiver som formidler

Ok, nå tar du det ansvaret, også går jeg.

Så står han der, da. Alene.

Vi holder alle noe av den andres liv i vår hånd. Handle eller ikke handle – den etiske utfordringen er ikke lenger innebygget i livet og aktuell. Det handler ikke lengre om hvor vidt vi skal intervenere eller ikke. Ikke å intervenere er også å intervenere. Hvem handler vi til det beste for?

Fritt etter Skærbæk (Skærbæk, 2014, s. 173)

Bibliografi

- Alsos, K., Bergene, A. C., Bjøru, E. C., Hippe, J. M., Holte, J. H., Ibenholt, K., & Røtnes, R. (2019). *Fafo-rapport 2019:05 Lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår i offentlig og privat barnevern*. Fafo.
- Arbeids- og sosialdepartementet. (2005, 07 01). Forskrift om arbeidstid i institusjoner som har medleverordninger. Oslo, Norge. Hentet 12 03, 2020 fra <https://lovdata.no/forskrift/2005-06-24-686>
- Arbeidsmiljøloven. (2005). Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. *Arbeidsmiljøloven – aml*.
- Arbeidstidsutvalget. (1:2016). *Arbeidstidsutvalget Regulering av arbeidstid – vern og fleksibilitet*. NOU.
- Barne -, og likestillingsdepartementet BLD. (2008, 06 10). Forskrift om krav til kvalitet og internkontroll i barneverninstitusjoner. Hentet 18 12, 2018 fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2008-06-10-580?q=forskrift%20om%20internkontroll%20på%20barneverninstitusjo>
- Barne og familiedepartementet. (2020). Høringsnotat om kompetanse i barnevernet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/702b63a92c5243eea4cd68c95b3d0b5a/horingsnotat-om-kompetanse-i-barnevernet1.pdf>
- Barne- og likestillingsdepartementet. (1992). Lov om barneverntjenester. *Barnevernloven* .
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2012, 03 01). Forskrift om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barneverninstitusjon. Hentet 19 12, 2018 fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2011-11-15-1103>
- Barne- ungdoms og familieetaten. (2020). Veileder til Standardisert forløp for omsorgsinstitusjoner. Hentet 08 31, 2021 fra https://www.bufdir.no/globalassets/global/nbbf/bufdir/veileder_til_standardisert_forlop_for_omsorgsinstitusjoner.
- Barne,- ungdoms og familiedirektoratet . (2018). *Årsrapport 2018*. Oslo: Barne,- ungdoms og familiedirektoratet.
- Barne, ungdoms- og familiedirektoratet. (2021, juli 27). Handlekraft i møte emd barn med i barnevernstiltak. Oslo. Hentet juli 27, 2021 fra <https://handle-kraft.no/>
- Barneombudet. (2020). *De tror vi er shitkids. Rapport om barn som bor på barnevernsinstitusjon - 2020*. Oslo: Barneombudet.
- Barnevernsloven. (1992). LOV-1992-07-17-100. *Barnevernsloven*. Hentet 08 29.08, 2021 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>
- Brynildsrud, K. (2021, 1). Jussen er fortsatt stemoderlig behandlet i helse- og sosialarbeiderutdanningene. *Fontene Forskning*.
- Brynildsrud, K. (u.d.). Barnevernspedagogen som rettsanvender. I I. Studsrød, V. Paulsen, I. Kvaran, & K. Mevik, *Barnevernspedagog En Grunnbok*.

- Bufdir. (2021). *Barn og unge i institusjon*. Bufdir. Hentet Mai 28, 2021 fra https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barn_og_unge_med_tiltak_fra_barnevern_net/barn_i_institusjon
- Bufetat. (2017, 04 28). Krav til bemanning og ansattes kompetanse i barnevernsinstitusjoner . 2017-04-28, 52018-3/2017.
- Busso, L. D. (2014). Pappa hev talerkner, så forvant mamma. I E. Skærbæk, & M. Nissen, *Psykososialt arbeid*.
- Caspersen, J., & Paulsen, V. (2020). Barnevernspedagogen som profesjonell skjønnsetøver. I I. Studsrød, V. Paulsen, I. Kvaran, & K. Mevik, *Barnevernspedagog En grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget.
- DeLoitte. (2019). *Vurdering av turnusordninger i barnevernet*.
- Dønnestad, E., & Steinkopf, H. (2021, 05 20). Anerkjennelsens to ansikter. Hentet 08 31, 2021 fra <https://rvtssor.no/aktuelt/376/anerkjennelsens-to-ansikter/>
- FaFo. (2019). *Lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår i offentlig og privat barnevern*. FaFo.
- Fellesorganisasjonen. (2017, 06 06). Arbeidsgivers styringsrett og ansattes underordningsplikt.
- Folkehelseinstituttet. (2020). *Gode Barnevernsinstitusjoner- systematisk kartleggingsorversikt*.
- Fylkesmannen i Østfold. (2014, 04 10). Faglig forsvarlighet. Fylkesmannen.
- Fylkesmannen Østfold. (2014). Faglig forsvarlig praksis.
- Godkjenningforskriften. (2003, 10 31). F27.10.2003 nr 1283 Forskrift om godkjenning av private og kommunale institusjoner som skal benyttes for barn som plasseres utenfor hjemmet med hjemmel i barnevernloven. Hentet fra <https://lovdata.no/forskrift/2003-10-27-1283>
- Gunnarsdottir, H. M., & Studsrød, I. (2020). Barnevernspedagogens emosjonelle arbeid - å bruke seg selv. I I. Studsrød, V. Paulsen, I. Kvaran, & K. Mevik, *Barnevernspedagog En grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gunnarsdottir, H. M., & Studsrød, I. (2020). Barnevernspedagogens emosjonelle arbeid - å bruke seg selv. I I. Studsrød, V. Paulsen, I. Kvaran, & K. Mevik, *Barnevernspedagog En grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hansen, H. A. (2015). *Barnevernets stemmer*. Gøteborg: Gøteborgs Universitet.
- Kayed, N. S., Jozefiak, T., Rimehaug, T., Tjelflaat, T., Brubakk, A.-M., & Wichstrøm, L. (2015). *Psykisk helse hos barn og unge i barnevernsinstitusjon*. Trondheim: Regionalt kunnskapssenter for barn og unge - Psykisk helse og barnevern.
- Kvalitetsforskriften. (2008, 06 10). Forskrift om krav til kvalitet og internkontroll i barnevernsinstitusjoner. Hentet fra <https://lovdata.no/forskrift/2008-06-10-580>
- Kvaran, I., & Holm, J. (2012). *Barnevernsfaglig miljøterapi*. Oslo: Cappelen Damm Høyskoleforlaget.
- Malterud, K. (2018). Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag. I *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Matthiesen, S. B. (2014, 05). Transformasjonsledelse, ekstrarolleatferd og innovasjon. *Magma*.

- Nissen, M., & Skærbæk, E. (2014). Hva er psykososialt arbeid. I M. Nissen, & E. Skærbæk, *Psykososialt arbeid*.
- Nordanger, D. Ø., & Braarud, H. (2017). *Utviklingstraumer: regulering som nøkkelbegrep i en ny traumepsykologi*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Nordby, H., & Halså, A. (2020). Verdier i barnevern.
- Nordstoga, S. (2020). Refleksjon kan være så mangt.
- Nordstoga, S. (2020). Refleksjon kan være så mangt - om barnevernspedagogen som reflektert praksisutøver. I I. Studsrød, V. Paulsen, I. Kvaran, & K. Mevik, *Barnevernspedagog En grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Nordstoga, S. (2020). Refleksjon kan ære så mangt - om barnevernspedagogen som reflektert profesjonsutøver. I I. Studsrød, V. Paulsen, I. Kvaran, & K. Mevik, *Barnevernspedagog*.
- Nærings og Fiskeridepartementet. (2020). Private aktører i velferdsstaten velferdstjenesteutvalgets delutredning I og II om offentlig finansierte velferdstjenester. *NOU 2020:13*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2020-13/id2788017/>
- Private aktører i velferdsstaten — Velferdstjenesteutvalgets delutredning I og II om offentlig finansierte velferdstjenester. (u.d.). Hentet 08 31, 2021 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2020-13/id2788017/>
- Reichborn-Kjennerud, K., Underthun, A., Ellingsen, D., & Legard, S. B. (2018). *Kompetansemodellen i Bufetat. En underveisevaluering av styrker og utfordringer, samt anbefalinger for veien videre*. Oslo: Arbeidsforskningsinstituttet OsloMet - storbyuniversitetet.
- Riksrevisjonen. (2020). *Undersøking av om statlege barnevernsmyndigheiter sikrar det beste for barn i barnevernsinstitusjonar*. Hentet fra <https://www.riksrevisjonen.no/undersoking-av-om-statlege-barnevernsmyndigheiter-sikrar-det-beste-for-barn-i-barnevernsinstitusjonar/>
- Riksrevisjonen. (u.d.). Rapportvedlegg til Dokument 3:7 (2019–2020).
- RVTS SØR. (2021). Hvorfor er det så vanskelig å snakke med barn. *Hvorfor er det så vanskelig å snakke med barn*. Hentet Mai 28, 2021 fra <https://rvtssor.no/aktuelt/377/hvorfor-er-det-sa-vanskelig-a-snakke-med-barn/>
- Skærbæk, E. (2014). Et rom av muligheter. I E. Skærbæk, & M. Nissen, *Psykososialt arbeid*.
- SSB. (2021). 11362: Barn i barnevernsinstitusjoner per 31. desember, etter region, kjønn, institusjonens eierskap og institusjonstype 2007 - 2019. Hentet 08 31, 2021 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11362>
- Statens Helsetilsyn. (2019). *Barnas hjem. Voksnes ansvar. Oppsummering av landsomfattende tilsyn med barnevernsinstitusjoner i 2018*. Statens Helsetilsyn.
- Steinkopf, H. (2019, 03 20). Jo, visst skal vi sette grenser. RVTS Sør. Hentet 07 29, 2021
- Steinkopf, H., Nordanger, D., Stige, B., & Milde, A. (2020, 12 10). How did staff in residential care transform Trauma-Informed principles into practice? A qualitative study from Norwegian child welfare context. *Nordic Social Work Research*. Hentet 07 29, 2021
- Storø, J. (2008). Sosialpedagogisk praksis - det handler om det du gjør. Oslo: Universitetsforlaget.

- Studsrød, I., Paulsen, V., Kvaran, I., & Mevik, K. (2020). *Barnevernspedagog en grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Søftestad, S. (2018). *Grunnbok i arbeid med seksuelle overgrep mot barn*. Univeristetsforlaget.
- Thoresen, L., Rugseth, G., & Bondevik, H. (2020). *Fenomenologi i helsefaglig forskning*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ulset, G. (2018, 02-03). Skiftende regler og praksiser i omsorgsmiljøet i en barneverninstitusjon. *Norges Barnevern*, ss. 182-199.
- Ulvik, O. S. (2020). Barn, hverdagsliv og sosial deltakelse - tankeredsaker fra en sosiokulturell teoritradisjon. I I. Studsrød, V. Paulsen, I. Kvaran, & K. Mevik, *Barnevernspedagog En grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Vike, H. (2009). *Maktens samvittighet*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Ødegård, A. (2016). Konstruksjoner av tverrprofesjonelt samarbeid. I E. Willumsen, & A. Ødegård, *Tverprofesjonelt samarbeid*. Universitetsforlaget.

Vedlegg

Vedlegg 1: Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet?

Barnevernsfaglig arbeid på medleverinstitusjon

Dette er en invitasjon til deg til å delta i en forskningsstudie om barnevernsfaglig arbeid på medleverinstitusjon. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Bakgrunn og formål

Mitt navn er Kristine Hval Blekken. Jeg skriver en masteroppgave i «Psykososialt arbeid- helse- og sosialfaglig yrkespraksis, med fordypning barn og unge», ved Høgskolen i Østfold, avd. Fredrikstad.

Jeg er utdannet barnevernspedagog, og har i mange år jobbet med barn og unge i offentlig og privat regi, og for profesjonsforbundene til barnevernspedagogene.

Formålet med masteroppgaven er å bidra til økt kunnskap om hvordan medleverskap former det barnevernsfaglige arbeidet til barnevernspedagoger når de medlever på barnevernsinstitusjon.

Oppgaven er også tenkt brukt inn i nye læringsutbyttebeskrivelser for studentpraksis i et planlagt prosjekt ved Høgskolen i Østfold, bachelor i barnevern. Dette prosjektet er i planleggingsfasen, men er tenkt å omhandle hvordan Høgskolen i Østfold som utdanningsinstitusjon sammen med praksisfeltet kan bidra til å designe praksisstudiene ved bachelor i barnevern slik at de kan møte feltets framtidige kompetansebehov i deler av 2. linje barnevernet. Koronapandemien gjør det noe usikkert når dette prosjektet blir realisert.

Problemstillingen i masteroppgaven er:

Hvilke erfaringer har barnevernspedagoger med utforming av barnevernsfaglig arbeid når de medlever på barnevernsinstitusjon.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Jeg ønsker å intervju 6-8 erfarne barnevernspedagoger som jobber, eller nylig har jobbet, i minst ett år som medlevere på en barnevernsinstitusjon.

Hvis du velger å delta, innebærer det et intervju som vil ta deg ca. 60 minutter. På grunn av pandemien ønsker jeg primært å intervju deg elektronisk på «Zoom». Jeg vil i intervjuet be deg reflektere rundt dine erfaringer med utforming av profesjonsrollen din når du medlever, og vil stille deg spørsmål rundt:

- Hva gjør du sammen med barna?
- Hvordan kommer du frem til det du skal gjøre sammen med barna?
- Hvordan formidler du ditt syn på det som gjøres sammen med barna, til barna?
- Hvordan innvirker det at du er medlever på det barnevernsfaglige arbeidet?

Jeg vil ikke stille spørsmål om din fysiske eller psykiske helse, men ha fokus på profesjonsrollen din.

Dersom du ønsker å dele noe om hvordan rollen påvirker deg som person, vil jeg ta dette med i anonymisert form i min analyse.

Jeg vil ta opp samtalen og transkribere opptakene selv i etterkant av intervjuene, og vil anonymisere alle opplysninger om deg, firmaet du jobber for og institusjonen du jobber på.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Opptak og transkribert materiale vil bli oppbevart sikkert på godkjent forskningsserver, og vil bli slettet når masteroppgaven er ferdig, senest 01.09.2021. Jeg vil bestrebe at deltagerne ikke skal kunne gjenkjennes i publikasjon, og det vil ikke refereres hverken til firmanavn, institusjonsnavn eller deltagerens navn, kjønn eller alder.

Transkribert materiale vil bli behandlet i tråd med retningslinjene ved Institutt for helse og samfunn.

Oppgaven vil kunne bli publisert på Høgskolen i Østfold sine nettsider for masteroppgaver i Psykososialt arbeid, og det vil kunne bli publisert fagartikkel i forbindelse med praksisprosjektet hvor oppgaven refereres til.

På oppdrag fra Høgskolen i Fredrikstad har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS - vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst, muntlig eller skriftlig, trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg, men det er av hensyn til gjennomføringen av prosjektet fint om du formidler at du trekker deg før september 2020.

Dine rettigheter

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke. Så lenge du er en del av prosjektet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Førsteamanuensis Guro Øyen Huby ved Høgskolen i Østfold, Avdeling for helse og velferd, E-post: guro.o.huby@hiof.no (ansvarlig for dette prosjektet)
- Kristine Hval Blekken, E-post: kristihb@hiof.no, tlf 919 94 383
- Vårt personvernombud: Martin Gautestad Jakobsen, E- post: martin.g.jakobsen@hiof.no
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Takk for din interesse!

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Student

Guro Øyen Huby

Kristine Hval Blekken

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «**Barnevernsfaglig arbeid på medleverinstitusjon**», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. september 2021

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2: Første intervjuguide

Intervjuguide «Barnevernsfaglig arbeid på medleverinstitusjon»

Innledning

Se informasjonsskrivet «Vil du delta i forskningsprosjektet *Barnevernsfaglig arbeid på medleverinstitusjon?*» for informasjon om undersøkelsens formål, varighet, gjennomføring, inklusjonskriterier for informanter, lagring og bruk av innsamlet materiale.

Jeg vil minne om taushetsplikten, og at all informasjon som kan identifisere enkeltbarn, deres foreldre eller annen taushetsbelagt informasjon som identifiserende bakgrunnsopplysninger som for eksempel alder, kjønn, opprinnelsesland, diagnoser og eventuelle spesielle hendelser, i tillegg til navn på barn og navn på institusjon, skal utelates. Utvis også varsomhet ved bruk av eksempler slik at de ikke virker identifiserende.

Jeg vil minne om at jeg hverken ønsker å innhente hverken fysiske eller psykiske helseopplysninger om informantene. Dersom de likevel velger å gi meg slike opplysninger, vil jeg utelate dem fra transkriberingen, eventuelt anonymisere dersom informasjonen skulle vise seg å være særs relevant for å forstå øvrige svar.

Jeg ønsker at respondentene skal reflektere mest mulig fritt rundt hovedspørsmålene, og vil bruke underspørsmålene (bombene) under hvert hovedspørsmål som støtte for hukommelsen hvis det blir behov for å spore respondentene dersom de stopper opp eller ikke belyser temaene i svarene sine.

Åpningsspørsmål:

«Hvis du skulle beskrive kjernen i det barnevernsfaglige arbeidet du gjør som medlever for en som ikke vet noe om barnevernsinstitusjoner eller medleverskap,

- Hva ville du da si at du gjør?»

- Kan du fortelle om hva som særpreger det barnevernsfaglige arbeidet i medleverskap, hva som skiller det fra barnevernsfaglig arbeid i tredelt turnus, langturnus evt poliklinisk
- Er det noe ved medleverordninger som fremmer/ hemmer det barnevernsfaglige arbeidet?
- Kan du fortelle hva som er mest berikende og mest belastende for deg som fagperson ved å være medlever?

Kjernespørsmål:

«Hva pleier du å gjøre sammen med barna på institusjonen?»

- Hvem har den kliniske ledelsen i hverdagen?

«Hvordan pleier du å komme frem til det dere skal gjøre sammen?»

- Bruker du noen teoretiske forståelsesmodeller eller teoretiske metoder som spesifiserer hva dere skal gjøre sammen?
- Hvem samhandler du med om hva du skal gjøre sammen med barna, og hvordan samhandler dere?
 - Barnet?
 - Interne samarbeidspartnere?
 - Eksterne samarbeidspartnere?

«Hvordan viser du barna at du anerkjenner eller tar avstand fra det de gjør?»

- Bruker du noen teoretiske forståelsesmodeller eller teoretiske metoder som spesifiserer hvordan du skal anerkjenne og / eller ta avstand fra det barna gjør?

«Gjør du og de andre medlevene det samme sammen med barna?»

- Hvis dere gjør det samme, hvordan samkjører dere dere?
- Hvis dere ikke gjør det samme, hvordan kommer dere frem til hvem som gjør hva?
- Hvordan viser du kollegaer at du anerkjenner eller tar avstand fra det de gjør?
- Hvordan viser du barna at du anerkjenner eller tar avstand fra det de andre medlevene gjør?

«Hvordan påvirker det at du er medlever det du gjør?

- sammen med barna,
- måten du kommer frem til det du skal gjøre
- måten du anerkjenner og tar avstand fra det som gjøres

Vedlegg 3: Justert intervjuguide

Intervjuguide «Barnevernsfaglig arbeid på medleverinstitusjon»

Innledning

Se informasjonsskrivet «Vil du delta i forskningsprosjektet *Barnevernsfaglig arbeid på medleverinstitusjon?*» for informasjon om undersøkelsens formål, varighet, gjennomføring, inklusjonskriterier for informanter, lagring og bruk av innsamlet materiale.

Jeg vil minne om taushetsplikten, og at all informasjon som kan identifisere enkeltbarn, deres foreldre eller annen taushetsbelagt informasjon, som identifiserende bakgrunnsopplysninger som for eksempel alder, kjønn, opprinnelsesland, diagnoser og eventuelle spesielle hendelser, i tillegg til navn på barn og navn på institusjon, skal utelates. Utvis også varsomhet ved bruk av eksempler slik at de ikke virker identifiserende.

Jeg vil minne om at jeg hverken ønsker å innhente fysiske eller psykiske helseopplysninger om dere informantene.

Dersom dere ved en inkurie glipper, og likevel gir meg slike opplysninger, vil jeg utelate dem fra transkriberingen og prosjektet.

Problemstilling:

Hvilke erfaringer har barnevernspedagoger med utforming av barnevernsfaglig arbeid når de medlever på barnevernsinstitusjon?

Intervjuspørsmål:

«Hvis du skulle beskrive kjernen i det barnevernsfaglige arbeidet du gjør som medlever - Hva ville du da si at du gjør?»

- Kan du fortelle om hva som særpreger det barnevernsfaglige arbeidet i medleverskap, hva som skiller det fra barnevernsfaglig arbeid i tredelt turnus, langturnus evt poliklinisk?
- Er det noe ved medleverordninger som fremmer/ hemmer det barnevernsfaglige arbeidet?
- Kan du fortelle hva som er mest faglig berikende og faglig belastende for deg som profesjonsutøver ved å være medlever?

«Hva pleier du å gjøre sammen med ungdommene?»

- Kan du fortelle om en typisk dag som beskriver hva du pleier å gjøre sammen med ungdommene?»

- En typisk hverdag?
- En typisk dag i helgen?
- Hva er likt, og hva skiller helg og hverdag?

«Hvordan kommer du frem til det dere skal gjøre sammen på hverdag og helg, hvem har den kliniske ledelsen av hverdagen?»

- **Samhandlingen med ungdommene kan forgå både som hverdagslige og som mer teoretisk funderte aktiviteter; bruker du noen teoretiske forståelsesmodeller eller metoder som spesifiserer hvilket teoretiske perspektiv du skal ha på ulike samhandlingssituasjoner?»**
- Hvis så, hvem beslutter hvilke teoretiske perspektiv du skal bruke i hvilke situasjoner?
- Du, teamet, firmaet, oppdragsgiver?
- Uformell prat - strukturerte samtaler
- husarbeid - ADL trening,
- henge sammen – øve på prososiale ferdigheter,
- gå en tur fordi det er pent vær og deilig å luften seg - trene,

«Hender det at du gjør hverdagslige eller mer planlagte ting sammen med ungdommen som du gjør fordi det er noe du har lyst til for egen del, og ikke noe du gjør fordi ungdommen vil eller trenger det?»

- Hvis så, kan du beskrive en situasjon som illustrer det?»
- Opplever du det som normativt godt eller dårlig at medlevere bruker arbeidstiden slik?

«Noen ganger kan den faglige forståelsen gi at ungdommenes handlinger skal forstås på en spesifikk måte, som feks TBO: utagering – smerteutrykk – reguleringsstøtte, Atferdsterapi; uønsket atferd – svekking, Depresjon og sansestimuli – Traumer – trigging – retraumatisering, osv, og forståelsen vil kunne styre hva du skal gjøre.

- **Har du opplevd noen slike situasjoner?**
- Kan du i så tilfelle beskrive en typisk situasjon som illustrer det?»
- Hva opplever du at legger føringer for når du skal velge hvilken forståelse?

«Alle er ikke alltid enige i alt, hverken faglig eller i normativt, og ulike måter å forstå og handle på faller ikke alltid alle like lett å gjøre.

Hvordan er det for deg, hender det at du tviler på det valgte perspektivet i spesifikke situasjoner?»

- Kan du i så fall beskrive en typisk situasjon som illustrerer det?
- Har dere medleverene rom for å utøve faglig skjønn til i slike situasjoner å endre perspektiv?

«Det kan variere i hvor stor grad det oppleves å være rom for at medlevere gjør små og store ting de selv ønsker i løpet av vekten, og det kan være litt ulik praksis rundt det å skille mellom arbeidstid og hviletid, og hva som eventuelt kan gjøres i hhv arbeidstid og hviletid. Hvordan er det når du er på vakt?

-skiller du på hviletid og arbeidstid?»

- Hvis du skiller; hvem bestemmer hva som kan gjøres når, hvor mye hviletid, når den skal tas og hvor den skal tas?
- Hvis det er fastsatt hviletid, hva skal til for å endre på den?
- Hvordan bruker du hviletiden, hva gjør du?
- Hvor sover du når du er på jobb, hva tenker du om soveplassen din, har du privat sengetøy som dyne, pute, overmadrass, laken, dynetrekk, putevar, eller er (noe av) det felles?
- Hva har du tilgang til alene ut over soveplass; deler du bad med noen? Hvor gjør du private eiendeler; klær, toalettartikler etc?
- Når vi tar ut hviletiden, kan det omtales på mange ulike måter, noen omtaler det som «hviletid», «egentid», «privat-tid» osv, andre sier hva de skal gjøre, fesk «chille på rommet», «trene», «ta et privat ærend i butikken» etc? Hvilke ord / begreper bruker du når du omtaler det som i forskriften heter hviletid, når du i hverdagen snakker med ungdom og makker om hviletiden? Jeg er her ute etter ditt valg av begrep, ikke hva du, makker eller ungdom gjør, eller annen informasjon om ungdom eller makker.
- Hvis du ikke får tatt ut hviletiden fullt ut, kompenseres det?
- Hva skiller måten du hviler deg på hjemme, fra måten du hviler deg på, på vakt?

«I institusjonenes omsorgsmandat ligger oppdragelse og dannelsen, hvor ungdommene skal integrere allmenne normer og verdier i det samfunnet de sosialiseres inn i. De skal lære å forholde seg aktivt til hva de tenker og føler at er riktig og galt å gjøre i hverdagslivet, sunt og usunt, helsefremmende og helsesvekkende osv.

- **hvordan utfører du denne oppgaven i ditt daglige virke som medlever, når du lever ditt eget dagligliv på jobben?»**
- Jeg sykler f.eks ofte til og fra avdelingen, og når det gis oppmerksomhet passer jeg (litt høy på meg selv) på å fremsnakke fysisk og psykisk helsegevinst ved bevegelse i hverdagen. En av ungdommene minnet meg med glimt i øyet om at det er bra jeg er tjukk i hue, da, siden jeg nå i tre år har syklet uten hjelm. En uvane jeg var blind for,

men som ikke akkurat viser ungdommene at jeg anerkjenner hjelmbruk, og tar avstand fra sykling uten hjelm.

- Hvis du for eksempel røyker eller snuser, hvordan samhandler du med ungdommene rundt det? Det kan være vanskelig la være mange døgn i strekk, hva gjør Du?
- gjør du det i smug? Minst mulig? Lar ungdommene se deg?
- Hvordan omtaler du eventuelt disse vanene?
- Hvis du har noe som går for «usunne» spise eller drikke vaner etter folkehelseveiledning, eller du pga trening eller slanking spiser spesifikk mat - hvordan forholder du deg til måltider og spising på jobb?
- Hvis dine vaner og preferanser mht fysisk aktivitet ikke samsvarer med folkehelseveiledning, hvordan forholder du deg til fysisk aktivitet på jobb?
- Mange medleverinstitusjoner praktiserer at det helst skal være en kvinne og en mann på hvert team, samtidig som likestilling er en grunnleggende norsk verdi. Hvordan praktiserer dere likestilling på jobben, rollefordeling, utføring og fordeling av arbeidsoppgaver mellom kvinner og menn, gutter og jenter ?

«Når man lever sammen en tredjedel av året blir man godt kjent, og mange mener at medleverordningen er spesielt bra til relasjonelt arbeid. Det kan være ulik praksis rundt forståelsen av hva relasjonelt arbeid er, hva en god relasjon mellom medlever og ungdom innebærer; om og eventuelt hvordan det skilles mellom å være profesjonell, personlig og privat i relasjonen. Hvordan løser du dette?»

- Hvis du skiller mellom profesjonell, personlig og privat, hva skiller deg i de ulike rollene?
- Bruker du dine private fysiske ressurser på jobb for eksempel; privat bil, båt, hytte, dyr, gir små eller store gaver som arvede klær, kjøper bursdagsgave, låner bort gjenstander osv?
- Bruker du ditt private sosiale nettverk; lar ungdommen møte mennesker fra din familie, venner, er privat venn på SoMe, osv?
- Løser alle medleverene dette likt, er det felles regler/ rutiner på slikt, og hvis så, følges disse likt?
- Hvis dere gjør det samme, hvordan samkjører dere dere?
- Hvis dere ikke gjør det samme, hvordan kommer dere frem til hvem som gjør hva?
- Viser du kollegaer at du anerkjenner eller tar avstand fra det de gjør?
- Viser du barna at du anerkjenner eller tar avstand fra det de andre medleverene gjør?

«Innimellom kan det være behov for å avholde interne og eksterne møter. Hvordan ser møtestrukturen ut hos dere?

- Opplever du at omfanget av profesjonelle møter er faglig tilfredsstillende, eller opplever du at dere har for mange eller for få profesjonelle treffpunkter, internt/eksternt? Jeg er her ikke ute etter informasjon om selve innholdet i møtene, kun forekomst.
- Tenker du at det er viktig at dere har profesjonelle treffpunkter for å samkjøre dere faglig?
- Tenker du at du ville gjort noe av dette profesjonelle samarbeidet annerledes hvis du ikke var medlever; for eksempel gikk kortere eller lengre vakter og var oftere på arbeidsplassen, eller var fosterforelder?
- Hvordan gjør dere det hvis profesjonelle møter er berammet når du ikke er på vakt? – tlf? mail? Oppmøte? SoMe?
- Kompenseres din tidsbruk i så tilfelle på noe vis?

«Det kan være litt ulik praksis på ulike institusjoner rundt kurs og opplæring, veiledning, debrief, personalmøter osv. Noen steder er det satt av fast tid, andre steder tas slikt etter behov.

- **Hvordan er det organisert der du jobber?»**

Vedlegg 4: Vurdering NSD

01.09.2020 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 01.09.2020, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

DEL PROSJEKTET MED PROSJEKTANSVARLIG Det er obligatorisk for studenter å dele meldeskjemaet med prosjektansvarlig (veileder). Det gjøres ved å trykke på "Del prosjekt" i meldeskjemaet.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 01.07.2021.

LOVLIG GRUNNLAG Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om: • lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen • formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål • dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet • lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet DE

REGISTRERTES RETTIGHETER Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20). NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Vi

minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32). Nettskjema Diktafon og OneDrive er databehandlere i prosjektet. NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)